

VÝCHODISKA PRO TVORBU CÍLŮ A OPATŘENÍ

**Strategie prevence kriminality
v České republice
na léta 2022–2027**

OBSAH

I. ÚVOD, VYMEZENÍ PŮSOBNOSTI	3
II. GLOBÁLNÍ CÍL	7
III. ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA PRO STANOVENÍ STRATEGICKÝCH CÍLŮ PREVENCE KRIMINALITY V ČESKÉ REPUBLICE NA LÉTA 2022 AŽ 2027	8
IV. ZÁKLADNÍ PRINCIPY PREVENTIVNÍ POLITIKY	16
V. STRATEGICKÉ CÍLE A VÝCHODISKA KE STANOVENÍ SPECIFICKÝCH CÍLŮ A OPATŘENÍ	18
A. SYSTÉM PREVENCE KRIMINALITY V ČESKÉ REPUBLICE	18
B. POMOC OBĚTEM TRESTNÝCH ČINŮ A JEJICH PODPORA	41
C. PRÁCE S PACHATELI TRESTNÉ ČINNOSTI, PREVENCE RECIDIVY	47
D. KOMPLEXNÍ A KOORDINOVANÝ PŘÍSTUP K BEZPEČNOSTI V RIZIKOVÝCH LOKALITÁCH, PRÁCE POLICIE ČR VE VZTAHU K MENŠINÁM	53
E. SITUAČNÍ PREVENCE KRIMINALITY A NOVÉ PŘÍSTUPY	65
F. KRIMINALITA PÁCHANÁ DĚTMI A NA DĚTECH	71
G. PREVENCE KYBERNETICKÉ KRIMINALITY	78

I. Úvod, vymezení působnosti

Politika **prevence kriminality** má v demokratické České republice již **dlouholetou tradici**, neboť je její nepřetržitou součástí prakticky od samého počátku, tj. od roku 1993, kdy se v České republice začala prevence kriminality systematicky formovat jako nedílná součást vládní politiky.

První Strategie prevence kriminality byla přijata v roce 1996 a od té doby se v České republice formuje a vyvíjí systém prevence kriminality na celorepublikové i místní úrovni a rozvíjí se přístupy a postupy státní správy i samospráv v preventivním přístupu k řešení jednotlivých druhů kriminality (trestné činnosti i přestupků) a kriminálně rizikových jevů, k řešení komplexní bezpečnostní situace v ohrožených lokalitách, k zacházení s oběťmi a pachateli trestné činnosti. Posiluje se spolupráce a vzájemná koordinace partnerů v oblasti prevence kriminality. Rozvíjí se mezinárodní spolupráce. Využívá se poznatků získaných v oblasti výzkumu. Na tyto oblasti navazuje i předkládaná Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027 (dále jen „Strategie“).

Prevence kriminality, podpora preventivních projektů na regionální/lokální úrovni, ochrana lidských práv, ochrana práv dětí, ochrana a posilování práv obětí trestné činnosti, prevence recidivy pachatelů, bezpečnost v souvislosti se sociálním vyloučením či integrací cizinců, boj proti extremismu a nenávisti, bezpečnost v kyberprostoru, dostupnost dat o kriminalitě, to jsou témata, která jsou **pravidelně součástí priorit programových prohlášení vlád** a staví na nich i tato Strategie.

Strategie **navazuje na strategické dokumenty vlády ČR obecnější povahy**, které se týkají jak vládní politiky obecně, tak problematiky bezpečnosti. Jsou to mj. Strategický rámec Česká republika 2030, Bezpečnostní strategie ČR, Strategie vnitřní bezpečnosti a ochrany obyvatelstva ČR ad. Strategie rovněž zapadá do širšího komplexu trestní a sociální politiky státu, **navazuje na již existující strategie a koncepce v oblastech souvisejících** s problematikou prevence kriminality a kriminálně rizikového chování, ale zároveň také zdůrazňuje, že i do budoucna je třeba do těchto oblastí promítat preventivní přístupy a preventivní politiku stavět mezi priority. A také nastavuje principy a cíle, o které je třeba obecně v preventivní politice usilovat.

Níže je uveden výčet aktuálních vládních koncepcí a strategií, ve kterých se promítá, nebo by do budoucna měla promítat prevence kriminality a kriminálně rizikového chování, jelikož je nedílnou součástí úspěšného a efektivního řešení problémů, na které se dané strategie zaměřují:

- Strategický rámec Česká republika 2030
- Bezpečnostní strategie ČR
- Národní strategie boje proti obchodování s lidmi v ČR 2020–2023
- Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023
- Koncepce boje proti projevům extremismu a předsudečné nenávisti (na aktuální rok)
- Koncepce ochrany měkkých cílů 2017–2020
- Strategie ČR pro boj proti terorismu od roku 2013
- Strategie prevence a potírání trestné činnosti související s odpady 2021–2023
- Akční plán pro potírání nelegálního obchodu s ohroženými druhy živočichů a rostlin do roku 2023

- Strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k menšinám do roku 2021 (nově je integrována do této Strategie)
- Meziresortní koncepce podpory bezpečnostního výzkumu ČR 2017–2023 s výhledem do roku 2030
- Národní strategie kybernetické bezpečnosti ČR na období let 2021–2025
- Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025
- Koncepce vězeňství do roku 2025
- Vládní koncepce boje s korupcí 2018–2022
- Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030
- Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí 2019–2022
- Národní akční plán ČR k implementaci rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1325 (2000), o ženách, míru a bezpečnosti a souvisejících rezolucí na léta 2021–2025
- Národní akční plán pro byznys a lidská práva 2017–2022
- Národní strategie ochrany práv dětí 2021–2029
- Strategický rámec přípravy na stárnutí společnosti 2021–2025
- Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025
- Strategie reformy psychiatrické péče ČR 2013–2023, Národní akční plán pro duševní zdraví do roku 2030, Zdraví 2030
- Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027
- Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021–2030
- Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020
- Strategie sociálního začleňování 2021 až 2030
- Národní strategie rozvoje sociálních služeb 2016–2025
- Národní strategie finančního vzdělávání 2.0
- Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ (obsahuje i digitální vzdělávání)
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027
- resortní strategie/koncepce prevence kriminality a rizikového chování (např. schválená v rámci Ministerstva obrany, připravovaná na Ministerstvu spravedlnosti)
- Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030.

Cíle a úkoly formulované touto Strategii dále **vycházejí ze znalostí a zkušeností získaných** každoročním **vyhodnocováním** realizovaných preventivních aktivit a úkolů, vycházejících zejména ze **Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020** (jejíž platnost byla usnesením vlády ČR č. 652 ze dne 15. června 2020 prodloužena do roku 2021, resp. do doby přijetí nové Strategie) a z vyhodnocení plnění cílů uvedené strategie, které tvoří součást podkladů pro tuto Strategii. Inspiruje se rovněž poznatky všech členů Republikového výboru pro prevenci kriminality a dalších partnerů, zejména krajských a obecních samospráv a nestátních neziskových organizací. Zapomenout nelze ani na čerpání z výsledků výzkumných aktivit zaměřených na oblast prevence kriminality a trestní politiky.

V neposlední řadě jsou do Strategie **promítnuty i cíle a doporučení z relevantních mezinárodních dokumentů**, zejména pak Cíle udržitelného rozvoje Organizace spojených národů (Agenda 2030 pro udržitelný rozvoj), Kjótská deklarace o rozvoji prevence kriminality,

trestní spravedlnosti a právního státu: K dosažení Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj a Víceletá strategie Evropské sítě prevence kriminality na léta 2021–2025 (podrobněji viz následující kapitola) i četné zkušenosti získané formou mezinárodní spolupráce, ať již účastí na mezinárodních fórech věnujících se prevenci kriminality, tak bilaterálními styky.

Strategie se vedle zajištění efektivního fungování systému prevence kriminality v ČR na všech úrovních **zaměřuje zejména na** kriminalitu obecnou, tj. kriminalitu, která lidi ohrožuje a obtěžuje nejvíce a často utváří jejich pocit vnímání bezpečnosti ve svém okolí a názor na kriminalitu jako celek a na práci jednotlivých subjektů, které v této oblasti působí (zejména na práci Policie ČR, obecních policí, které jsou nejvíce vidět), byť v rámci ní nejsou páčány nutně ty nejvyšší škody. Strategie se tak nezaměřuje na specifické formy zejména nejzávažnější a organizované trestné činnosti, jako je terorismus, organizovaný zločin, hospodářská kriminalita, drogová kriminalita ad., které vyžadují specifické přístupy a velmi často jsou upraveny samostatnými dokumenty (viz výše). Strategie se zabývá rovněž prevencí kybernetické kriminality (na rozdíl od strategie na předchozí období dokonce jako samostatnou prioritní oblastí/strategickým cílem), primárně se zaměřuje na bezpečné chování v kyberprostoru, prevenci výše uvedené obecné kriminality páchané v kyberprostoru za využití prostředků informačních a komunikačních technologií a také problematikou sexuálního zneužívání a nátlaku a kybernásilí. Neřeší specifické problematiky zajištění kybernetické bezpečnosti či závažných narušení bezpečnosti prostřednictvím kyberútoků apod., které jsou opět řešeny samostatnými strategickými materiály v gesci jiných odpovědných osob. Dále se Strategie zaměřuje na obecné přístupy k obětem a pachatelům trestné činnosti, se zvláštním zaměřením na děti. Zvláštní pozornost věnuje rovněž komplexnímu přístupu k zajištění bezpečnosti v rizikových lokalitách a obyvatelům, kteří v nich žijí.

Strategie se nevěnuje oblastem, které sice s prevencí kriminality úzce souvisejí, ale jsou upraveny samostatnými vládními strategiemi a koncepcemi – viz výše, případně se jimi tato Strategie zabývá pouze ze svého užšího pohledu či je zmiňuje jako součást řešení kriminality a kriminálně rizikového chování, ale v podrobnostech již odkazuje přímo na tyto specifické strategie. Koordinace většiny z těchto problematik s problematikou prevence kriminality probíhá zejména prostřednictvím Republikového výboru pro prevenci kriminality.

Strategie neřeší ani specifické oblasti týkající se cizinců, jejich integrace, nelegální migrace apod., které jsou řešeny opět samostatnými materiály na úrovni vlády ČR či Ministerstva vnitra. Na cizince se zaměřuje pouze z pohledu bezpečnosti v rizikových lokalitách (sociálně vyloučené lokality, průmyslové zóny a jejich okolí se zvýšeným zaměstnáváním cizinců) a z pohledu práce Policie ČR ve vztahu k menšinám, ke kterým v tomto kontextu PČR řadí i cizince.

V kontextu této Strategie se pak kriminalitou rozumí nejen trestná činnost, ale i činnost přestupková, zejména přestupky proti majetku, veřejnému pořádku, občanskému soužití, proti pořádku ve státní správě a územní samosprávě. Cíle a opatření Strategie pak mohou být zaměřena nejen na prevenci samotné kriminality, ale v širším měřítku **i jednání/chování/prostředí, které je kriminálně rizikové**, tj. nedosahuje ještě intenzity trestního či přestupkového jednání, ale je jinak protiprávní či rizikové z pohledu kriminogenních faktorů.

Důležitými **ukazateli o stavu kriminality** jsou pak nejen **oficiální statistiky** policie či justice, které evidují registrovanou kriminalitu, ale i další zdroje informací o kriminalitě, jako jsou **výsledky sociologických průzkumů či vědeckých výzkumů** (včetně studia spisů, odborných

evaluací preventivních aktivit, řízených rozhovorů, viktimologických studií ad.) či také **průzkumy pocitu bezpečí**. Ty mohou odhalovat latentní kriminalitu a další problémy. V případě pocitu bezpečí je pak důležité pracovat i se subjektivními pocity obyvatel, které sice mohou odhalit i to, že pocit nebezpečí třeba není podložen skutečnou kriminalitou, ale jinými problémy a zejména, pokud se lidé necítí bezpečně a jejich obavy nejsou řešeny, může to vyústit dlouhodobě k ještě větším problémům, včetně nedůvěry v odpovědné orgány či dokonce hledání radikálních až extremistických řešení.

Vedle **popisu aktuální situace a východisek** vymezuje Strategie zejména cíle, na které je třeba se ve vymezeném období zaměřit, a to v úrovni **globálního cíle a cílů strategických (prioritních oblastí) a specifických** (k naplnění strategických cílů). Součástí Strategie je i tabulka logického rámce, ve které každý strategický cíl má vlastní kartu s uvedením specifických cílů, indikátorů a výchozích a cílových hodnot pro tyto indikátory, seznamem **opatření** k naplňování specifických cílů a popisem těchto opatření včetně kritérií splnění daných opatření a s harmonogramem realizace opatření, jejich gestorů a spolugestorů a zdrojem financování (s uvedením případných nároků na navýšení rozpočtu). Tato tabulka tak tvoří **akční plán naplňování Strategie**. Strategie rovněž obsahuje **implementační plán** naplňování cílů a opatření včetně mechanismů pro kontrolu plnění, pravidelné vyhodnocování realizace Strategie. To také umožní, pokud se změní bezpečnostní situace a trendy v oblasti kriminality, podmínky pro plnění opatření apod., pružně reagovat a nastavené cíle a opatření pravidelně aktualizovat.

Realizace Strategie musí být doprovázena také dostatečným **finančním zabezpečením**, a to jak z úrovně jednotlivých resortů a spolupracujících subjektů (např. samospráv) k plnění uložených/doporučených (v případě samospráv) opatření, tak na úrovni podpory systému prevence kriminality. K tomu vyzývá i samotné usnesení vlády, jímž je Strategie přijímána.

II. Globální cíl

Česká republika se řadí mezi moderní demokratické země, které ke zlepšování kvality života a zajišťování bezpečí jednotlivců, skupin obyvatel i celých komunit podporují eticky přijatelné a na důkazech založené preventivní přístupy, k čemuž vytváří vhodné systémové, organizační i finanční předpoklady.

Prevence kriminality zahrnuje veškerá opatření ke snižování rizika výskytu trestných činů, jakož i jejich škodlivých důsledků pro jednotlivce a společnost, včetně strachu z kriminality. Prevence kriminality se snaží působit na různorodé příčiny kriminality. Prosazování práva a trestní sankce jsou v této souvislosti ponechávány stranou, navzdory jejich potenciálně preventivním účinkům¹.

EUCPN (Evropská síť prevence kriminality)² definuje prevenci kriminality jako „eticky přijatelné a na důkazech postavené aktivity zaměřené na snižování rizika páčání kriminality a jejich škodlivých následků s hlavním cílem usilovat o zlepšení kvality života a bezpečí jednotlivců, skupin obyvatel i celých komunit“.

Je prokázáno, že dobře naplánované strategie prevence kriminality nejenže předcházejí trestné činnosti a viktimizaci, ale podporují bezpečnost společnosti a přispívají k udržitelnému rozvoji států. Zlepšují kvalitu života a přinášejí dlouhodobé výhody ve smyslu snižování nákladů spojených se systémem trestní justice i dalších společenských nákladů vyplývajících z trestné činnosti³.

Česká republika má již v současné době stabilní rozvinutý systém prevence kriminality⁴, který plně odpovídá doporučením mezinárodních orgánů zabývajících se prevencí kriminality⁵. Na systému se podílí řada partnerů ze státní správy, krajské i obecní samosprávy, neziskových organizací, ale akademické sféry, soukromých subjektů ad. Prevence kriminality je plánována v cca 5 letých cyklech prostřednictvím vládou schvalované Strategie prevence kriminality. Globální cíl pak v tomto ohledu deklaruje závazek, že Česká republika bude i v následujícím období tento systém udržovat a posilovat, k zajišťování bezpečí zlepšování kvality života jak jednotlivců, tak i skupin obyvatel a celých komunit bude podporovat preventivní přístupy, a to vše v souladu s principy moderního demokratického právního státu. Tyto přístupy budou eticky přijatelné (mj. stavící na ochraně lidských práv všech a podpoře zvláště zranitelných skupin obyvatel, přiměřené svému účelu a povaze, v souladu s právním řádem a etickými kodexy) a postavené na důkazech (doložené např. osvědčenou praxí, evaluacemi, vědeckým výzkumem; připouští se ale zároveň i inovace postavené na zdůvodněných předpokladech a východiscích).

Rozvinutý systém a plánování prevence kriminality mimo dalších faktorů přispívají k tomu, že Česká republika je zemí, která dlouhodobě patří dle Globálního indexu míru (GPI) k nejbezpečnějším zemím na světě (v roce 2020 se ČR umístila na 9. místě na světě⁶), a ve které dlouhodobě klesá kriminalita a dosahuje nejnižších hodnot v moderní historii České republiky. Také se ČR daří aktivně reagovat na nově vznikající trendy a řešit je v jejich relativních počátcích.

¹ 12. Kongres OSN o prevenci kriminality a trestní justici, Salvador, Brazílie, 12-19. dubna 2010.

² Víceletá strategie EUCPN na léta 2021-2025, EUCPN, Brusel, 2. prosince 2020

³ Směrnice pro prevenci kriminality, rezoluce Hospodářské a sociální rady OSN, č. 2002/13.

⁴ Jeho bližší popis viz dále v samostatné pasáži věnované systému prevence kriminality v ČR.

⁵ Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní justici, Evropská síť prevence kriminality (EUCPN).

⁶ <https://www.visionofhumanity.org/maps/#/>

III. Základní východiska pro stanovení strategických cílů prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027

Za období předchozí Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 (oproti výchozímu stavu za rok 2015) **došlo k poklesu** z 247 628 na 165 525 **trestných činů**, což je pokles o 82 103 trestných činů (-33,2 %). Nárůst (mírný) byl zaznamenán pouze v roce 2019, a to +6 816 t.č., tj. +3,5 %. Objasněnost se oproti předchozímu období zvýšila, kolísala mezi 46,6-48,2 %, (ø 47 %).

Pokles se týká i majetkové trestné činnosti, která představuje největší podíl mezi veškerou trestnou činností (více než 50 %). Mezi lety 2016–2020 došlo k celkovému poklesu o 35 966 trestných činů (-30,5 %).

Počet stíhaných osob ve sledovaném období kopíroval počty trestných činů. Za celé období **klesl počet stíhaných osob** o 26 478 (-26 %) na 75 405. Nárůst byl zaznamenán opět pouze v roce 2019 (+1 219, +1,4 %).

Počty stíhaných opakovaně trestaných osob klesly o 22 945 (-43,3 %) na 30 070, výjimkou byl rok 2019 s mírným nárůstem (+137, +3,3 %). Ze všech stíhaných osob jich bylo v roce 2020 stíháno 39,9 %, zatímco ještě v roce 2016 to bylo 46,3 %.

Vedle dlouhodobého trendu poklesu celkové i majetkové kriminality ale můžeme sledovat **i některé negativní jevy ve vývoji kriminality**.

Z hlediska dlouhodobého vývoje pokračuje trend, kdy **se páchání kriminality stále více přesouvá do kyberprostoru**. **Kybernetická kriminalita** tak **roste** každým rokem, výjimkou byl jen rok 2020. Za sledované období stoupla o 3 050 skutků (+60,7 %) na 8 073 skutků. Nejčastěji byly tímto způsobem spáchány podvody mezi soukromými osobami, poškození a zneužití záznamu na nosiči informací, úvěrové podvody a nezanedbatelnou měrou též ostatní mravnostní trestné činy.

S výše uvedeným souvisí i skutečnost, že ve sledovaném období **rostla mravnostní kriminalita** (vyjma roku 2020). Mezi lety 2016–2019 došlo k celkovému nárůstu o 477 skutků (+21,1 %) z 2 256 na 2 733 skutků. Velkou roli na celkovém nárůstu má nárůst tohoto jevu v kyberprostoru.

Zároveň je u výše uvedených druhů kriminality odhadován **mimořádně vysoký podíl tzv. latentní (skryté) kriminality**, a to až 90 %.

Počty stíhaných osob – dětí do 18 let ve sledovaném období po předchozím poklesu **začaly stoupat**, od roku 2016 do 2019 o 867 (+25,4 %) až na 4 279. Největší nárůst byl v roce 2016 (+623, +18,3 %). V roce 2020 pak klesl na 3 689. Mládež je velmi aktivní v kyberprostoru. Projevuje se to vysokou mírou důvěřivosti v on-line prostředí, bez uvědomění si rizik, která jsou s ním spojena.

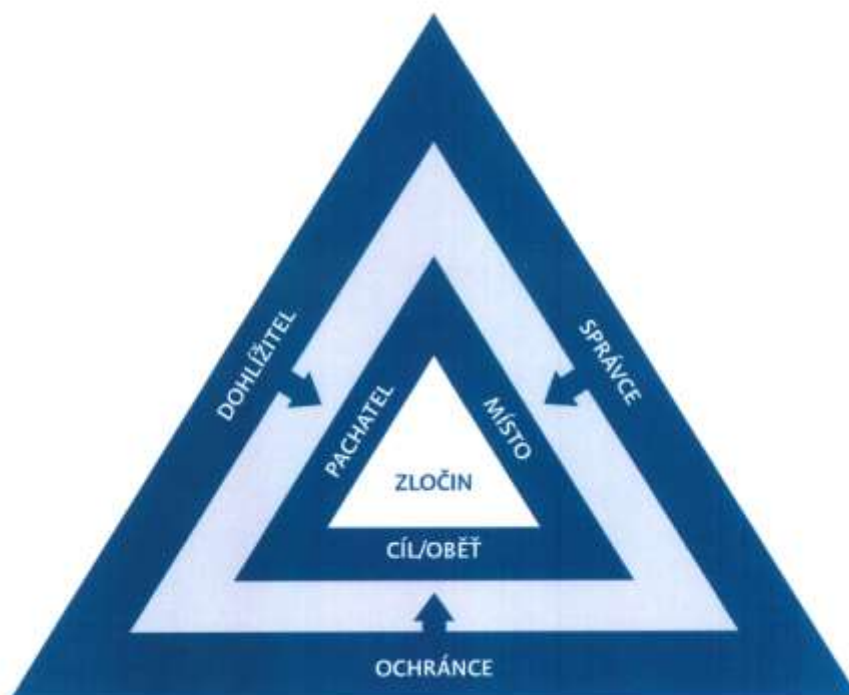
Těmto negativním jevům je třeba se intenzivně věnovat, na což reaguje i tato Strategie (mj. se problematiky prevence kyberkriminality a kriminalita páchaná dětmi a na dětech staly oproti předchozí strategii zcela samostatnými prioritami / strategickými cíli s komplexním souborem specifických cílů a opatření).

Tato **Strategie navazuje na dosavadní úspěchy a dobrou praxi** vybudované v předchozích letech a zároveň si klade za cíl dle získaných zkušeností a nových poznatků (z činnosti subjektů zapojených do řešení prevence kriminality, z mezinárodních zkušeností, vědeckých poznatků

ad.) prevenci kriminality v ČR nadále rozvíjet, posilovat spolupráci, kompetence a kapacity dotčených subjektů, rozšiřovat pomoc obětem trestných činů, zvyšovat efektivitu přijímaných preventivních opatření a reagovat na nové hrozby a trendy, které se v oblasti bezpečnosti a veřejného pořádku objevují.

Více informací o vývoji kriminality v letech 2016 až 2020 a o výše zmiňovaných úspěších, zkušenostech a poznatcích, o aktivitách a plnění cílů a úkolů viz Vyhodnocení plnění Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 a Vyhodnocení Akčního plánu prevence kriminality na léta 2016 až 2020, které tvoří přílohu této Strategie.

Existuje řada kriminologických teorií o tom, co je příčinou kriminality a na co je tedy třeba se při její prevenci zaměřit. Jednu z takových teorií přináší i **environmentální kriminologie**, která se zaměřuje na **bezprostřední situační příčiny všech souvislostí trestné činnosti**. Podle tzv. teorie rutinních činností (Lawrence Cohen, Marcus Felson) dochází k tzv. predátorskému činu (*zločin*) v okamžiku, kdy se pravděpodobný *pachatel* a vhodný *cíl/oběť* ocitnou ve stejné době na stejném *místě* za absence účinného *ochránce*. Výstupem této teorie je trojúhelník analýzy kriminality, jehož tři strany představují pachatele, místo a cíl/oběť. K původnímu „vnitřnímu“ trojúhelníku je pak přidán ještě „vnější“ trojúhelník kontrolních prvků – ochránce oběti, dohlázele pachatele a správce místa⁷ (pozn. přeneseno do terminologie Strategie, těmito ochránci jsou nejrozličnější subjekty, které se na prevenci kriminality podílejí a jejichž činnosti se tato Strategie věnuje). Toto jsou tak hlavní prvky, na které je třeba se zaměřit jak při plánování konkrétních preventivních projektů a opatření, tak i v rámci strategického plánování. Tuto teorii Strategie do svého členění a obsahu reflektuje.

Zdroj: R. V. Clarke, J. E. Eck (2010): Analýza kriminality v 60 krocích

⁷ R. V. Clarke, J. E. Eck (2010): Analýza kriminality v 60 krocích, str. 27

Dále jsou strategické a navazující specifické cíle také v souladu s aktuálními **prioritami prevence kriminality na mezinárodní úrovni**.

XIV. Kongres OSN pro prevenci kriminality a trestní justici⁸, který se konal ve dnech 7.–12. března 2021 v japonském Kjótu přijal „**Kjótskou deklaraci** o rozvoji prevence kriminality, trestní spravedlnosti a právního státu: K dosažení Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj“, ze které vyplývají pro členské státy mj. následující priority (vybráno s ohledem na zaměření této Strategie):

- zdůraznění vztahu mezi udržitelným rozvojem a prevencí kriminality,
- reagovat na využívání nových technologií ze strany zločinců, včetně internetu,
- posilovat multidisciplinární úsilí a spolupráci a koordinaci mezi vládními orgány, soukromým sektorem, občanskou společností, akademickou obcí a vědeckou komunitou a dalšími relevantními stranami,
- potřeba podpory prevence kriminality na všech úrovních – místní, regionální, národní i mezinárodní,
- řešení příčin kriminality a rizikových faktorů, včetně jejích hlavních příčin (potřeba jít ke kořenům problémů),
- posilovat strategie prevence kriminality založené na důkazech a hodnotit jejich účinnost,
- zlepšovat kvalitu a dostupnost dat o trendech kriminality a dobrovolně je sdílet,
- prosazovat na míru šité strategie prevence kriminality, které zohledňují místní kontext, posilovat spolupráci mezi zúčastněnými stranami a policií, podporovat pozitivní řešení konfliktů a policejní práci zaměřenou na komunitu,
- zohledňovat hledisko rovnosti žen a mužů do opatření v oblasti prevence kriminality mj. za účelem prevence všech forem genderově podmíněného násilí,
- předcházet domácímu násilí a bojovat proti němu, zajištění bezpečného prostředí pro oběti, koordinace úlohy institucí sociálního zabezpečení a trestní justice,
- řešit potřeby a chránit práva dětí a mládeže s náležitým ohledem na jejich zranitelnost, zajistit jejich ochranu před všemi formami kriminality, násilí, zneužívání a vykořisťování online i offline,
- umožnit mladým lidem, aby se ve svých komunitách stali aktivními činiteli pozitivních změn pro podporu úsilí o prevenci kriminality,
- chránit práva a zájmy obětí trestných činů a usilovat o to, aby jim byla poskytována pomoc v každé fázi trestního řízení,
- povzbuzovat oběti, aby hlásily trestné činy, tím, že jim bude poskytována odpovídající podpora,
- poskytovat odborníkům odpovídající zdroje a školení k posílení jejich schopnosti poskytovat pomoc a podporu zaměřenou na oběti,
- omezování opakované kriminality prostřednictvím rehabilitace a opětovného začlenění – podporovat nápravné prostředí v nápravných zařízeních, rovněž v komunitě s cílem usnadnit opětovné sociální začlenění pachatelů s aktivním zapojením místních komunit, podporovat partnerství více zúčastněných stran za účelem omezení opětovného páchaní trestných činů,

⁸ Trestní kongresy OSN se scházejí každých pět let a představují nástroj, kterým členské státy dávají základní politické směrnice pro další aktivity Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní spravedlnost (CCPCJ) a Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) a ovlivňují tak celkovou činnost OSN i jejích členských států v této oblasti.

- usnadňovat procesy restorativní justice v příslušných fázích trestního řízení s cílem pomáhat při zotavení obětí a reintegraci pachatelů, jakož i předcházet kriminalitě a recidivě,
- zlepšovat bezpečnost, odolnost a ochranu zvláště zranitelných „měkkých cílů“,
- posilovat prevenci s nových a nově se objevujících a rozvíjejících se formách kriminality, jako jsou mj. obchodování s lidmi, světový drogový problém, zneužívání a vykořisťování dětí včetně sexuálního vykořisťování a sexuálního zneužívání online i offline, předcházení trestným činům z nenávisti, rostoucí hrozbě počítačové kriminality, aj.,
- podporovat vhodné využívání technologií, budovat kapacit a poskytovat nezbytná školení, přizpůsobovat se neustálému technologickému rozvoji.

Nové priority pro nadcházející období stanovila rovněž **Evropská síť prevence kriminality (EUCPN)**⁹ v rámci Evropské unie, a to v materiálu **Víceletá strategie EUCPN na léta 2021–2025**, přijatém na zasedání Rady EUCPN dne 2. prosince 2020. Byť se jedná především o priority fungování EUCPN, jsou zde jasně patrné některé základní priority a principy pro směřování prevence kriminality napříč státy Evropské unie:

- EUCPN bude podporovat a rozvíjet prevenci kriminality za využití přístupů postavených na důkazech – za tím účelem:
 - zpřístupňuje informace založené na důkazech – výzkumy, spolupráce s akademickou obcí, vlastní výstupy založené na důkazech, tvoří most mezi výzkumem, politikou a praxí v oblasti prevence kriminality,
 - zvyšuje efektivitu aktivit prevence kriminality v rámci EU – tvorba kritérií pro efektivní iniciativy v prevenci kriminality, zvyšovat význam přístupu založeného na důkazech v prevenci kriminality, zvyšovat kapacity pro evaluace iniciativ prevence kriminality, podporovat konkrétní iniciativy,
 - slouží jako kontaktní bod pro prevenci kriminality v rámci EU – pokračovat v prosazování prevence kriminality, zvýšit povědomí o EUCPN, být více dostupný cílovým skupinám (až na lokální úroveň), překonávat stávající komunikační (zejména jazykové) bariéry,
 - přispívá k politice a strategii EU v oblasti prevence kriminality – obhajovat prevenci kriminality jako integrální součást reakcí na kriminalitu, účastnit se diskusí na úrovni EU k preventivním strategiím a politikám, vytvářet aktivity využitelné v rámci celé EU, koordinovat aktivity a aktéry v oblasti prevence kriminality na úrovni EU.
- EUCPN zlepšuje své fungování v následujících oblastech:
 - **přístupy založené na důkazech** – vytvořit pracovní skupinu, nastavit transparentní kritéria pro posuzování přístupu založeného na důkazech v praktických výstupech prevence kriminality, implementovat tato kritéria do výstupů a činnosti EUCPN, podporovat převzetí takových kritérií do národních strategií a mechanismů finanční podpory,
 - řízení – vyjasnit role a úkoly členů EUCPN, podporovat kvalitní národní reprezentanty, na Radě EUCPN diskutovat i věcná témata, diskutovat postavení a strukturu Sekretariátu EUCPN,

⁹ S ohledem na Nařízení Rady 2009/902/JHA je cílem EUCPN jako sítě přispívat k rozvoji nejrůznějších aspektů prevence kriminality na unijní úrovni a podporovat aktivity prevence kriminality na národní a místní úrovni.

- orientace na cílové skupiny – pokračovat ve spolupráci s mezinárodními partnery, zlepšit zaměření na lokální úroveň, zvážit implementaci kritérií pro posuzování přístupu založeného na důkazech do projektů pracovního programu,
- odborná pomoc EUCPN – vytvořit poradní radu, nastavit rovnováhu mezi prioritami EU a prioritami na lokální úrovni a zároveň posílit vazby mezi prioritními tématy na úrovni EU a lokální úrovni.

Jak je výše patrné z Kjótské deklarace OSN, významným dokumentem pro určování priorit mnoha politik, včetně prevence kriminality je **Agenda 2030** a její **Cíle udržitelného rozvoje (SDG)**, které jsou v ČR promítnuty v dokumentech **Strategický rámec Česká republika 2030 a Implementace Agendy 2030 v ČR**.

Nejkonkrétnější je ve vztahu k politice prevence kriminality v ČR dokument Implementace **Agendy 2030 v České republice**, která obsahuje jak opatření, ke kterým mohou cíle a opatření této Strategie přispívat nepřímo, pouze dílčím způsobem, tak opatření týkající se přímo politiky prevence kriminality. Zde je konkrétní výčet relevantních cílů a opatření:

SDG 1 Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě

- Opatření zaměřovat zejména na osoby a skupiny osob nejvíce ohrožené příjmovou chudobou (mezi něž patří mj. senioři), osoby ohrožené diskriminací a osoby ohrožené sociálním vyloučením.

Vztah ke Strategii: specifické cíle a opatření strategického cíle B, C, a D

SDG 5 Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek

- Přijímat opatření cílící na prevenci násilí, včetně domácího násilí a obchodování s lidmi.

Vztah ke Strategii: specifické cíle a opatření strategického cíle B, C, D, F, G.

SDG 8 Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný hospodářský růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny

- Opatření na podporu zaměstnanosti zaměřovat na osoby nejvíce ohrožené na trhu práce (sem spadají i osoby sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené a osoby s nízkou kvalifikací).

Vztah ke Strategii: specifické cíle a opatření strategického cíle C a D.

SDG 9 Vybudovat odolnou infrastrukturu, prosazovat inkluzivní a udržitelnou industrializaci a podporovat inovace

- Podporovat transfer znalostí mezi veřejným a soukromým sektorem a akademickou sférou.

Vztah ke Strategii: specifické cíle a opatření strategického cíle A a E.

SDG 10 Snížit nerovnost uvnitř zemí a mezi nimi

- Přijímat efektivní opatření v boji proti diskriminaci nejvíce ohrožených skupin (etnických, národnostních a náboženských minorit, žen a dětí).

Vztah ke Strategii: specifické cíle a opatření strategického cíle B, D a .F

SDG 11 Vytvořit inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná města a obce

- Podporovat opatření zaměřená na prevenci kriminality

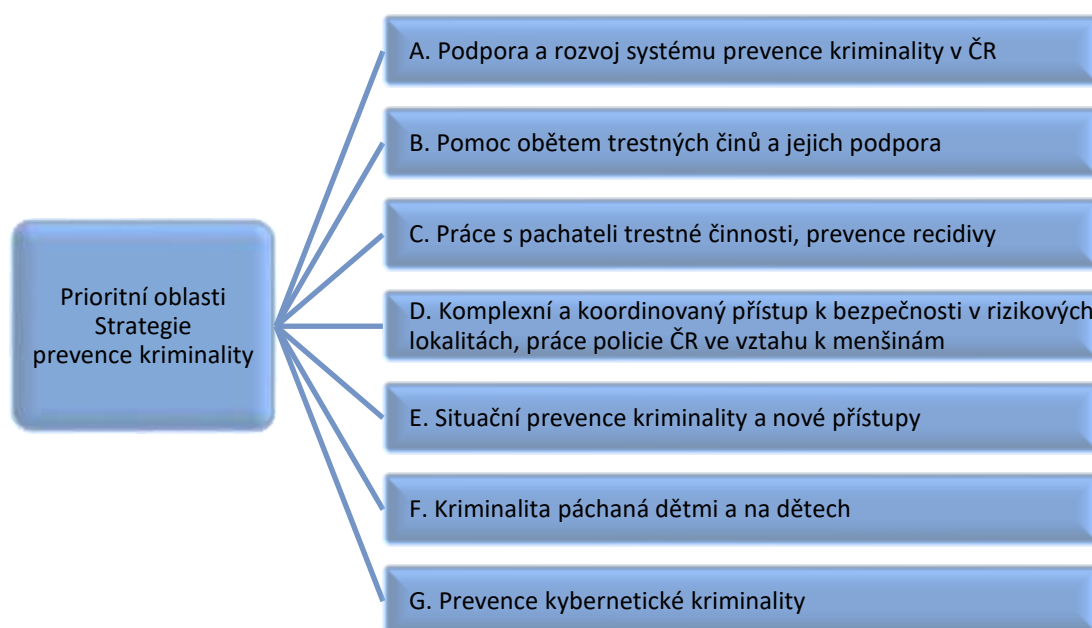
Vztah ke Strategii: specifické cíle a opatření strategického cíle A a E, věcně přesah do všech strategických cílů

SDG 16 Podporovat mírové a inkluzivní společnosti pro udržitelný rozvoj, zajistit všem přístup ke spravedlnosti a vytvořit efektivní, odpovědné a inkluzivní instituce na všech úrovních

- Podporovat participativní a deliberativní metody v rozhodovacích procesech a zapojení občanů a místních komunit.
- Zlepšovat přístup veřejnosti k informacím.
- Nadále zajišťovat příznivé prostředí pro zapojení dalších aktérů (organizací občanské společnosti, soukromého sektoru, územní samosprávy, akademické sféry), jejich účast při konzultacích ke strategickým dokumentům ... a podporovat partnerství napříč sektory.

Vztah ke Strategii: specifické cíle a opatření strategického cíle A a D.

Strategické cíle dále vycházejí z **prioritních oblastí schválených** pro tento účel **Republikovým výborem pro prevenci kriminality**. Těmito oblastmi jsou:

Na základě výše uvedeného byly stanoveny **následující strategické cíle prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027**:

Česká republika:

- A.** Rozvíjí systém prevence kriminality a finančně podporuje aktivity prevence kriminality, staví na přístupu založeném na důkazech a empirických poznatcích, posiluje spolupráci (včetně mezinárodní), kapacity a kompetence relevantních subjektů.
- B.** Poskytuje pomoc a podporu obětem trestné (i přestupkové) činnosti, s důrazem na pomoc zvláště zranitelným obětem a boj proti násilí, realizuje výzkumy zaměřené na

chování a potřeby obětí a činí opatření ke snižování latence a sekundární viktimizace obětí.

- C. Se zaměřuje na boj proti recidivě, na včasnou a koordinovanou resocializaci pachatelů a podporuje práci s násilnou osobou.
- D. Uplatňuje komplexní a koordinovaný přístup k řešení kriminality v rizikových lokalitách založený na partnerské spolupráci odpovědných subjektů a zástupců/obyvatel lokalit, přičemž se zaměřuje nejen na projevy, ale i příčiny problémů. Zohledňuje přitom specifické potřeby a problémy menšinových skupin žijících v těchto lokalitách.
- E. Rozvíjí a podporuje situační prevenci kriminality, posiluje odolnost míst proti trestné činnosti, zvyšuje povědomí veřejnosti o možnostech ochrany a přitom podporuje a implementuje nové přístupy a technologie.
- F. Sleduje vývoj kriminality páchané dětmi a na dětech a včas reaguje vhodnými opatřeními, zvyšuje ochranu dětí před násilím a dalšími kriminálně rizikovými jevy, včas identifikuje ohrožené děti a realizuje potřebné intervence a rozvíjí funkční systém pátrání po pohřešovaných dětech.
- G. Aktivně, systémově a koordinovaně posiluje prevenci kybernetické kriminality a rizikového chování v kyberprostoru a poskytuje pomoc a podporu obětem v kyberprostoru.

Na tyto strategické cíle následně v jednotlivých kapitolách navazují již bližší specifické cíle.

I v oblasti kriminality a její prevence měl a i nadále má velký **dopad pandemie nemoci covid-19** včetně navazujících epidemiologických opatření. Omezení pohybu obyvatel, jejich aktivit, cestování, ad. měla na jednu stranu **pozitivní dopad na snížení kriminality** takřka ve všech oblastech (majetková, násilná ...). **Na druhou stranu je hlášeno zvýšené** množství podnětů (zejména na asistenční a krizové linky) k domácímu násilí, lidé – a zvláště zranitelné osoby (děti, senioři) – tráví více času s kyberprostoru včetně všech rizik s tím spojených (včetně mravnostních deliktů, sexuálního nátlaku a zneužívání), objevují se i nové formy specifické trestné činnosti jako podvody se zdravotnickým materiálem, padělání různých průkazů a potvrzení (o očkování, prodělání nemoci, negativních testech, aj.). Nařízená opatření a omezení mají **dopady na psychiku lidí**. Mezi nejzranitelnější pak patří děti, kterým byla omezena i školní docházka.

Státy včetně ČR sice nabízely četné programy pomoci postiženým lidem a firmám, což ale nemohlo zajistit kompenzace všem a v plné výši a navíc tato podpora znamená velké **zadlužení státu a dalších veřejných rozpočtů** na spoustu let dopředu (což se navíc kumuluje i s velkými výpadky příjmů ve veřejných rozpočtech). Na to budou muset veřejné rozpočty reagovat v následujících letech, což se **může promítnout i do zaměstnanosti, zadluženosti, ohrožení chudobou** celých skupin obyvatel. To by mohlo pak naopak vést ke **zvýšení kriminality**, což mj. předvídá i Policie ČR.¹⁰

Pandemie a související opatření pak přinesly celou řadu **problémů i do samotné realizace preventivních aktivit**. Velmi výrazně byl omezen kontakt mezi lidmi, což znemožnilo mj. realizaci projektů a aktivit zaměřených na zvláště zranitelné skupiny, jako jsou senioři či děti.

¹⁰ Koncepce rozvoje Policie ČR do roku 2027 schválená usnesením vlády ČR č. 262 ze dne 8. března 2021

Distanční výuka ve školách takřka zastavila realizaci školské primární prevence. Nemohla se konat nejrozličnější školení, semináře, konference ke sdílení dobré praxe. Realizátoři se postupně sice naučili využívat možností digitálních technologií, ale i přes velký přínos těchto technologií takto nelze vždy plně nahradit osobní kontakt a navíc jsou s využíváním těchto technologií spojena nová rizika.

Na druhou stranu, pandemie přinesla **i celou řadu výzev**, jak se naučit pracovat jinak (někdy i efektivněji), jak rozšířit portfolio preventivních aktivit a jejich forem a když se z ní dobře poučíme, můžeme z toho všeho vyjít zase o něco **silnější a lépe připravení** i na boj s kriminalitou a její prevenci.

Strategie neobsahuje speciální cíle a opatření zaměřené na pandemii nemoci covid-19. Specifické druhy kriminality, které se během pandemie ukázaly jako velká hrozba, i nejvíce ohrožené skupiny obyvatel, jsou touto Strategií, jejími specifickými cíli a opatřeními pokryty, stejně jako potřeba vzájemné spolupráce a inovací, potřeba analyzovat změny ve společnosti a vývojové trendy a reagovat na ně. Tyto obecné **cíle Strategie, opatření a zásady ve své provázanosti a komplexnosti zaručují, že budeme umět reagovat i na nové situace, jako je pandemie nemoci covid-19.**

IV. Základní principy preventivní politiky

Prevence kriminality jako předpoklad pro udržitelný rozvoj a růst společnosti

Jak již bylo výše citováno z materiálů OSN, účinné strategie prevence kriminality pomáhají nejen snižovat trestnou činnost a počet jejích obětí, ale přispívají k celkové bezpečnosti společnosti a k udržitelnému rozvoji států. Zlepšují kvalitu života a přinášejí dlouhodobé výhody ve smyslu snižování nákladů spojených se systémem trestní justice i dalších společenských nákladů vyplývajících z trestné činnosti či jiných sociálně patologických jevů.

Prevence kriminality založená na důkazech – výzkum, statistiky, data, indikátory a evaluace

Efektivní politika prevence kriminality a realizovaná opatření by měly být postaveny na faktech, výzkumech, evaluované praxi, tj. založené na důkazech (evidence-based). Tento princip vyzdvihují nejnovější dokumenty OSN i EUCPN¹¹. Mezi významné zdroje dat patří oficiální úřední statistiky, viktimologické výzkumy, geografická data či průzkumy postojů a zkušeností obyvatel. Je třeba dbát na kvalitu a reprezentativnost dat. Pro zobrazení a výklad dat se doporučuje využívat analytické nástroje, geografické informační systémy, nástroje pro zpracování průzkumů obyvatel. Dalším zdrojem dat a informací jsou vědecké výzkumy. Za tím účelem je nezbytná spolupráce mezi realizátory prevence kriminality a vědeckou a akademickou obcí.

Preventivní politika a opatření ale musí být nejen postaveny na faktech a důkazech, ale musí být také vyhodnocovány (evaluovány), aby byla ověřena jejich úspěšnost a efektivita. I na prevenci kriminality jsou dostupné pouze omezené zdroje a je tak třeba, aby tyto zdroje byly investovány do ověřených a efektivních politik a opatření. Základem budoucí evaluace je správná počáteční analýza problémů a nastavení vhodných cílů včetně kritérií a indikátorů pro měření dosažené efektivity.

Tento princip je důležitý nejen pro realizátory preventivních projektů a opatření, ale je třeba jej prosazovat i na úrovni tvůrců preventivních politik, a to jak v odborné rovině, tak i té politické, rozhodovací.

Sdílení dat a jejich analýza

Prevence kriminality může být efektivní pouze v případě, pokud vychází z empiricky zjištěných a ověřených dat a z jejich následné odborné analýzy. V praxi se uplatňuje tzv. model SARA (Scanning, Analysis, Response, Assessment), tj. Sběr informací, Analýza, Reakce a Vyhodnocení. Plánované opatření (reakce) musí vycházet z analýzy potřebných informací a po jeho realizaci musí následovat vyhodnocení, aby bylo možné ověřit jeho účinnost a tím i rozhodnout o jeho dalším pokračování. Nezbytné je také kvalitně pojmut zmiňovaný proces plánování a řízení realizovaných opatření či projektů. Navíc data, kterými disponuje jeden subjekt, mohou být velmi dobře využitelná i jinými subjekty při řešení jejich problémů. Typickým příkladem je např. využitelnost dat o přestupcích při analýzách kriminality prováděných Policií ČR (a naopak dat o trestné činnosti při plánování preventivních opatření v rámci obce).

Proto je velmi důležité taková data vzájemně sdílet a nastavit potřebná pravidla poskytování dat (včetně respektování jejich ochrany). Další nezbytností je zajištění validity dat evidence přestupků, využívané pro analýzy kriminality (v současné době Policie ČR využívá pouze data z IS ETŘ, která nejsou verifikována a jsou pouze orientační).

¹¹ Kjótská deklarace (2021), Víceletá strategie EUCPN na léta 2021–2025 (2020)

Sdílení kompetencí a odpovědnosti

V oblasti zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku, tj. i v prevenci kriminality, jednoznačně platí, že není v možnostech jediného subjektu zajistit vlastní či cizí bezpečnost. Jednotlivé subjekty (ministerstva a další státní orgány, Policie ČR, krajské a obecní samosprávy, obecní policie, neziskové organizace, fyzické i právnické osoby) mají v systému své vymezené odpovědnosti, působnosti a s tím související oprávnění, která mohou působit nejúčinnější právě tehdy, pokud se spojí a své možnosti tak znásobí.

Dále je přirozené, že lokální (např. obecní) priority, a to i v oblasti bezpečnosti a veřejného pořádku, se ne vždy shodují s hodnocením bezpečnostních problémů, resp. s bezpečnostními prioritami z pohledu státu. Proto je nezbytné, ale také systémově správné, že část odpovědnosti za vlastní bezpečnost nese vždy samotná ohrožená osoba, nebo že základní odpovědnost za místní záležitosti veřejného pořádku v obvodu obce má právě obec, která si za tímto účelem může ze zákona zřídit obecní policii či může realizovat nejrůznější preventivní aktivity.

Spolupráce a koordinovaný přístup

K zajištění výše uvedeného principu je tak nezbytná úzká spolupráce a koordinace vzájemných postupů. Vzhledem k tomu, že příčiny konkrétního kriminálního jednání bývají často ve více zdrojích, tj. prevence kriminality je multidisciplinární obor, je také nutné zapojit více aktérů, kteří mají na starosti právě tyto zdrojové oblasti.

Přebírání pozitivních příkladů a zkušeností

Využívání příkladů dobré praxe a pozitivních zkušeností, jak obdobné problémy již jednou byly účinně řešeny, je dalším vhodným postupem. Přitom je možné čerpat z četných domácích zkušeností, ať již ze strany krajů a obcí, tak i třeba v rámci Policie ČR. Inspiraci lze získat i na základě mezinárodních dvoustranných či vícestranných vztahů či z odborné literatury. Za tímto účelem je vhodné vytvářet databáze příkladů dobré praxe. Konkrétní příklady by do těchto databází měly být zařazovány na základě nastavených kritérií efektivity, případně hodnocení ze strany uživatelů a realizátorů, nebo alespoň by v nich mělo být uvedeno, zda daný projekt byl evaluován a s jakými výsledky.

Je ale třeba mít na paměti, že ani ty nejlepší a nejúspěšnější příklady, které se v jednom místě osvědčily, nemusí nutně fungovat v jiném místě, byť se problémy zdají na první pohled podobné. Vždy je třeba jednotlivé případy zanalyzovat, srovnat a teprve poté vyhodnotit, zda převzatý model může fungovat i na jiném místě, v jiných podmínkách.

Diferenciace a komplexnost preventivních opatření

Neexistuje žádné univerzální preventivní opatření, které by bylo aplikovatelné na řešení všech problémů. Dělení prevence kriminality na primární, sekundární, terciární, či na sociální, situační, viktimologickou ad., není pouze bezúčelná teorie do učebnic kriminologie. Každý trestný čin, přestupek či jiné kriminálně rizikové chování má svůj důvod, své příčiny, prostředí, ve které k němu mohlo dojít. Tyto příčiny se pak buď projeví v jednom konkrétním případě, nebo vytvářejí obecnější hrozbu opakování kriminality v dané lokalitě, daným pachatelem, na dané oběti. Proto je také třeba volit rozdílné nástroje a přístupy, jak k jejich předcházení přistupovat.

V. Strategické cíle a východiska ke stanovení specifických cílů a opatření

A. SYSTÉM PREVENCE KRIMINALITY V ČESKÉ REPUBLICE

Strategický cíl A: Česká republika rozvíjí systém prevence kriminality a finančně podporuje aktivity prevence kriminality, staví na přístupu založeném na důkazech a empirických poznatcích, posiluje spolupráci (včetně mezinárodní), kapacity a kompetence relevantních subjektů.

Základem úspěšné preventivní politiky státu je efektivní systém prevence kriminality. Ten lze v ČR považovat již za stabilní a úspěšný, když na základě předchozích Strategii prevence kriminality zahrnuje následující 3 úrovně:

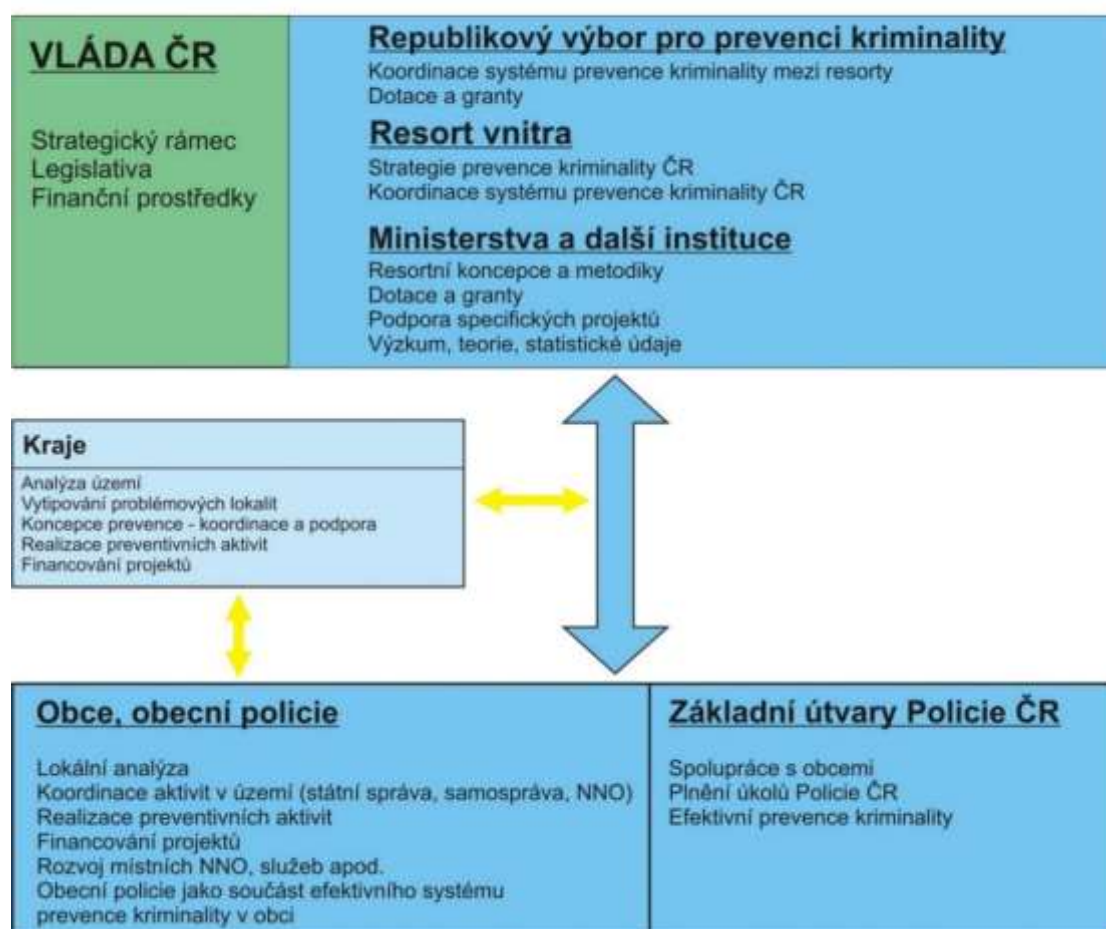
republiková – vláda ČR, Republikový výbor pro prevenci kriminality, ministerstva a další státní instituce,

krajská – krajské úřady,

lokální – samosprávy měst a obcí.

Celý systém prevence kriminality a roli jednotlivých subjektů v něm znázorňuje následující schéma:

SYSTÉM PREVENCE KRIMINALITY V ČR

1. Subjekty zapojené do systému prevence kriminality

a) Republikový výbor pro prevenci kriminality

Koordinační úlohu na celorepublikové úrovni plní v systému prevence kriminality **Republikový výbor pro prevenci kriminality** (dále jen „Republikový výbor“). Republikový výbor je meziresortní iniciační, koordinační a metodický orgán zřízený při Ministerstvu vnitra usnesením vlády ze dne 3. 11. 1993 č. 617. Řídí se statutem a jednacím řádem schváleným vládou ČR. Schází se zpravidla 1x měsíčně (s výjimkou letních prázdnin a přelomu roku), program se řídí plánem činnosti. Úloha Republikového výboru je iniciační a informační, plní koordinační roli vůči aktivitám v oblasti prevence kriminality na všech úrovních veřejné správy, mj. rovněž připravuje Strategii prevence kriminality v ČR a má na starosti její implementaci, vyhodnocování a aktualizaci, schvaluje dotace na preventivní projekty v rámci Programu prevence kriminality na místní úrovni ad.

Předsedou je ministr vnitra a výkonným místopředsedou jeho první náměstek, do jehož gesce spadá oblast veřejného pořádku a bezpečnosti. Úkoly související s činností sekretariátu Republikového výboru plní odbor prevence kriminality MV. Členy výboru jsou Ministerstvo vnitra, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo obrany, Ministerstvo financí, Rada vlády ČR pro záležitosti romské menšiny, Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky, Policejní prezidium ČR, Probační a mediační služba, Nejvyšší státní zastupitelství, Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Soudcovská unie ČR. V rámci plnění úkolů předchozí Strategie prevence kriminality v ČR jsou členy rovněž Asociace krajů ČR, Svaz měst a obcí ČR a Ministerstvo pro místní rozvoj – odbor pro sociální začleňování (Agentura). Společně s touto Strategií je vládě ČR předkládáno i usnesení na **rozšíření členů Republikového výboru** o Generální inspekci bezpečnostních sborů, která¹² mj. navrhuje opatření pro předcházení protiprávní činnosti příslušníků bezpečnostních sborů a vydává metodická doporučení pro činnost těchto sborů a dále o Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost¹³, který je ústředním správním orgánem pro kybernetickou bezpečnost a zabývá se v rámci své činnosti mj. i aktivitami v oblasti vzdělávání, bezpečného chování v kyberprostoru a prevence kybernetické kriminality.

b) Ministerstva a jim podřízené státní organizace

Jednotlivá **ministerstva a jim podřízené státní organizace** (zejména, ale ne jen, členové Republikového výboru)¹⁴ rovněž vytvářejí **vlastní vládní či resortní strategie** v oblastech své působnosti. Strategie a koncepce zaměřené na bezpečnostní politiku státu v oblasti boje proti trestné a přestupkové činnosti či proti rizikovému chování by kromě reaktivních opatření a přístupů měly vždy obsahovat také část věnující se preventivním činnostem. Pouze takovýmto holistickým přístupem, tedy kombinací nejen reakce, ale také předcházení podobným jevům, je politika státu schopna být dostatečně efektivní a problematiku dlouhodobě řešit či celkově odstranit. Stejně jako strategií a koncepcí zaměřených na

¹² Na základě zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.

¹³ Vznikl na základě zákona číslo 205/2017 Sb., kterým se změnil zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴ Působnosti jednotlivých ministerstev a ústředních orgánů státní správy upravuje zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky (kompetenční zákon).

samotnou práci s pachatelem či obětí kriminality (zejm. v oblasti vězeňství a probace a mediace), na osoby vystavené rizikovému povolání či prostředí (mj. příslušníci ozbrojených a bezpečnostních sborů) a na zvláště zranitelné skupiny osob, které jsou vystaveny větší pravděpodobnosti, že se kvůli své zranitelnosti mohou stát pachatelem či obětí (děti, senioři, obětí násilí včetně sexuálního, osoby sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené, osoby se závislostním chováním ad.).

Ministerstva, poradní orgány vlády a další členové Republikového výboru rovněž vytvářejí a realizují resortní a tematicky specifické **projekty prevence kriminality**, které vycházejí z jejich věcné působnosti. Dále také finančně podporují aktivity a projekty prevence kriminality prostřednictvím vlastních **dotačních programů** určených zejména krajům, obcím a nestátním neziskovým organizacím. Některá ministerstva disponují **finančními mechanismy i v rámci svých resortů** a podřízených institucí (Ministerstvo vnitra, Ministerstvo obrany). Tyto aktivity a dotační programy mají významný vliv na zajištění fungování systému prevence kriminality v ČR a na jeho kontinuální rozvoj a schopnost reagovat na objevující se problémy a výzvy. Proto je nezbytné v těchto aktivitách a finanční podpoře i nadále pokračovat.

V rámci Ministerstva vnitra však finanční prostředky, které jsou vyčleňovány na jednotlivé dotační programy i na resortní program, **bohužel nestačí na pokrytí objektivních potřeb** na zajištění realizace potřebných projektů prevence kriminality na místní úrovni i v rámci podporovaných věcných oblastí a na rozšiřování osvědčených projektů v rámci celé ČR.

Nejvýznamnějším je dotační **Program prevence kriminality na místní úrovni**, jehož dotace jsou projednávány rovněž na půdě Republikového výboru. Potřeba navýšení vychází z dlouhodobého podfinancování tohoto dotačního programu, který spočívá nejen ve významném převisu poptávky nad disponibilními zdroji (v roce 2020 poptáváno více než 80 mil. Kč, rozpočtováno 54,9 mil. Kč), ale také v tom, že v důsledku nedostatku finančních prostředků již řadu let není možné navýšit limity na podporu dílčích položek v dotačním programu či je dokonce nutné zavádět limity nové (na podporované mzdy, platby na dohody a služby odborným pracovníkům, zejména lektorům, na počty asistentů prevence kriminality, na celkovou výši dotace na kamerové systémy a další investiční projekty na jedno město atd.). Není možné pokračovat v rozšiřování úspěšných projektů Asistent prevence kriminality či Domovník-preventista, ani uspokojit poptávku po městských kamerových a dohlížečích systémech a jejich modernizace, kdy tento dotační program je jediný v ČR, který podporu MKDS umožňuje. Také není možné dostatečně reagovat na potřeby v nových a aktuálních oblastech.

Stejně tak je významně podfinancována *podpora prevence a eliminace domácího násilí prostřednictvím práce s násilnými osobami nezvládajícími agrese ve vztazích*, kdy dotační Program prevence sociálně patologických jevů má rozpočtované finanční prostředky ve výši 2 mil. Kč, přitom požadavky dlouhodobě převyšují alokaci, kdy pro rok 2021 to bylo více než 4,2 mil. Kč. Přitom povinnost realizovat dotační program je pro MV zakotvena v několika strategiích schválených vládou ČR. Již Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019-2022 obsahuje úkol pro MV navýšit alokaci tohoto titulu. V rámci Strategie pro rovnost žen a mužů na léta 2021-2030 je v akčním plánu MV uložen úkol navýšení alokace na alespoň 4 mil. Kč již pro rok 2022.

OPK MV poskytuje neinvestiční dotace ve výši 2 mil. Kč pro *nestátní neziskové organizace provozující evropské krizové či asistenční linky 116 000, 116 111 a 116 006 v České republice*. Těmto třem linkám poskytujeme finanční podporu pouze na provoz linek (hrazení plateb

telefonním operátorům). Náklady linek jsou však vyšší. V ČR navíc vznikla další krizová Linka první psychické pomoci 116 123, kterou bude třeba začlenit do tohoto dotačního programu. Odhadované roční náklady činí cca 800 000 Kč.

Současná alokace na *resortní program pro útvary v rámci resortu MV* (Policie ČR, MUP, policejní školy, útvary MV) je 2 mil. Kč. Tato alokace však dlouhodobě nepostačuje požadavkům uplatněným zejména útvary Policie ČR (Policejní prezídium, krajská ředitelství), které v posledních letech dosahovaly výše 4,1–5,3 mil. Kč. Nedostává se tak finančních prostředků na financování projektů k naplňování cílů a úkolů strategií vlády (v oblasti prevence kriminality, protidrogové prevence, domácího násilí ad.) či na potřebný rozvoj preventivní úlohy Muzea Policie ČR, která vyplývá přímo z jeho zřizovací listiny. Navýšení finančních prostředků je nezbytné pro pokračování v modernizaci unikátního projektu Speciálních výslechových místností Policie ČR. Navíc narůstá potřeba podpory rovněž investičních projektů v rámci resortu MV, zejména pokud jde o vytváření a využívání moderních technologií (nejrůznějších informačních systémů, preventivních aplikací apod.) pro potřeby prevence kriminality.

Zajišťují rovněž vzdělávání příslušných pracovníků ve své působnosti v oblasti prevence kriminality. Pro kvalitnější realizaci činností v oblasti prevence kriminality. Včetně práce s pachateli a oběťmi trestné činnosti, zvláště zranitelnými skupinami, je nezbytné posilovat kompetence a kapacity těchto orgánů a jejich zaměstnanců. Zajišťovat **vstupní a průběžné vzdělávání** jak v rámci své organizace, tak i pracovníků metodicky podřízených či jinak do systému prevence kriminality v rámci jejich působnosti zapojených (na krajích, obcích, v partnerských neziskových organizacích apod.). V případě možnosti poskytovat přímo akreditované vzdělávání. Zkušenosti ukazují, že k řádnému fungování systému prevence kriminality je třeba těmto spolupracujícím subjektům poskytovat také **průběžnou metodickou podporu** na plnění cílů a úkolů prevence kriminality, např. v rámci zajišťování úkolů v přenesené působnosti, dotačních programů, systémových projektů ad.

c) Policie České republiky

Jedním z nejvýznamnějších subjektů v oblasti prevence jak na celostátní úrovni, tak zejména na regionální a lokální úrovni při realizaci konkrétních preventivních aktivit a opatření je **Policie České republiky**. Role Policie ČR je dána zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony.

Před účinností Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 se prevence kriminality v Policii ČR potýkala s celou řadou problémů a nedostatků, jak v oblasti věcného zaměření, tak zejména z pohledu upadajícího systému v důsledku předchozích vynucených snižování počtů policistů a s tím souvisejících organizačních zásahů. Byť interní předpisy Policie ČR správně pojímaly prevenci kriminality jako princip, který prostupuje všemi hlavními oblastmi policejní práce, přičemž preventivní dopady má mnoho policejních aktivit, zároveň Policie ČR přiznávala, že dosud formálně a v každodenní praxi tyto aktivity jako prevence ještě chápány nebyly a byly pojímány jako výhradní doména specializovaných pracovišť. V rámci struktury Policie ČR byly sloučeny na jednom pracovišti a často i do pozice jednoho pracovníka problematiky mediální komunikace a specializace na prevenci kriminality. Zatížení jediného pracoviště/ jediného pracovníka dvěma zcela různými agendami tak nutně ovlivňovalo kvalitu i kvantitu výsledků v obou činnostech, častěji ale právě v oblasti prevence kriminality.

K nedostatkům patřila rovněž oslabená metodická podpora, nedostatečná koordinace společných postupů v rámci policie, chybějící inovativní a ucelený přístup k systému vzdělávání policistů, absence relevantního interního aktu řízení vztahující se k oblasti prevence kriminality, ve věcné oblasti rezignace na situační prevenci kriminality.

To se **významně změnilo právě Strategií prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 a realizací jejích cílů a úkolů**. Prevence kriminality se postupně stala jednou z priorit Policie ČR a jejího vedení.

Prevence kriminality se **promítá do všech činností služeb Policie ČR**. Členové Policie ČR jsou zapojeni do Republikového výboru pro prevenci kriminality (došlo k rozšíření na 3 členy – ředitel služby pořádkové policie, ředitel Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování a vedoucí oddělení prevence Odboru komunikace a vnějších vztahů). V rámci PČR funguje **Metodická rada**, která se schází několikrát ročně a funguje jako poradní a koordinační orgán ve věcech prevence kriminality. Členy jsou zástupci PP ČR včetně útvarů s celorepublikovou působností, jednotlivých Krajských ředitelství policie a Ministerstva vnitra ČR. Obdobné **koordinační skupiny** je však třeba vytvořit i na úrovni jednotlivých krajských ředitelství (například po vzoru systému práce Policie ČR ve vztahu k menšinám). Zásadní je pak **spolupráce** nejen v rámci Policie ČR, ale i s dalšími partnery, zejména pak obcemi. Až po úroveň územních odborů policie je třeba vydefinovat **odpovědnosti** v oblasti prevence kriminality.

V rámci plnění úkolů v oblasti prevence se Policie ČR zaměřuje významně **na primární a sekundární prevenci, dále pak na prevenci sociální, situační a prevenci viktimnosti**. V průběhu období působnosti Strategie byla věnována velká pozornost oblasti **práce s oběťmi trestné činnosti**. Jednotlivým krajským ředitelstvím policie a dalším součástí byl předložen a představen **koncept Tvoje cesta**, který popisuje 3 prioritní oblasti (digitální bezpečnost, bezpečnost v silničním provozu a vybudování systému primární protidrogové prevence). Metodiky pro 3 prioritní problematiky byly jednotlivým KŘP poskytnuty v lednu 2020. Preventivní koncept „Tvoje cesta“ nabízí návody a cesty pro ty, kterým není vlastní bezpečí lhostejné. Koncept zahrnuje podseky „Tvoje cesta online“, „Tvoje cesta v dopravě“ a „Tvoje cesta načisto“. Do budoucna je vhodné k metodikám preventivních programů a činností doplnit také **sdílení dobré praxe** např. ve formě katalogu efektivních preventivních činností.

Současné vedení Policie ČR si na přelomu roku 2018/2019 vytýčilo za hlavní cíl **oddělit oblast prevence od oblasti poskytování informací veřejnosti**. Tj. jednoznačně oddělit funkce tiskový mluvčí/preventista/pracovník poskytující informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Od poloviny roku 2019 postupně dochází k tomuto oddělování. V rámci struktury Policejního prezidia ČR tak 1. 6. 2019 vzniklo samostatné oddělení prevence Odboru komunikace a vnějších vztahů. Dále se oddělení prevence nově vytvořilo na Krajském ředitelství policie hlavního města Prahy a Krajském ředitelství policie Moravskoslezského kraje. Dne 21. 12. 2020 vláda projednala a schválila změnu nařízení vlády č. 104/2005 Sb. na nařízení vlády 604/2020 Sb., kterým se stanoví katalog činností v bezpečnostních sborech, ve znění pozdějších předpisů s účinností novely od 1. 1. 2021. Tato změna po dlouhých letech pevně **zakotvila funkci policejního preventisty v katalogu činností** a vymezila mu tak jasně definovaný prostor pro výkon jeho práce. V souvislosti s touto změnou může v podmínkách policie nastat očekávaná a připravovaná profesionalizace pracovníků prevence. Na Policejním prezidiu ČR je aktuálně systemizováno samostatné oddělení prevence s pěti systemizovanými služebními místy (1VO/4preventisté). Na krajských ředitelstvích policie je předpoklad 1VO+2 preventisté /1 preventista v rámci každého územního odboru (obvodní ředitelství a městská ředitelství – po 2 preventistech). V souvislosti

s touto změnou byla vytvořena **náplň práce koordinátora prevence/preventisty na všech úrovních** a byla zaslána jednotlivým součástem.

Došlo k vytvoření nového konceptu **vzdělávání**. Vlivem posilování úlohy prevence je však nutné přijmout opět nový výukový modul pro prevenci kriminality obsahově cílený čistě na činnosti vykonávané policejními preventisty. Obsah základního kurzu bude více zaměřen na praktické zvládání činností policejní prevence (zpracování projektů – zajišťování financování preventivních aktivit; nákupy realizované v prostředí PČR; zpracování obrazových materiálů – letáky, propagační materiály, práce s cílovou skupinou při prezentaci preventivních témat a různé způsoby prezentace preventivních problematik směrem k veřejnosti aj.). Do budoucna je zvažováno vytvoření rozšiřujícího prolongačního kurzu a další vzdělávací aktivity rozšiřující povědomí o činnostech prevence kriminality dovnitř PČR.

Od roku 2015 vyčleňovala Policie ČR každoročně na zajištění činností v oblasti prevence kriminality **finanční prostředky** v minimální výši 0,15 % z přiděleného limitu jednotlivých KŘP a SLZ PP ČR v oblasti porovnatelných provozních výdajů. Od roku 2019 byla uvedená položka navýšena na 0,20 %. Čerpání finančních prostředků je upraveno metodickým doporučením vedoucí odboru komunikace a vnějších vztahů PP ČR.

Součástí preventivní práce je rovněž **analytická činnost**. Kromě zakotvení analytických činností do katalogu činností policejních preventistů je třeba posilovat kapacity analytiky pro potřeby zkoumání kriminality jako jevu a její prevence i na centrální úrovni. Dne 20. května 2019 byla rozkazem policejního prezidenta č. 103 zřízena pracovní skupina ANALYTYK za účelem přípravy koncepce analytiky služby kriminální policie a vyšetřování a dále podpory výkonu činností analytických pracovišť služby kriminální policie a vyšetřování. Koncepce analytiky SKPV PP ČR byla vydána následně jako Příloha k č. j. 36898-4/ČJ-2019-990300. Nyní je třeba promítnout tato východiska do každodenní policejní práce, zlepšovat **kvalitu a dostupnost dat** pro takové analýzy, vytvářet či pořizovat potřebné **analytické nástroje** pro takovou práci daty. S ohledem na dlouholeté potřeby a zkušenosti, ale i mezinárodní doporučení (výstupy 14. Kongresu OSN k prevenci kriminality a trestní justici) je třeba také pokračovat ve **sdílení dat o kriminalitě** s veřejností a obcemi, zejména dokončit a implementovat do standardního provozu pilotně realizovaný projekt Mapy budoucnosti II a jeho výstupy.

Zahájené či připravené zásadní **změny je třeba dokončit a implementovat** do standardního chodu Policie ČR, což si vyžádá další nemalé úsilí.

d) Kraje a obce

Ve spodní části grafického znázornění (viz str. 19), ale o to s významnější rolí v realizaci preventivní politiky v ČR v praxi směrem k místní úrovni, ke konkrétním potřebným lidem, jsou **zásadní součástí systému prevence kriminality v ČR kraje a obce**.

Kraje realizují preventivní politiku v samostatné působnosti, kdy dle § 1 odst. 4 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, „kraj pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů“. Kraje v rámci prevence kriminality, zejména prostřednictvím vytvořených pozic manažerů prevence kriminality, především koordinují aktivity v oblasti prevence kriminality na svém území, zprostředkovávají informace mezi ministerstvy a obcemi, účastní se dotačního řízení Ministerstva vnitra (dále též „MV“) pro oblast prevence kriminality či v této oblasti realizují i vlastní dotační aktivity.

Kraje se své role v systému prevence kriminality v minulých letech ujaly velmi aktivně a o jejich zapojení do tohoto systému již nejsou žádné spory. A to se týká nejen role prostředníka

a koordinátora mezi ministerstvy (zejména MV) a obcemi na svém území, ale i aktivní role ve své vlastní preventivní politice v území, v naplňování vlastních bezpečnostních strategií a cílů a realizaci vlastní dotační politiky.

Rovněž **obce** postupují v oblasti prevence kriminality v samostatné působnosti. Přitom vycházejí z § 35 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, podle kterého „obec v samostatné působnosti ve svém územním obvodu dále pečuje v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů. Jde především o uspokojování potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku.“ Dle § 10 tohoto zákona může obec také k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku ukládat povinnosti obecně závaznou vyhláškou.

Dle § 35a pak obce mohou zřizovat **obecní policii**, a to podle zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto zákona pak obecní policie zabezpečuje místní záležitosti veřejného pořádku, mj. přispívá k ochraně a bezpečnosti osob a majetku, dohlíží na dodržování pravidel občanského soužití a podílí se na prevenci kriminality v obci.

Obce tvoří základní úroveň, na které jsou opatření prevence kriminality v praxi nakonec naplňována. Na obcích leží váha praktického výkonu projektů, aktivit a opatření prevence kriminality. Obecní úroveň je tou klíčovou úrovní, na které je třeba řešit konkrétní problémy a za tím účelem realizovat potřebnou spolupráci samosprávných orgánů obce (včetně obecních policií) i těch, které zde vykonávají přenesenou působnost státu, místních zastoupení státní orgánů, Policie ČR, neziskového sektoru, občanů i podnikatelských subjektů.

Pro kvalitnější realizaci preventivních činností ze strany krajů i obcí je vhodné **posilovat kompetence a kapacity pracovníků** v oblasti prevence a vytvářet vhodné prostředí (např. v oblasti odborného vzdělávání, sdílení příkladů dobré praxe, financování preventivních aktivit, příp. legislativy).

Strategie prevence kriminality přijatá vládou ČR jim k tomu vytváří podmínky, nastavuje pravidla a doporučení pro zapojení do celostátního systému prevence kriminality, tvorbu vlastního systému prevence kriminality na regionální / místní úrovni, vlastních preventivních koncepcí a bezpečnostních analýz, poskytuje metodickou, koordinační a finanční podporu na budování tohoto systému a vlastních preventivních aktivit a opatření. Zapojením do krajské úrovně prevence kriminality získávají kraje možnost ovlivnit podobu preventivní politiky na svém území, nastavovat regionální priority, určovat lokální potřebnost realizace preventivních opatření, získávat státní účelovou dotaci pro své záměry a hodnotit programy prevence kriminality měst a obcí.

Nicméně tyto podmínky, pravidla, doporučení byly nastaveny již před delší dobou a je třeba je **aktualizovat s ohledem na stávající podmínky a získané zkušenosti**. To se týká i doporučení pro tvorbu koncepcí prevence kriminality a bezpečnostních analýz krajů a obcí či procesu a kritérií hodnocení projektů republikového dotačního Programu prevence kriminality na místní úrovni.

Jak již bylo výše uvedeno, **finanční podpora** poskytovaná státem na podporu rolí krajů a obcí v systému prevence kriminality zajišťuje úspěšné fungování tohoto systému, bohužel ale již nepostačuje na jeho další nezbytný rozvoj s ohledem na aktuální potřeby a výzvy. Proto je **usilováno o navýšení** dotačního Programu prevence kriminality na místní úrovni.

e) Neziskové organizace, akademická sféra a vědecko-výzkumné instituce, dobrovolníci, podnikatelské subjekty

Vedle veřejných subjektů uvedených výše mají svou nezastupitelnou roli v prevenci kriminality i **soukromé subjekty**, a to jak v roli těch, kteří v systému napomáhají ostatním, tak v roli ochránců vlastní bezpečnosti. Mezi takové soukromé subjekty patří především nestátní **neziskové organizace, vědecká a akademická sféra, podnikatelské subjekty, fyzické osoby jako dobrovolníci, donátoři** apod.

Jejich role a zapojení jsou důležité jak v samotném systému prevence kriminality, tak v konkrétních aktivitách, do kterých se zapojují, především ve spolupráci s veřejnými subjekty, v zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku v konkrétních lokalitách, pomoci obětem trestné činnosti, práci s pachateli na jejich resocializaci a reintegraci, eliminaci kriminogenních faktorů atd.

Nestátní neziskové organizace (dále jen „NNO“) nejčastěji vystupují v roli realizátorů preventivních projektů (např. i tam, kde žadatelem je obec či kraj, NNO pak působí jako vysoutěžený realizátor) a poskytovatelů služeb pomoci obětem trestné činnosti či při práci s pachateli. K tomu využívají nejen svých zdrojů, ale často také zdrojů veřejných (formou dotací, uzavřených smluv na služby apod.). Vyhodnocení Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 a průběžná roční vyhodnocení jejího akčního plánu dokládá, jak velkou roli NNO při plnění cílů a úkolů této strategie hrály. Ze strany státu či samospráv je nutné pokračovat v jejich podpoře a vytvářet potřebné transparentní legislativní, administrativní, organizační i další podmínky pro zapojení NNO do preventivních aktivit a opatření.

Akademická sféra, vědecko-výzkumné instituce apod. pak obohacují oblast prevence kriminality a zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku zejména na poli vědy, výzkumu, inovací, tj. teoretických a empirických poznatků a možností jejich přenositelnosti do praxe v činnosti dalších subjektů v systému prevence kriminality. Hrají významnou roli v uplatňování přístupu k prevenci kriminality založeném na důkazech (evidence-based). Proto je třeba tuto spolupráci posilovat. Problematice vědy, výzkumu a inovací bude věnována dále samostatná pozornost.

Velmi pozitivní zkušenosti nabízí využití **dobrovolníků** v oblasti bezpečnosti a prevence kriminality. Ministerstvo vnitra je gestorem zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), ve znění pozdějších předpisů. V rámci zákonem upravené oblasti působí řada neziskových organizací, které (nejen) pod akreditací MV a s jeho dotační podporou realizují dobrovolnické aktivity zaměřené mj. i na prevenci kriminality. Jednou z nejčastějších aktivit dobrovolníků jsou aktivity zaměřené na oblast sociální prevence. Dobrovolníci pomáhají sociálně slabým klientům, občanům sociálně anebo jinak vyloučeným, pomáhají s doučováním dětí, pomáhají matkám, které nemají dostatečné rodičovské zkušenosti (vyšly z dětských domovů apod.) anebo mají více dětí či dítě se zdravotním postižením, tráví s dětmi volný čas, kdy jim ukazují smysluplné možnosti trávení volného času při mentoringových programech, pomáhají i v postpenitenciární péči anebo v rámci programů Dopisování s vězni). Řada aktivit je realizována v oblasti pomoci dětem a mládeži ze sociálně znevýhodněného prostředí, často přímo ze sociálně vyloučených lokalit. Tyto aktivity pak mají pozitivní dopady v prevenci sociálně nežádoucích jevů, včetně samotné kriminality. Dobrovolníci pomáhají také lidem, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci, lidem, kteří jsou ohroženi chudobou a sociálním vyloučením nebo se již v tomto stavu nacházejí. Dobrovolníci docházejí do azylových domů, setkávají se s lidmi bez domova, spolupracují

s terénními pracovníky. Nemalá část dobrovolníků vypomáhá v charitních šatních. Dobrovolníci a NNO při těchto činnostech často spolupracují s OSPODy, odbory sociální péče anebo s Probační a mediační službou. Dobrovolníci se zapojují také do kampaní a projektů zaměřených na podporu tolerance a vyvrácení mýtů o menšinách žijících v České republice, do práce asistenčních a krizových linek pomoci atd.

Mimo oblast zákona o dobrovolnické službě podporuje Ministerstvo vnitra od roku 2015 **projekt „Bezpečnostní dobrovolník“**. Jeho cílem je podpora dobrovolnické činnosti obyvatel obcí a širšího zapojení veřejnosti do zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku. Hlavní součástí projektu je dotační program určený obcím na podporu aktivit, směřujících typicky např. do oblasti informačně preventivních aktivit, hlídkových aktivit pod koordinací obce (příp. její obecní policie), pomoci při zajišťování pořádku při velkých akcích na území obce, bezpečnosti a plynulosti silničního provozu, vytvoření sítě osob, která bude Policii ČR na požádání v rámci svých možností k dispozici při pátrání po ztracených dětech či seniorech, mapování a oznamování černých skládek, autovraků, poškozeného, či chybějícího dopravního značení apod. Bezpečnostní dobrovolníci nemají žádná zvláštní oprávnění či pravomoci. Jejich hlavním přínosem je rozvoj občanské společnosti, progresivní přístup k prevenci kriminality, zvýšení bezpečnostního komfortu občanů, případně též nalezení nových, netradičních možností při zajišťování veřejného pořádku v rámci stávající právní úpravy s ohledem na místní podmínky. Projekt Bezpečnostní dobrovolník je díky své administrativní nenáročnosti a specifickým podmínkám v rámci dotačního Programu prevence kriminality na místní úrovni dostupný i pro malé obce, které nedisponují odborným personálním aparátem, nemají zřízenou obecní policii apod.

V podpoře aktivit dobrovolníků, ať již organizovaných neziskovými dobrovolnickými organizacemi či obcí, je tak potřeba i nadále **pokračovat a vytvářet podmínky k jejich dalšímu rozvoji**. Takováto organizovaná a kontrolovatelná podpora ze strany veřejných orgánů navíc pomáhá předcházet živelnému vzniku různých samozvaných dobrovolných ochránců pořádku v podobě „domobran“ atd. a jejich zneužití k propagování a prosazování extremismu.

Dle průzkumu „*Názory a postoje obyvatel na otázky spojené s problematikou kriminality a její prevencí*“ realizovaného v letech 2017 až 2020 pro potřeby RVPPK (zadavatelem MV ve spolupráci s IKSP) agenturou ppm factum research s.r.o.¹⁵, souhlasí se zapojováním dobrovolníků do preventivních aktivit a opatření ze strany obcí 59 % obyvatel (nejvíce pak podporují zapojení dobrovolníků do bezpečnosti v okolí škol a do preventivních hlídek).

V roce 2018 byla založena pracovní skupina pod vedením OPK MVČR, složená ze zástupců státní a veřejné správy, NNO a expertů za účelem tvorby metodiky realizace typového programu **zapojení dobrovolníků do poskytování postpenitenciární péče a prevence recidivy** pachatelů trestné a přestupkové činnosti. Metodika se bude opírat o zahraniční analýzu, která byla publikována v roce 2018 a o dobrou praxi organizací, jejichž členové jsou zapojeni do pracovní skupiny. V roce 2020 se pracovní skupina kvůli pandemii nemoci covid-19 nesešla a také kvůli jiným prioritám v oblasti dobrovolnictví (zejména realizace EU projektu „Rozvoj dobrovolnictví v ČR“ (reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_029/0003724), který je zásadní pro tvorbu budoucí Koncepce rozvoje dobrovolnictví v ČR a v jehož rámci jsou v krajích zřízena Regionální dobrovolnická centra, a kvůli řešení dopadů pandemie nemoci covid-19 na dobrovolnictví

¹⁵ K dispozici na <https://www.mvcr.cz/clanek/prevence-kriminality-na-regionalni-a-lokalni-urovni.aspx?q=Y2hudW09Nw%3d%3d>

a tvorbou stanovisek a odpovědí k této problematice) nemohl být ten úkol dokončen a bude v něm pokračováno v rámci této Strategie.

Podnikatelské subjekty mohou být zapojeny do preventivních aktivit několika způsoby. Mohou např. poskytovat práci lidem, u kterých nezaměstnanost tvoří velmi rizikový kriminogenní faktor (např. osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách, osoby ve výkonu trestu odnětí svobody nebo z něj se vracějící apod.). Řada soukromých subjektů – bezpečnostních agentur má na ochraně obyvatel před protiprávní činností postavenou svou živností. Soukromé subjekty mohou také svým zaměřením, znalostmi a dovednostmi přispívat ke zkvalitňování preventivních opatření, typicky v oblasti situační prevenci, a to nejen na komerčním základě. Pozitivním příkladem je např. zapojení profesních organizací do práce Poradního sboru ministra vnitra pro situační prevenci. I tuto spolupráci je tedy třeba udržovat a nadále rozvíjet.

2. Vybrané metody a nástroje preventivní politiky při naplňování Strategie

a) Prevence kriminality založená na důkazech: statistiky, data, výzkumy, analýzy, monitoring a evaluace

i. Přístup k prevenci kriminality založené na důkazech (evidence-based) patří v současné době **k nejvíce zdůrazňovaným potřebám a prioritám** pro oblast preventivní politiky.

Organizace spojených národů (Úřad OSN pro drogy a kriminalitu – UNODC) připravil pro 14. Kongres OSN k prevenci kriminality a trestní justici v Kjótu dokument¹⁶, který shrnuje význam prevence kriminality založené na důkazech a stanovuje doporučení v této oblasti.

Dle tohoto dokumentu efektivní preventivní politika potřebuje důkazy ve formě dat, analýz, monitoringu a evaluací. Data týkající se zjištěné a hlášené kriminality a práce orgánů trestní justice jsou převážně postavena na úředních záznamech těchto orgánů. Takové záznamy zahrnují pouze kriminalitu ohlášenou těmito orgány, nebo jimi zjištěnou. Naproti tomu data získaná z viktimizačních průzkumů poskytují obsáhlejší přehled kriminality včetně kriminality latentní. Národní statistické systémy pak doplňují ještě geografické informační systémy či systémy sbírající data přímo od obyvatel. UNODC konstatuje, že i přes učiněné pokroky stále přetrvávají vážné nedostatky v této oblasti, které lze řešit mj. i za pomoci mezinárodních standardů (např. International Classification of Crime for Statistical Purposes). Důležitým nástrojem pro rozvoj znalostní preventivní politiky je rovněž analytický výzkum, který využívá kvantitativní i kvalitativní důkazy o kriminalitě a kriminogenních faktorech. Je vhodné využívat speciální analytické nástroje určené na kriminální situace, hrozby v oblasti kriminality a potřeby preventivních opatření na mezinárodní, regionální, národní i místní úrovni. Mezinárodní analýzy mohou nabídnout vhled do trendů a vzorců kriminality na podporu a regionálních politických rozhodnutí, zatímco národní a místní analýzy mohou odhalit dopad kriminality na obyvatele a identifikovat druh potřebného cíleného preventivního opatření. Správně prováděné evaluace umožňují pochopit faktory úspěchu preventivní politiky. Evaluace nabízí pohled nejen na to, co funguje, ale také proč to funguje a jak je možné úspěšně realizovat preventivní opatření v nejrůznějších souvislostech.

UNODC na základě toho **doporučuje**:

¹⁶ Fourteenth United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice, Workshop1. Evidence-based crime prevention: statistics, indicators and evaluation in support of successful practices, Background paper, UNODC, 2020, viz <https://www.unodc.org/unodc/en/crimecongress/documents.html>

- posílit rozvoj a využívání nástrojů a metod zaměřených na zvýšení dostupnosti a kvality důkazů vyplývajících z výzkumů, statistik, evaluací a meta-syntéz v prevenci kriminality s cílem lépe měřit dopady opatření na kriminalitu a zvyšovat efektivitu programů a politik prevence kriminality a trestní justice na místní, národní, regionální a mezinárodní úrovni
- poskytovat finanční a politickou podporu s cílem posílit kulturu rozhodování a tvorby politik založených na důkazech
- posílit rozhodování založené na důkazech navyšováním evaluačních kapacit a podporováním rozvoje evaluačních nástrojů a pomůcek s cílem systematicky vyhodnocovat výsledky politik a investic v oblasti programů prevence kriminality a trestní justice na všech úrovních.

Význam prevence kriminality založené na důkazech vyzdvihuje jako hlavní prioritu na následující období rovněž EUCPN, když ve své **Víceleté strategii pro léta 2021–2025** promítá tento přístup do obou svých strategických cílů a do většiny operativních cílů a opatření (viz str. 11–12 této Strategie). EUCPN je rovněž specificky zaměřuje na význam výzkumu, kdy si klade za cíl poskytovat členským státům důkazy založené na výzkumech a vytvářet most mezi výzkumem, tvorbou politik a praxí.

ii. V současné době se efektivní zajišťování bezpečnosti ve světě řídí třemi přístupy, které jsou v angličtině označovány jako intelligence-led policing¹⁷, problem-oriented policing¹⁸ a evidence-based policing¹⁹. Jádrem každého přístupu je **analýza**. Bez ní není možné vytvářet ani kriticky vyhodnocovat data, porozumět problematice ani se adekvátně rozhodovat. Analýza by měla být výsledkem snahy poskytovat „správné informace správným lidem ve správnou chvíli“.²⁰

Četné výzkumy dokazují, že jednou z charakteristik kriminality je, že má tendenci se koncentrovat, a to jak ve vztahu k určitým oblastem, tak i cílům/obětím. Na prostorově malém území nebo ve vztahu k malému počtu cílů/obětí tak často dochází k páčání velkého množství kriminálního jednání²¹, což umožňuje cíleněji a efektivněji nasazovat policejní hlídky a plánovat preventivní opatření.

V rámci analýzy kriminality je při dostupnosti potřebných dat, nástrojů a kvalifikovaných analytiků pro práci s nimi možné vytvářet i **odhady předpokládaného vývoje kriminality**, tzv. predikce, a v návaznosti na to vypracovávat i efektivní strategie prevence.

V provádění analýz a predikcí pak pomáhají různé **softwarové nástroje**, které se neustále vyvíjí a zdokonalují, práce s nimi se stává rychlejší a uživatelsky dostupnější, takže řada z jejich funkcionalit již není určena pouze pro analytiku, ale mohou je využívat i preventisté, operativci,

¹⁷ Tento přístup je založen na využívání informací jako podkladu pro rozhodování policejního managementu, aby s jejich pomocí mohli preventivně řešit příčiny problémů a ne pouze represivně jejich důsledky.

¹⁸ Orientuje se na správné pochopení konkrétního problému (např. trestné činnosti), s důrazem na příčiny jeho vzniku.

¹⁹ V tomto přístupu jde o nalezení ověřených a fungujících řešení a jejich následnou aplikaci v praxi. Tomu předchází práce s empirickými daty a důsledné vyhodnocování realizovaných aktivit. Přístup lze využít jak k řešení konkrétních problémů, tak k vytváření bezpečnostních a preventivních politik.

²⁰ S. Chainey: Sborník příspěvků, 2. odborný workshop Mapy budoucnosti – moderní nástroj ke zvýšení efektivity a kvality výkonu veřejné správy v oblasti prevence kriminality založený na analýze a predikci kriminality, s. 39-47. Pro Ministerstvo vnitra vydalo: Accendo – Centrum pro vědu a výzkum, z.ú., 2015. Dostupné na www.prevencekriminality.cz.

²¹ Např. průzkum IKSP ve městě Příbram v polovině 90. let 20. století ukázal, že téměř každý třetí delikt byl spáchán na poměrně malém území necelého 1 km² a do hlavních kriminogenních lokalit o rozloze cca 4,5 km² bylo koncentrováno 87,3 % zaznamenaných deliktů (In Večerka, K., Holas, J.: Kriminologická analýza lokality, Praha 1995).

manažeři. Jednou z nejdynamičtější se vyvíjejících oblastí, která naplňuje výše uvedené znaky, jsou **prostorové analýzy a využívání map kriminality**. Přesto práce analytiků, jejich dostatečné vybavení a odborná kvalifikace i nadále zůstávají stěžejním předpokladem kvalitní analytické činnosti, a to i při existenci těchto nových moderních nástrojů a přístupů.

iii. Úplně nejdůležitější pro jakékoli kvalitní analýzy jsou ale **data**. A to nejen data o trestných činech a přestupcích, ale i o dalších jevech ovlivňujících výskyt kriminality na daném místě a v daném čase (sociodemografická data, užívání alkoholu a drog, dojíždění obyvatelstva do práce, škol, výplatní dny, počasí, aj.) a také o existenci rizikových zájmových bodů (herny, bazary a zastavárny, sběrný druhotných surovin, restaurace, zábavní podniky, banky a bankomaty, školy, čerpací stanice, nádraží a zastávky hromadné dopravy ad.). Tato data musí být co nejúplnější a navíc musí odpovídat parametrům pro jejich zpracování pomocí používaných analytických nástrojů (např. pokud chceme vytvářet prostorové analýzy, musí znát přesnou polohu spáchaného trestného činu, nejlépe pomocí GPS souřadnic). Velmi důležité pak je, že data musí být **dostupná**. K tomu je zapotřebí, aby data byla pokud možno veřejná či v případech, kdy to možné není, byla mezi relevantními subjekty **sdílena**, a to na základě jasně daných pravidel.

V období předchozí Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 se v oblasti analýz a dat učinil velký posun vpřed, v rámci Policie ČR byla zavedena a pilotována celá řada inovativních nástrojů. Funkční období této Strategie by se mělo zaměřit na dokončení pilotních aktivit a zavádění do běžné praxe Policie ČR, obcí a obecních policií v celé České republice, případně jejich aktualizace a upgrade.

iv. Preventivní politika státu, krajů a obcí musí vedle znalostí a zkušeností preventivních pracovníků vycházet z konkrétních a přesných dat, která je možné vedle úředních zdrojů čerpat také z **výzkumů realizovaných ve spolupráci s vědecko-výzkumnou a akademickou sférou**.

Nejčastěji jsou využívány výzkumy zaměřující se na sledování názorů a postojů obyvatel na bezpečnost a prevenci kriminality²², pocitu bezpečí občanů, důvěry v bezpečnostní složky apod. Vhodnou metodou, jak doplňovat oficiální poznatky státu a samospráv v oblasti kriminality a jejích příčin jsou viktimizační šetření (pomáhají více proniknout do oblasti latentní kriminality, do příčin, proč se lidé stávají oběťmi trestné činnosti, zda ji hlásí příslušným orgánům a pokud, z jakých důvodů atd.). Výzkumná šetření se provádějí také mezi pachatelů pro lepší pochopení příčin jejich patologického jednání a jak jim předcházet.

Souběžně s výše uvedenými komplexními výzkumy jsou realizovány i výzkumy dílčí, věnující se konkrétním problematikám, typům trestné činnosti, obětí, pachatelů, systému trestní politiky státu, efektivitě realizovaných programů a projektů atd.

Výzkumy je třeba realizovat v co nejúplnější součinnosti s praxí a s tvůrci preventivních politik a pro jejich potřeby, aby bylo zajištěno promítnutí výstupů výzkumů do jejich práce a nejednalo se pouze o stohy teoretických poznatků a doporučení bez konkrétního využití.

Vedle klasických společenskovedních výzkumů a šetření se ale v prevenci kriminality stále častěji uplatňují i **poznatky z technických disciplín, z oblasti informačních technologií** apod.

²² Viz např. průzkum „Názory a postoje obyvatel na otázky spojené s problematikou kriminality a její prevencí“ realizovaný v letech 2017 až 2020 pro potřeby RVPPK (zadavatelem MV ve spolupráci s IKSP) agenturou ppm factum research s.r.o., dostupný na na <https://www.mvcr.cz/clanek/prevence-kriminality-na-regionalni-a-lokalni-urovni.aspx?q=Y2hudW09Nw%3d%3d>.

(např. při zdokonalování nejrůznějších opatření situační prevence, kdy k nejnovějším trendům patří mj. analytické SW pro městské kamerové a dohlížecí systémy, ochrana předmětů značením syntetickou DNA, nástroje na ochranu před kybernetickými útoky a kybernetickou kriminalitou, stále dokonalejší analytické a prediktivní modely, nástroje pro identifikaci potřeb cílových skupin, pro efektivnější řízení a koordinaci činnosti relevantních subjektů ad.). Výzkum zároveň již není dominantou pouze objednávkou státu, ale stále více se do něj zapojují i soukromé subjekty pro svou vlastní potřebu (což je typické např. pro vývoj různých prvků ochrany před kriminalitou). I tyto výsledky ale mohou být využity při tvorbě a realizaci preventivní politiky veřejných subjektů.

V oblasti výzkumu zaměřeného na bezpečnost a prevenci kriminality dnes existují různé **zdroje pro jeho financování**, např. programy bezpečnostního výzkumu Ministerstva vnitra, prostředky Technologické agentury ČR, Grantové agentury ČR, evropské dotační fondy, finanční mechanismy Norska, Švýcarska ad.

v. S veřejnými financemi je nutné nakládat hospodárně. K objektivnímu posouzení, zda tomu tak skutečně bylo (ať již jde o dotační procesy či financování vlastních aktivit z veřejných prostředků), je nutné, aby nedílnou součástí realizačního procesu byly i **sofistikované evaluační mechanismy**. Ty musí být postaveny na objektivním vyhodnocování a správném nastavení cílů a relevantních kritérií, jejichž prostřednictvím bude možné hodnotit úspěšnost/efektivitu jak jednotlivých projektů, tak i celých dotačních programů.

Správné vyhodnocování úspěšnosti/efektivity preventivních aktivit má také zásadní **dopad na kvalitu prevence kriminality ze strany realizátora preventivních aktivit** a tím pádem snižování kriminality a zvyšování bezpečnosti a veřejného pořádku v daném území. Pomocí sdílení příkladů dobré praxe (ve smyslu preventivních aktivit, které byly vyhodnoceny jako skutečně efektivní a úspěšné) pak dochází ke zvyšování kvality prevence na celém území státu (či dokonce i v rámci celé EU při sdílení mezi státy), což má významné dopady i do bezpečnostní situace.

Rovněž **dle kontrolního závěru Nejvyššího kontrolního úřadu č. 18/20 zveřejněného dne 17. 6. 2019** je nezbytné mj.: **1) nastavit měřitelné cíle programů prevence kriminality**, kterých se předpokládá dosáhnout, a to za účelem, aby bylo možno vyhodnocovat poskytnutou podporu vůči nastaveným cílům dotačních programů prostřednictvím jednotných měřitelných kritérií a indikátorů úspěšnosti; **2) nastavit jednotná měřitelná kritéria úspěšnosti projektů prevence kriminality**, která umožní vyčíslit a vyhodnotit dosažený přínos poskytnuté podpory.

Při tom je **nutné zohledňovat specifické podmínky dotačních řízení a realizace projektů** z veřejných financí v oblasti prevence kriminality v ČR²³, zabránit pouhému formalismu, který nepřináší skutečnou kvalitu, ale zároveň i přílišné komplikovanosti, která by jeho realizaci v těchto podmínkách v praxi činila nedosažitelnou.

K dosažení výše uvedeného předpokládá Strategie následující opatření (realizace je podmíněna finančními prostředky z externích zdrojů, např. z prostředků bezpečnostního výzkumu):

1) Vytvořit metodiku pro nastavení cílů a vyhodnocování úspěšnosti/efektivity projektů a programů prevence kriminality.

²³ Mj. v rámci jednoletých projektů v řádech desítek či stovek tisíc Kč bez samostatných prostředků na evaluaci není možné klást na evaluaci stejné nároky, jako u mnohamilionových víceletých projektů např. z evropských fondů, kde jsou na evaluaci vyčleněny i stovky tisíc a v realizačním týmu jsou profesionální evaluátoři.

- 2) Nastavit cíle a povinná kritéria pro vyhodnocování úspěšnosti/efektivity programů prevence kriminality Ministerstva vnitra a projektů v nich podporovaných.
- 3) Vytvořit e-learningový kurz pro vzdělávání realizátorů projektů v problematice nastavování cílů a vyhodnocování úspěšnosti/efektivity projektů prevence kriminality.
- 4) Vytvořit informační systém pro vyhodnocování úspěšnosti/efektivity projektů prevence kriminality v dotačních programech MV, i těchto programů.
- 5) Vytvořit databázi příkladů dobré praxe projektů prevence kriminality a doporučit kritéria, na základě kterých projekty hodnotit a zařazovat jako příklady dobré praxe.

Dojde tak k **vytvoření ucelené soustavy poznatků a nástrojů, která zaručí kvalitní vyhodnocování úspěšnosti/efektivity projektů a programů prevence kriminality** nejen v teoretické, ale i praktické rovině a další šíření úspěšných projektů. To povede ke zlepšení metodické, koncepční a rozhodovací činnosti státní správy, zvýšení kvality aktivit prevence kriminality i hospodárnějšímu vynakládání finančních prostředků, což bude mít ve výsledku pozitivní dopady na bezpečnost v ČR.

b) Osvěta a informační aktivity

Osvěta patří v oblasti prevence kriminality mezi **základní metody práce s veřejností**, odbornou i laickou, a to jak v rámci opatření prevence primární (informování nejširší veřejnosti), sekundární (informování cílené na ohrožené skupiny potenciálních obětí či pachatelů) i terciární (práce s konkrétními oběťmi či pachateli). Informace se mohou týkat stavu a vývoje kriminality obecně, rizikových lokalit, konkrétních typů rizik a ohrožení dopadajících na danou cílovou skupinu, možností a způsobů ochrany před kriminalitou a jinými sociálně patologickými jevy. Osvětové a informační aktivity musí realizovat, s ohledem na svou působnost, všechny subjekty, které se prevencí kriminality zabývají.

Ale i osvětové, informační aktivity a kampaně, medializace prevence kriminality stojí práci a náklady, a tak je třeba k ní **přistupovat efektivně, na základě osvědčených zkušeností a modelů**, které přinášejí relevantní výsledky. V této oblasti hodlá být aktivní EUCPN, která již začala zpracovávat a šířit informace a doporučení k efektivitě osvětových kampaní, ať již obecně, či pro jednotlivé oblasti kriminality, např. vloupání²⁴.

Zkušenosti ze zemí, kde je veřejnost pravidelně informována o bezpečnostní situaci a možnostech své ochrany ze strany autorit, jednoznačně prokazují, že tento přístup vede ke zvýšení důvěry veřejnosti v tyto autority a k větší motivaci veřejnosti s těmito autoritami spolupracovat (oznamovat spáchanou trestnou činnost a přestupky, podezřelé události a jevy, zapojit se jako dobrovolník v bezpečnostní oblasti). To pak celkově vede ke snižování latentní (skryté) kriminality, zvyšování bezpečnosti v dané lokalitě, lepšímu odhalování pachatelů i cílenějšímu plánování preventivních opatření.

I Česká republika byla v tomto ohledu v období Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 velmi aktivní a posunula se významně vpřed (jak dokládá její vyhodnocení, které tvoří přílohu této Strategie), ať již jde o otevřenost k přístupu k informacím, tak pokud jde o využívání moderních komunikačních prostředků. V tomto nastaveném trendu je třeba i nadále pokračovat.

²⁴ Např. Mythbuster – Warning, you may find the following message disturbing..., EUCPN, 2021 (viz <https://eucpn.org/mythbuster-deterrence>) nebo What works to prevent domestic burglaries?, EUCPN, 2021 (viz <https://eucpn.org/document/what-works-to-prevent-domestic-burglaries>).

Znalost obyvatel o aktivitách prevence kriminality²⁵ (případně schopnost si spojit, že známé aktivity jsou prevencí kriminality) je stále **poměrně nízká** a pohybuje se kolem 20 % (nejznámější jsou dohledové služby a přednášková činnost pro děti). Znalost zvyšuje přímá účast veřejnosti na těchto aktivitách, neboť více než 50 % obyvatel, kteří znali nějakou preventivní aktivitu, se jí přímo účastnilo (nejvíce opět přednášek pro děti a mládež).

Od roku 2011, inspirováno Evropskou cenou prevence kriminality (dále jen „ECPA“), vyhlašuje MV každoročně také **soutěž o „Nejlepší projekt prevence kriminality na místní úrovni“** (pod tímto názvem od roku 2017). Tato soutěž, vedle své motivační funkce, slouží zároveň k větší medializaci problematiky prevence kriminality a také ke sdílení příkladů dobré praxe. Na rozdíl od ceny ECPA umožňuje existence vlastní domácí soutěže reflektovat vlastní priority a ocenit práci i těch realizátorů velmi úspěšných a inspirativních projektů, kde by to podle evropské soutěže nebylo možné. Cena je v posledních letech udělována při příležitosti Národních dnů prevence kriminality, které se konají ve dvouletých intervalech od roku 2017.

c) Mezinárodní spolupráce

Česká republika se v oblasti mezinárodní spolupráce na poli prevence kriminality soustředí především na zastoupení v nejdůležitějších světových a evropských orgánech zastřešujících tuto spolupráci a udávajících směr preventivní politiky.

V rámci **Organizace spojených národů** je Česká republika zastoupená Ministerstvem vnitra v řadě institucí (**Úřad pro drogy a kriminalitu, Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní justici**, Výbor OSN pro lidská práva, Výbor pro odstranění rasové diskriminace, Výbor pro odstranění diskriminace žen, ...) a zodpovídá za plnění závazků ČR vyplývajících z přijatých mezinárodních paktů, úmluv a doporučení.

Hlavní těžiště mezinárodních aktivit však spočívá ve spolupráci v rámci Evropské unie. Ministerstvo vnitra reprezentuje ČR v **Evropské síti prevence kriminality** (European Crime Prevention Network, EUCPN), v rámci které jsou stanovovány úkoly členským zemím prostřednictvím víceleté strategie s cílem posílit roli prevence kriminality a zefektivnit preventivní aktivity v rámci celé Evropské unie. V rámci této sítě je také každoročně vyhlašována soutěž o Evropskou cenu prevence kriminality (European Crime Prevention Award, ECPA), které se ČR aktivně od svého vstupu do EU účastní. EUCPN také vyhlašuje projekty zaměřené na mezinárodní spolupráci, cílené na specifická a aktuální témata prevence kriminality a podporované z grantů Evropské komise.

Stěžejní dokumenty OSN a EUCPN v oblasti prevence kriminality byly zmíněny a jejich priority popsány v kapitole II. této Strategie na str. 10–14. V rámci OSN pak na ČR dopadá řada mezinárodních úmluv, které obsahují rovněž závazky v oblasti působnosti této Strategie a jejich plnění je monitorováno výše uvedenými a dalšími orgány OSN.

Česká republika se rovněž účastní aktivit realizovaných **Radou Evropy**, primárně zaměřených na lidská práva, oběti kriminality a zvláště zranitelné osoby, a to jak formou zabezpečování činností souvisejících s prioritami a dokumenty Rady Evropy na národní úrovni, tak spoluprací na projektech a školeních zajišťovaných/podporovaných Radou.

²⁵ Viz např. průzkum „*Názory a postoje obyvatel na otázky spojené s problematikou kriminality a její prevencí*“ realizovaný v letech 2017 až 2020 pro potřeby RVPPK (zadavatelem MV ve spolupráci s IKSP) agenturou ppm factum research s.r.o., dostupný na na <https://www.mvcr.cz/clanek/prevence-kriminality-na-regionalni-a-lokalni-urovni.aspx?q=Y2hudW09Nw%3d%3d>.

Česká republika – Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví (ÚNMZ), zejména Česká agentura pro standardizaci (ČAS) jako jeho příspěvková organizace, ve spolupráci s Ministerstvem vnitra – je také velmi **aktivní v oblasti tvorby technických norem prevence kriminality na mezinárodní úrovni**. V září 2010 ÚNMZ převzal sekretariát **technické komise CEN/TC 325 Prevence proti kriminalitě při plánování městské výstavby a navrhování budov**. Ode dne 1. 7. 2016 je platná i účinná vzájemná Smlouva o spolupráci mezi MV a ÚNMZ, při zajištění činností souvisejících s tvorbou českých technických norem (ČSN), přejímáním harmonizovaných technických norem do soustavy ČSN včetně mezinárodní spolupráce při tvorbě a revizích technických norem z oblasti prevence kriminality a zejména se zajištěním činnosti sekretariátu CEN/TC 325 Prevence proti kriminalitě při plánování městské výstavby a navrhování budov.

CEN/TC 325 spadá pod Evropský výbor pro normalizaci (CEN/CENELEC) a zabývá se vývojem evropských norem zaměřených na prevenci kriminality v průmyslových zařízeních, vzdělávacích institucích, nemocnicích, obytných budovách, obchodních centrech, náměstích a v místech veřejných setkání, a to prostřednictvím návrhů budov, zařízení a veřejných prostor. V současné době spadají do působnosti technické komise čtyři pracovní skupiny (Working Groups – WG (Terminologie, Územní plánování, Design budov a Zařízení veřejné dopravy – tato WG je však aktuálně neaktivní).

Na úrovni spolupráce s neziskovými subjekty je významným partnerem České republiky **Evropské fórum pro bezpečnost ve městech** (The European Forum for Urban Safety, EFUS), které vzniklo jako platforma starostů evropských měst a zaměřuje se na vybudování sítí evropských místních samospráv či na výměnu informací a praktických zkušeností z oblasti snižování kriminality.

Pro bilaterální spolupráci jsou důležité rovněž smlouvy o policejní spolupráci, které umožňují spolupráci při prevenci trestné činnosti, a to např. účastí na vzdělávacích programech policistů nebo sdílení informací o nejlepší praxi.

Česká republika také spolupracuje na resortních projektech se zahraničními partnery, realizuje schůzky se zahraničními odborníky, inspiruje se příklady dobré praxe a fungujících legislativních úprav.

V dnešním globalizovaném světě (v rámci schengenského prostoru navíc světě bez hranic) zločin působí bez ohledu na hranice, problémy se přelévají z jedné země do druhé, příčiny problému v jedné zemi mají často zdroj v zemi jiné, jejich řešení se neobejde bez bilaterální či multilaterální spolupráce nebo bez zapojení přímo mezinárodních organizací. I financování těchto řešení je často z mezinárodních zdrojů.

Proto je nutné i této spolupráci a zapojení do činnosti mezinárodních organizací věnovat mimořádnou pozornost a neustále pracovat na jejím rozvoji. Navíc se mezinárodní spolupráce také ukazuje jako velmi dobrý zdroj pro čerpání pozitivních zkušeností a osvědčených řešení.

d) Legislativa

V letech 2012 až 2014 byla ve spolupráci s Institutem pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP) zpracována **analýza potřebnosti právní úpravy prevence kriminality**, zejména s ohledem na potřebnost samostatného zákona o prevenci kriminality. Ze shromážděných dat, podnětů, stanovisek a uskutečněných diskusí vyplynula řada podnětů k legislativní úpravě, zejména s cílem pevněji ukotvit roli jednotlivých subjektů působících v prevenci kriminality v rámci právního řádu ČR, posílit jejich spolupráci a zajistit dlouhodobost a stabilitu preventivní

politiky, a to i v oblasti financování preventivních aktivit. Na druhou stranu se objevila i řada kritických hlasů, které sice nezpochybňovaly nezbytnost výše uvedených potřeb, ale kritizovaly jejich řešení legislativní formou.

Vzhledem k tomu, že se v této otázce nepodařilo nalézt shodu, uzavřel Republikový výbor tuto problematiku doporučením postupovat **cestou dílčích novelizací stávajících právních předpisů**, které upravují preventivní činnosti nebo postavení subjektů, jež se na prevenci kriminality podílejí, a zároveň více začleňovat témata prevence kriminality do strategických dokumentů vlády České republiky týkajících se trestní politiky.

Na výše uvedeném přístupu se ani v letech 2016 až 2020 nic nezměnilo, domácí ani zahraniční zkušenosti nevedly ke změně již dříve přijatého stanoviska. Proto i tato Strategie pokračuje v nastaveném směřování, kdy prioritou jsou dílčí novelizace stávajících právních předpisů v případech, kdy to praxe či mezinárodní závazky vyžadují.

e) Restorativní justice

Strategie restorativní justice pro Českou republiku (2021, jako výstup z evropského projektu Restorative Justice: Strategie for Change)²⁶ **popisuje restorativní justici** na nejobecnější úrovni **jako** jiný úhel nazírání na trestnou činnost a jiný přístup k řešení jejích následků. Vnáší do oblasti trestního práva nové principy, východiska a cíle, které proměňují tradiční nastavení těchto systémů. Zásadní je orientace na náhradu způsobené újmy, přijetí odpovědnosti a na nápravu narušených mezilidských vztahů s tím, že trestným činem zasažené osoby jsou podporovány v tom, aby samy posílily své kompetence k řešení dané situace pomocí tzv. restorativních programů. Tyto program představují bezpečné prostředí k setkání obětí, pachatelů a dalších osob, které byly trestným činem zasaženy a vycházejí ze tří základních typů – mediace, konference a kruhy. Toto pojetí nenahrazuje, ale doplňuje stávající principiální nastavení trestněprávního odvětví práva.

Základním dokumentem pro jeho implementaci v ČR je **Doporučení Rady Evropy o restorativní justici v trestních věcech**, Rec/ CM (2018) 8²⁷. Ta jako restorativní justici označuje jakýkoli proces, který umožňuje těm, kteří byli poškozeni trestným činem, a těm, kteří za tuto újmu odpovídají, aby se v případě dobrovolného souhlasu aktivně zúčastnili vyřešení záležitostí vzniklých v důsledku trestného činu, a to za pomoci školené a nestranné třetí strany (tzv. facilitátora). Základními principy jsou: princip náhrady způsobené újmy a princip participace účastníků. K dalším principům patří dobrovolnost; poradní, zdvořilý dialog; spravedlivá péče o potřeby a zájmy zúčastněných; procedurální rovnost; kolektivní, na konsenzu založená dohoda; zaměření se na odškodnění, reintegraci a dosažení vzájemného pochopení; vyhnutí se dominanci.

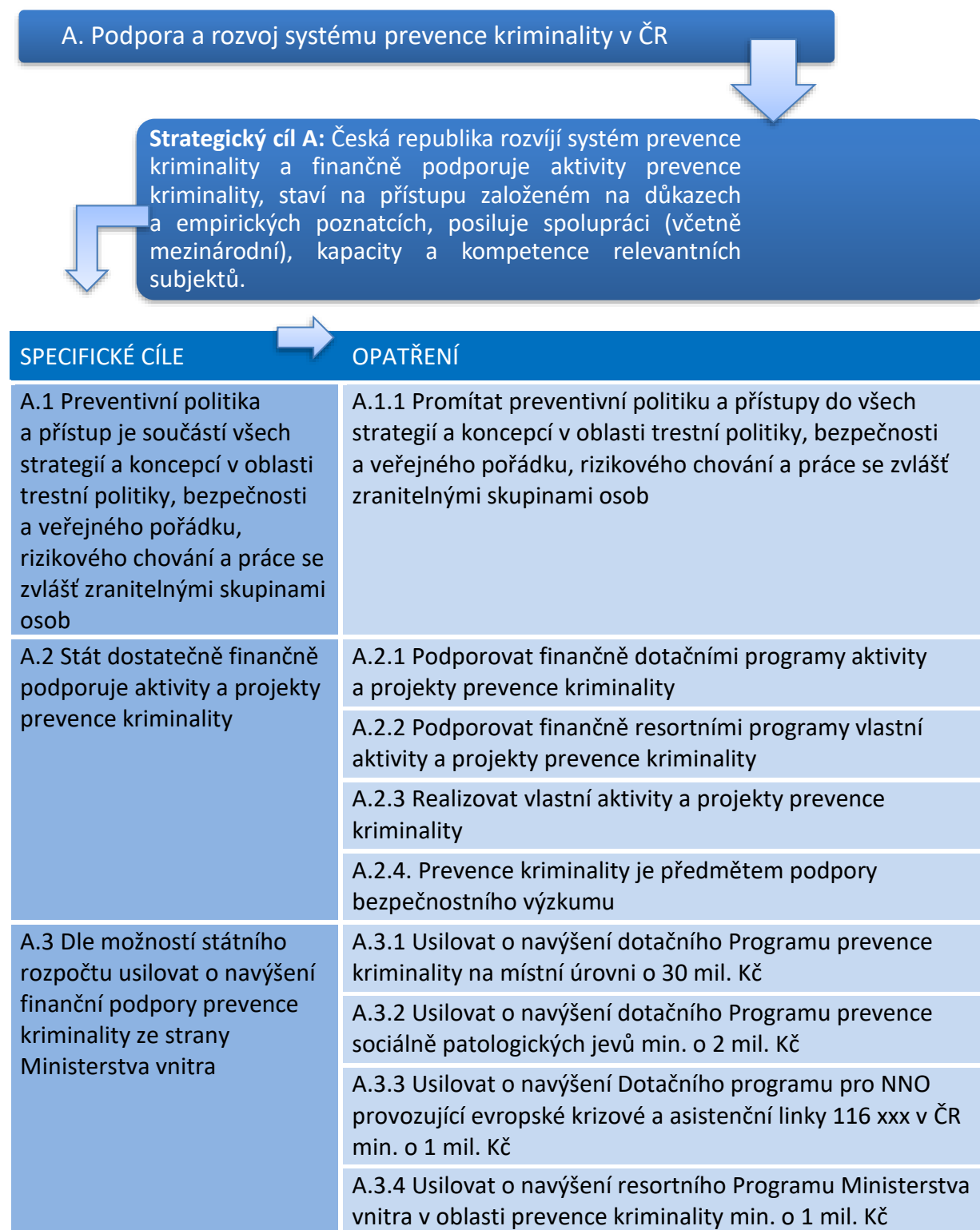
Mezi prioritami pro další rozvoj prevence kriminality a trestní justice zmiňuje restorativní justici rovněž **Kjótská deklarace (14. Kongres OSN k prevenci kriminality a trestní justici)**, když stanoví usnadňovat procesy restorativní justice v příslušných fázích trestního řízení s cílem pomáhat při zotavení obětí a reintegraci pachatelů, jakož i předcházet kriminalitě a recidivě.

²⁶ K dispozici zde <https://restorativni-justice.cz/strategie-restorativni-justice-pro-ceskou-republiku/>.

²⁷ K dispozici https://www.coe.int/en/web/prison/home/-/asset_publisher/ky2olXXogcx/content/recommendation-cm-rec-2018-8, neoficiální překlad od češtiny dostupný zde: <https://restorativni-justice.cz/doporuzeni-rady-evropy-k-rj-v-cestine/>.

Cílem této Strategie je tak **rozvíjet přístup restorativní justice v ČR** a v souladu se Strategií restorativní justice pro ČR vytvořit systémovou spolupráci napříč všemi relevantními profesemi pro rozvoj přístupu restorativní justice v ČR, podporovat osvětu a vzdělávání a podporovat stávající a nové restorativní programy v ČR.

Na základě výše uvedeného jsou tak stanoveny v rámci strategického cíle A následující specifické cíle a opatření k jejich naplňování:

	A.3.5 Resortní Program Ministerstva vnitra v oblasti prevence kriminality rozšířit i na poskytování investiční podpory
A.4 Posilovat spolupráci a kompetence pracovníků v oblasti prevence kriminality	A.4.1 Vzdělávat pracovníky v oblasti prevence kriminality, práce s pachateli a oběťmi kriminality
	A.4.2 Metodicky vést subjekty spolupracující v rámci systému prevence kriminality dané organizace
	A.4.3 Zvyšovat odbornou úroveň manažerů prevence kriminality krajů a obcí
	A.4.4 Organizovat a řídit jednání RVPPK, jeho prostřednictvím koordinovat politiku prevence kriminality a posilovat spolupráci mezi členy RVPPK
	A.4.5 Aktivně se účastnit jednání RVPPK, poskytovat součinnost a spolupráci ostatním členům RVPPK, a kde je to možné a vhodné, zapojovat do spolupráce rovněž samosprávu, soukromý sektor, NNO, vědeckou a akademickou sféru
A.5 Posílit přístup prevence kriminality postavené na důkazech (evidence-based)	A.5.1 Monitorovat kriminalitu a rizikové chování a preventivní opatření stavět na analýze příčin a souvislostí
	A.5.2 Preventivní aktivity a projekty na základě analýzy příčin a souvislostí přizpůsobovat potřebám cílových skupin a jejich specifickým
	A.5.3 Budovat odborné kapacity pro monitoring a analýzu kriminality a rizikového chování
	A.5.4 Využívat existující/vyvíjet nové nástroje pro monitoring a analýzu kriminality a rizikového chování
	A.5.5 K poznání kriminality a rizikového chování využívat vědecké výzkumy a sociologická šetření
	A.5.6 Přiblížit vědecké výzkumy a jejich závěry praxi
	A.5.7 Evaluovat dotační programy a aktivity v oblasti prevence kriminality na základě nastavených cílů a kritérií úspěšnosti/efektivity
	A.5.8 Shromažďovat a zpřístupňovat příklady dobré praxe aktivit/projektů prevence kriminality, a to na základě kritérií efektivity
	A.5.9 Při plánování a realizaci aktivit/projektů prevence kriminality vycházet z osvědčené dobré praxe
	A.5.10 Vytvořit metodiku pro nastavení cílů a vyhodnocování úspěšnosti/efektivity projektů a programů prevence kriminality
	A.5.11 Nastavit cíle a povinná kritéria pro vyhodnocování úspěšnosti/efektivity programů prevence kriminality Ministerstva vnitra a projektů v nich podporovaných

	A.5.12 Vytvořit e-learningový kurz pro vzdělávání realizátorů projektů v problematice nastavování cílů a vyhodnocování úspěšnosti/efektivity projektů prevence kriminality
	A.5.13 Vytvořit informační systém pro vyhodnocování úspěšnosti/efektivity projektů prevence kriminality v dotačních programech MV, i těchto programů
	A.5.14 Vytvořit databázi příkladů dobré praxe projektů prevence kriminality a doporučit kritéria, na základě kterých projekty hodnotit a zařazovat jako příklady dobré praxe
	A.5.15 Zpracovat reprezentativní výzkum veřejného mínění zaměřený na postoje občanů k prevenci kriminality a k bezpečnosti
A.6 Vybudovat jednotný systém prevence v rámci Policie ČR a posilovat jeho kapacity včetně analytických	A.6.1 Sjednotit personální situaci v oblasti prevence kriminality dle vzorové SSM a ve vztahu ke změně nařízení vlády č. 104/2005 Sb., kterým se stanoví katalog činností v bezpečnostních sborech účinné od 1. 1. 2021
	A.6.2 Vytvořit na každém krajském ředitelství policie koordinační skupinu prevence s krajskou působností, jako orgán pro koordinaci prevence na dané úrovni
	A.6.3 Definovat odpovědnost za prevenci na úrovni územních odborů policie. Součástí této odpovědnosti bude i povinná spolupráce s obcemi v oblasti prevence.
	A.6.4 Vzdělávat a metodicky podporovat v oblasti prevence rovněž základní organizační celky policie (všechny policisty) i všechny úrovně řízení
	A.6.5 Vydávat aktualizovaný katalog preventivních činností jako nástroj pro vytváření, udržování a sjednocování příkladů efektivních preventivních opatření policie
	A.6.6 Pokračovat ve vývoji nástrojů pro mapování, analýzy a predikce kriminality v Policii ČR a v jejich propojování na přímý výkon služby
	A.6.7 Provádět analýzy kriminality jako jevu, jejích příčin a souvislostí na celorepublikové i regionální úrovni a zvyšovat v tomto ohledu kompetence analytických pracovníků, závěry analýz sdílet s dalšími relevantními subjekty
	A.6.8 Zlepšovat kvalitu a dostupnost dat v Policii ČR pro analýzu kriminality
	A.6.9 Sdílet data o kriminalitě s veřejností a obcemi
A.7 Kraje a obce vytvářejí podmínky pro rozvoj prevence kriminality na svém území	A.7.1 Prostřednictvím svých zástupců (Asociace krajů ČR, Svaz měst a obcí ČR) se aktivně podílejí na činnosti RVPPK
	A.7.2 Vypracovávají vlastní koncepce prevence kriminality a bezpečnostní analýzy

	A.7.3 MV aktualizuje metodická doporučení pro tvorbu koncepcí / plánů prevence kriminality a pro tvorbu bezpečnostních analýz pro obce a kraje
	A.7.4 Zajišťují činnost manažera prevence kriminality, poskytují mu potřebné zázemí a vzdělávání
	A.7.5 Zřizují pracovní skupiny zabývající se prevencí kriminality za účasti manažera prevence kriminality
	A.7.6 Realizují vhodná opatření (aktivity / projekty) prevence kriminality opírající se o analýzy kriminality a rizikového chování a přijaté koncepce prevence kriminality
	A.7.7 V souladu s vypracovanými koncepcemi a analýzami finančně podporují aktivity / projekty prevence kriminality na svém území
	A.7.8 Informují o rizicích v oblasti kriminality a realizovaných preventivních aktivitách na svých informačních platformách
	A.7.9 Vyhodnocují úspěšnost/efektivitu přijatých koncepcí a realizovaných preventivních aktivit a projektů na základě předem stanovených cílů a indikátorů / kritérií
	A.7.10 Kraje se prostřednictvím manažerů prevence kriminality podílejí na hodnocení a výběru projektů prevence kriminality v rámci dotačního Programu prevence kriminality na místní úrovni
	A.7.11 MV aktualizuje kritéria hodnocení a výběru projektů prevence kriminality v rámci dotačního Programu prevence kriminality na místní úrovni
	A.7.12 Kraje prostřednictvím manažerů prevence kriminality poskytují konzultace a metodickou podporu pro preventivní aktivity / projekty obcí, zajišťují informovanost v oblasti prevence kriminality z krajské a republikové úrovně směrem k obcím
	A.7.13 Obce zřizují obecní policie, které jako nedílnou součást své práce podporují preventivní politiku na území obce
	A.7.14 Obce věnují zvýšenou pozornost spolupráci s Policií ČR v oblasti bezpečnosti a prevence kriminality na svém území, sdílejí s ní relevantní data a informace o kriminalitě a příklady dobré praxe, spolupracují na preventivních aktivitách / projektech
A.8 Podporovat zapojení dobrovolníků v oblasti prevence kriminality	A.8.1 Pokračovat v podpoře projektu Bezpečnostní dobrovolník v rámci Programu prevence kriminality na místní úrovni (nadále se 100% dotací) a více jej propagovat s cílem většího množství zapojených obcí

	A.8.2 Dokončit realizaci projektu zaměřeného na vytvoření pilotního / modelového projektu zapojení dobrovolníků do penitenciární a postpenitenciární péče v ČR a následně takový projekt zapracovat do systému podpory relevantních resortů
	A.8.3 Umožnit v relevantních dotačních programech na podporu prevence kriminality sledovaných v rámci RVPPK započítání činnosti dobrovolníků do povinné spoluúčasti na financování projektů
	A.8.4 Podporovat a propagovat dobrovolnictví v oblasti prevence kriminality v rámci struktury dobrovolnictví v ČR
A.9 Rozvíjet přístup restorativní justice v ČR	A.9.1 V souladu se Strategií restorativní justice pro ČR vytvořit systémovou spolupráci napříč všemi relevantními profesemi pro rozvoj přístupu restorativní justice v ČR, podporovat osvětu a vzdělávání a podporovat stávající a nové restorativní programy v ČR
A.10 Zvýšit informovanost veřejnosti o aktuálních rizicích v oblasti kriminality a rizikového chování, realizovaných aktivitách/projektech prevence kriminality a dosáhnout, že se lidé před riziky více chrání a že více důvěřují orgánům veřejné správy	A.10.1 Informovat odbornou i širokou veřejnost o aktuálních rizicích v oblasti kriminality a rizikového chování, o možnostech pomoci a podpory obětem a realizovaných aktivitách / projektech prevence kriminality
	A.10.2 Rozvíjet webové stránky prevencekriminality.cz, oslovit k většímu zapojení partnery z řad členů RVPPK, samospráv, NNO, navýšit počet pravidelných odběratelů novinek alespoň o 100 %
	A.10.3 Osvětové a informační kampaně / aktivity na zvyšování vědomí o rizicích a jak se proti nim chránit v oblasti prevence kriminality realizovat v souladu s vydávanými doporučením o efektivitě takových kampaní
	A.10.4 Preventisté Policie ČR poskytují informace a konzultace pravidelně a aktivně i přímo mezi lidmi, k čemuž využívají mobilní kontaktní místa.
	A.10.5 Rozvíjet preventivní poslání Muzea Policie ČR
A.11 Udržovat mezinárodní spolupráci v oblasti prevence kriminality jako prostředek ke zefektivnění vlastní činnosti, sledování moderních trendů a zkušeností a ke sdílení dobré praxe	A.11.1 Být aktivním členem Evropské sítě prevence kriminality (EUCPN)
	A.11.2 Být aktivním členem UNODC (United Nation Office on Drugs and Crime) a zejména CCPCJ (Commission on Crime Prevention and Criminal Justice)
	A.11.3 Plnit roli evropského sekretariátu CEN/TC 325 (Technická komise Evropského výboru pro standardizaci – Prevence kriminality prostřednictvím navrhování budov, objektů a plánování území) a aktivně se podílet na činnosti jejích pracovních skupin (WG)
	A.11.4 Účastnit se mezinárodních odborných platform či projektů pro sdílení poznatků, zkušeností a dobré praxe

A.11.5 Posilovat bilaterální spolupráci v oblasti prevence kriminality

B. POMOC OBĚTEM TRESTNÝCH ČINŮ A JEJICH PODPORA

Strategický cíl B: Česká republika poskytuje pomoc a podporu obětem trestné (i přestupkové) činnosti, s důrazem na pomoc zvláště zranitelným obětem a boj proti násilí, realizuje výzkumy zaměřené na chování a potřeby obětí a činí opatření ke snižování latence a sekundární viktimizace obětí.

Oběť je jedním z pomyslných vrcholů, které se objevují v trojúhelníku (analýzy) kriminality. Podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, je obětí každá fyzická osoba, které bylo (nebo mělo být) trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil. Za oběť se považuje každá osoba, která se cítí být obětí trestného činu, pokud nevyjde najevo opak nebo nejde o zjevně zneužití postavení oběti. U některých obětí existuje zvýšené riziko sekundární viktimizace, kterou v některých případech zákon i presumuje. Tyto oběti řadíme do skupiny zvláště zranitelných obětí.

Česká republika disponuje moderním zákonem v této oblasti, a tím je zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, který nabyl účinnosti dne 1. 8. 2013. Tento zákon vymezuje pojem oběti i zvláště zranitelné oběti trestných činů, komplexně upravuje jejich práva, poskytování pomoci obětem, pravidla, za nichž mohou různé subjekty tuto pomoc poskytovat a podporu ze strany státu, poskytování informací obětem trestné činnosti. Také novelizoval příslušná ustanovení trestního řádu o postavení poškozeného v trestním řízení, zejména, je-li poškozený zároveň obětí. S přijetím tohoto zákona souvisela také celá řada praktických opatření ze strany státu k pomoci obětem a posílení jejich postavení.

V boji proti kriminalitě je při zaměření se na oběti důležitá role „**ochránce**“ obětí. Tuto roli může naplňovat řada subjektů v systému prevence kriminality (ministerstva, další orgány státní správy i samosprávy, NNO, podnikatelské subjekty a další). Prevence viktimnosti a pomoc obětem trestných činů je založena na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob. V praxi se jedná o skupinové i individuální zdravotní, psychologické a právní poradenství, trénink v obranných strategiích a propagaci technických možností ochrany před trestnou činností. Užívají se metody sociální i situační prevence, a to podle míry ohrožení na primární, sekundární i terciární úrovni.

Oběti trestných činů musí mít kdykoli **přístup k podpoře a ochraně**. Během omezení volného pohybu osob ve společnosti v průběhu pandemie covid-19 došlo globálně k nárůstu domácího násilí²⁸, pohlavního zneužívání dětí, kybernetické kriminality²⁹ a rasistických a xenofobních trestných činů z nenávisti³⁰. Je proto zásadní posílit rámec pro podporu a ochranu obětí a zajistit, aby byl v krizových situacích odolný.

²⁸ Viz Světová zdravotnická organizace (březen 2020) o nárůstu domácího násilí během pandemie covid-19: <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/emergencies/COVID-19-VAW-full-text.pdf>

²⁹ Europol, *Pandemic profiteering: how criminals exploit the covid-19 crisis* (Prospěch ze stavu pandemie: jak pachatelé trestných činů využívají krizovou situaci rozšíření onemocnění covid-19), březen 2020, viz: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/pandemic-profiteering-how-criminals-exploit-covid-19-crisis>

³⁰ <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/covid19-rights-impact-april-1>

Směrnice EU o právech obětí³¹ zahrnuje právo na přístup k informacím, právo na podporu a ochranu v souladu s individuálními potřebami obětí a soubor procesních práv. Další **příslušné akty EU** zahrnují směrnici o odškodňování a pravidla EU o evropských ochranných příkazech. EU dále přijala nástroje, které reagují na specifické potřeby obětí konkrétních trestných činů: směrnici o boji proti obchodování s lidmi, směrnici o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a směrnici o boji proti terorismu, jež stanoví zvláštní práva obětí terorismu. EU rovněž podepsala Úmluvu Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (Istanbulskou úmluvu).

I přes tyto pokroky obtíže obětí spojené s přístupem ke spravedlnosti vyplývají především z **nedostatku informací a nedostatečné podpory a ochrany**. Oběti mohou být v průběhu trestního řízení a při uplatňování nároku na odškodnění vystaveny **sekundární viktimizaci**. Pro osoby, které se staly obětí trestné činnosti při cestování do zahraničí, je získat přístup ke spravedlnosti a odškodnění ještě obtížnější. Pro nejzranitelnější oběti, jako jsou oběti genderově podmíněného násilí, dětské oběti, oběti se zdravotním postižením, oběti z řad starších osob, oběti sexuálních trestných činů a trestných činů z nenávisti, oběti terorismu nebo oběti obchodování s lidmi, je zvláště obtížné projít trestním řízením a vypořádat se s následky trestného činu. Cestou ke zlepšení postavení obětí v rámci přípravného řízení je **včasná identifikace zvláště zranitelných obětí**, způsob **komunikace s obětí** a s tím související proškolení profesionálů, větší srozumitelnost předávaných informací. Neméně důležitým faktorem je zvýšení **důvěry občanů ve státní instituce** (např. Policii ČR a další orgány činné v trestním řízení) a s tím spojené **včasné oznamování** protiprávního jednání.

Četné výzkumy³² dokazují, že **kriminalita má tendenci se koncentrovat**, a to nejen ve vztahu k určitým oblastem, tak **i k určitým cílům/obětím**. Ve vztahu k relativně malému počtu cílů/obětí dochází často k páchání velkého množství kriminálního jednání. Často se hovoří o tom, že na 4 % populace se páchá 44 % trestné činnosti. Výzkumy také dokládají, že cíle/oběti, které se staly vícekrát terčem spáchání nějakého deliktu, vykazují vyšší pravděpodobnost opakované viktimizace. Tohoto poznatku je třeba využít k tomu, aby připravované a realizované preventivní aktivity a projekty a poskytovaná pomoc mohly být více cílené a efektivní. Výzkumu obětí trestné činnosti se věnuje periodicky se opakující výzkum vedený Institutem pro kriminologii a sociální prevenci. Naopak kriminologický výzkum v oblasti systémového přístupu (výzkum pachatelů a obětí domácího a genderově podmíněného násilí v ČR) bude proveden poprvé.

Moderní demokratické státy řadí pomoc obětem trestné činnosti i dalších deliktů mezi základní priority v oblasti prevence, trestní politiky, sociální práce, zdravotních služeb ad.

³¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV.

³² V souvislosti s viktimizací se pak často hovoří o tom, že na 4 % populace se páchá 44 % trestné činnosti. Výzkumy ve Velké Británii z konce minulého století (Pease, 1998) ukazují, že z hlediska majetkové trestné činnosti došlo u 10 % respondentů k jednomu případu majetkové trestné činnosti, přičemž počet těchto případů tvořil 32 % z celkové trestné činnosti tohoto typu. Pokud se ovšem hovoří o čtyř a vícenásobné viktimizaci v rámci téže trestné činnosti, oběťmi byla 2 % respondentů, ale z celkového objemu trestné činnosti tohoto typu počet případů tvořil celých 41 %. Hovoří-li se o násilné kriminalitě, k jedinému případu došlo u 5 % respondentů a celkově tyto činy tvořily 25 % z celkového počtu případů. Jakmile ovšem zmíníme čtyř a vícenásobnou viktimizaci, bylo jí zasaženo 1 % respondentů, nicméně podíl případů tvořil celých 59 %. Co se týče majetkové trestné činnosti páchané v komerčních prostorách, na 11 % podniků bylo spácháno 76 % kriminálních deliktů, na 9 % podniků bylo spácháno 92 % vyhrožování a zastražování, na 3 % podniků bylo spácháno 81 % násilné trestné činnosti (Wood et al., 1997). To vše In: Mapy budoucnosti – moderní nástroj ke zvýšení efektivity a kvality výkonu veřejné správy v oblasti prevence kriminality založený na analýze a predikci kriminality, s. 43. Pro Ministerstvo vnitra vydalo: Accendo – Centrum pro vědu a výzkum, z.ú., 2015. Dostupné na www.prevencekriminality.cz.

Zvýšená pozornost je věnována právě **skupinám zvláště zranitelných obětí**, mezi něž patří např. děti, senioři, osoby zdravotně či mentálně hendikepované, oběti domácího násilí, obchodování s lidmi, sexuálních deliktů apod. MV věnuje **pozornost i „obětem“ přestupků**. Ty sice nemají práva podle zákona o obětech trestných činů, nicméně i u nich může dojít v důsledku spáchání protiprávního jednání, či následného projednání přestupku ke vzniku sekundární viktimizace. Ochrana osob postižených přestupkem je zaměřena na zamezení kontaktu s pachatelem přestupku, přítomnost OSPOD u výslechu dítěte atd.

V řadě případů aktivity, které jsou vůči cílovým skupinám realizovány, zejména v oblasti prevence sociální, působí na eliminaci příčin rizikových jevů jak z pohledu viktimnosti, tak z pohledu možného budoucího páchaní trestné činnosti. Byť jsou tedy kapitoly o obětech, dětech a pachatelích trestné činnosti samostatně, některé popisované aktivity a programy v jedné z kapitol směřují i do dalších oblastí.

V rámci resortu Ministerstva spravedlnosti podle zákona č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů poskytují subjekty akreditované pro poskytování právních informací a střediska Probační a mediační služby obětem trestných činů právní informace nebo restorativní programy.

Střediska Probační a mediační služby jsou pro oběti trestných činů dostupná v každém okresním městě ČR. Obětem pomáhají se orientovat v procesu trestního řízení, informují je o jejich právech, nabízejí mediaci mezi obětí a pachatelem či jiné činnosti směřující k urovnání konfliktního stavu.

Subjekty akreditované pro poskytování právních informací jsou podporovány dotačním titulem Ministerstva spravedlnosti Rozvoj služeb pro oběti trestné činnosti poskytovaných na základě zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

Jedním z hlavních projektů MV v oblasti poskytování pomoci obětem trestné činnosti jsou **„Speciální výslechové místnosti“** (dále jen „SVM“). Hlavním důvodem pro budování SVM je zabránit vzniku či prohlubování sekundární viktimizace u dětských obětí a u skupin zvláště zranitelných obětí, jak je vymezuje zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Vedení výslechu v příjemném prostředí SVM umožňuje policii lépe navázat kontakt s obětí a tím se zlepšit i celý průběh výslechu a mnohdy výsledek přípravného řízení. MV průběžně podporuje také projekty, které vedou k modernizaci těchto SVM a ke zvyšování jejich využitelnosti pro oběti trestných činů. V ČR je aktuálně (stav ke květnu 2021) 81 SVM, které se průběžně modernizují. Je rovněž důležité, aby příslušní odborníci komunikovali s oběťmi způsobem přiměřeným jejich konkrétním potřebám. To platí zejména pro oběti se zdravotním postižením, kterým je tak zajištěna dostupnost prostor, kde mohou oznámit trestný čin a účastnit se trestního řízení.

Dalším projektem, kterému bude věnována pozornost, je **vzdělávání seniorů**. Projekt navazuje na dobrou praxi „Senior akademie“. Cílem projektu je připravit a nastavit mezigenerační systém vzdělávání seniorů jako obětí či svědků trestné činnosti, na prevenci jejich opakované viktimizace a na specifický přístup zohledňující jejich psychický a zdravotní stav, zkvalitnění jejich odbornosti, zefektivnění poskytování služeb a propojení jejich potřeb s orgány státní správy a samosprávy na území celé České republiky.

V souvislosti s plněním úkolů vyplývajících z předchozí Strategie prevence kriminality a v souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, realizovala Policie ČR projekt **„Komplexní přístup Policie ČR v oblasti prevence a eliminace sekundární viktimizace obětí trestných činů“**. Předmětem projektu bylo zavedení videokonferenční sítě,

což je moderní způsob multimediální komunikace, která umožňuje v reálném čase přenos obrazu, zvuku a dat mezi dvěma a více účastníky. Videokonferenčními jednotkami jsou nyní pokryty všechny součásti policie. Využitím tohoto způsobu komunikace v trestním řízení je výrazným způsobem přispěno k zefektivnění fungování všech složek, tzn. soudů, státních zastupitelství, Vězeňské služby ČR a Policie ČR a ke zvýšené ochraně obětí před druhotnou újmou, která může být způsobena přístupem orgánů činných v trestním řízení. Mimo to využití videokonferenčních hovorů přispívá také k naplnění základních zásad trestního řízení, konkrétně zásady rychlosti a efektivnosti společně se zásadou hospodárnosti a ekonomie trestního řízení. I to má následně preventivní dopady.

V roce 2019 schválila vláda ČR svým usnesením č. 318 **„Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019-2022“** (dále jen „Akční plán DN“). Realizaci opatření uvedených v Akčním plánu DN by mělo dojít zejména ke zlepšení současné úrovně ochrany osob ohrožených domácím a genderově podmíněným násilím (včetně dětí žijících v rodině s výskytem domácího a genderově podmíněného násilí), k zefektivnění prevence tohoto násilí, k rozvoji vzdělávání příslušných profesí v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí a k podpoře systémové práce s osobami násilnými. Na koordinaci a vyhodnocování plnění Akčního plánu DN se bude podílet MV ve spolupráci s Úřadem vlády ČR. MV je gestorem úkolu garantujícího níže uvedenou dotační podporu.

Ministerstvo vnitra realizuje na podporu práce s oběti trestných činů specifický **dotační titul „Prevence sociálně patologických jevů“**, který reaguje na aktuální společenské potřeby v dané oblasti. Je vypisován každoročně a státní účelová dotace je poskytována NNO. Od roku 2015 je dotační titul zaměřen na „Prevenci sociálně patologických jevů se zaměřením na prevenci a eliminaci domácího násilí prostřednictvím práce s násilnými osobami a osobami nevládajícími agresí ve vztazích“. Více o tomto dotačním programu viz Strategický cíl C: Práce s pachateli trestné činnosti, prevence recidivy.

Ministerstvo vnitra realizuje specifický dotační titul na pomoc obětem trestných činů **Dotační program pro nestátní neziskové organizace provozující evropské krizové či asistenční linky 116 000, 116 111 a 116 006 v České republice**. Je vypisován každoročně a státní účelová dotace je poskytována NNO. Účelem dotačního programu je zajištění fungování evropských krizových či asistenčních linek v ČR a zabezpečení bezplatného volání pro jejich koncové uživatele. Zajištění bezplatného volání na uvedené evropské krizové či asistenční linky je ve veřejném zájmu. Jedná se o jednoznačnou garanci státu, který svým občanům v obtížných životních situacích zajišťuje dostupnost potřebných služeb. I provoz těchto linek je v souladu s prioritami Akčním plánu DN a Strategie pro rovnost žen a mužů na léta 2021-2030.

Vedle pokračující podpory výše uvedeným linkám, která dosahuje výše 2 mil. Kč, bude nutné zajistit finanční podporu také nově vzniklé **lince 116 123 – Linka první psychické pomoci** (oběti přepadení, znásilnění, domácího násilí, prevence sebevražd a vyhrožování vraždou ...). Linka patří mezi evropské sociální služby a bezplatné non stop krizové linky a bude provozována organizací Cesta z krize, která je i provozovatelem linky 116 000. V té souvislosti a k pokrytí zvýšených požadavků již podporovaných linek je třeba zajistit navýšení finanční podpory o 1 mil. Kč.

Mezi zvláště zranitelné oběti trestné činnosti také patří oběti obchodování s lidmi. Odbor prevence kriminality jakožto gestor agendy obchodování s lidmi zajišťuje naplňování úkolů daných **Národní strategií boje proti obchodování s lidmi v České republice na období 2020–2023** a současně též tvorbu národní strategie na následující období. Současně jako sekretariát

Mezirezortní koordinační skupiny pro oblast boje proti obchodování s lidmi zajišťuje fungování skupiny a její pravidelné setkávání. Cílem je zajištění kontinuity v přijímání opatření sloužících k účinnému boji proti obchodování s lidmi. MV ve spolupráci s Policií ČR, specializovanou nevládní organizací a Mezinárodní organizací pro migraci realizuje **„Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi“**. Jedná se o opatření vytvořené s cílem poskytnout obětem obchodování s lidmi podporu a náležitou ochranu na základě individuálního posouzení rizika. Pro oběti obchodování s lidmi je v Programu garantováno vhodné a přiměřené ubytování, zdravotní péče, právní asistence, advokátní služby, psychosociální služby a rekvalifikace. Součástí Programu zůstává nabídka bezpečné a bezplatné dobrovolné repatriace pro oběti.

Vedle poskytování pomoci obětem obchodování s lidmi jsou každoročně za finanční podpory MV pravidelně prováděny rozsáhlé **preventivně-informační aktivity** o obchodování s lidmi. Součástí preventivních aktivit Programu je podpora sociálního poradenství pro potenciální oběti obchodování s lidmi poskytovaného prostřednictvím nízkoprahové poradny specializované nevládní organizace a podpora terénních výjezdů za účelem přímého kontaktování potenciálních obětí obchodování s lidmi.

Prioritou státu v oblasti **boje proti extremismu a předsudečnému násilí** je také ochrana obětí, pochopení a zviditelnění jejich potřeb. Tyto oběti mají svá specifika, neboť extremismus a předsudečné násilí zasahují jak přímo jedince, tak okruh širších osob, a to buď přímo (při velkých útocích), nebo nepřímo (vyvolání strachu ve skupině či veřejnosti). Mohou proto potřebovat zvláštní pozornost, podporu a ochranu s ohledem na zvláštní povahu trestného činu, který na nich byl spáchán. Oběti terorismu mohou být pod značným tlakem veřejnosti a nezřídka potřebují společenské uznání a ohleduplné jednání. Je žádoucí, aby se státní orgány naučily reflektovat tyto potřeby a pracovat s nimi. V rámci zvyšování profesionalizace je důležitá spolupráce s neziskovými organizacemi, akademiky a dalšími odborníky.

Téměř každý desátý člověk (9 %) v EU-27 zažil **fyzické násilí** během pěti let a 6 % zažilo fyzické násilí během 12 měsíců. To odpovídá více než 22 milionům lidí, kteří v EU-27 zažili během jednoho roku fyzické násilí (odhad založený na výsledcích průzkumu v poměru k počtu obyvatel EU)³³. Pro předcházení fyzického násilí je důležitá nejenom informovanost, ale především zapojení široké veřejnosti **celorepublikovou osvětovou kampaní zaměřenou proti násilí zejména na znevýhodněných skupinách osob** (děti, senioři, tělesně či mentálně znevýhodnění, domácí a postpartnerské násilí, genderově podmíněné násilí a násilí vyplývající z předsudků).

³³ FRA – Crime, Safety and Victims' Rights (FRA, Fundamental Rights Survey 2019; data collection in cooperation with CBS (NL), CTIE (LU) and Statistics Austria (AT))

Na základě výše uvedeného jsou tak stanoveny v rámci strategického cíle B následující specifické cíle a opatření k jejich naplňování:

B. Pomoc obětem trestných činů a jejich podpora

Strategický cíl B: Česká republika poskytuje pomoc a podporu obětem trestné (i přestupkové) činnosti, s důrazem na pomoc zvláště zranitelným obětem a boj proti násilí, realizuje výzkumy zaměřené na chování a potřeby obětí a činí opatření ke snižování latence a sekundární viktimizace obětí.

SPECIFICKÉ CÍLE	OPATŘENÍ
B.1 Komplexně zajišťovat boj proti všem formám obchodování s lidmi včetně zaměření na prevenci, identifikaci obětí a pomoc a podporu obětem	B.1.1 Realizovat, vyhodnotit a aktualizovat Národní strategii boje proti obchodování s lidmi v ČR
B.2 Zajištění přímé pomoci a podpory pro oběti obchodování s lidmi prostřednictvím Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi	B.2.1 Nadále realizovat a finančně zajišťovat Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi B.2.2 Aktualizovat metodický návod k Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi B.2.3 Provést analýzu služeb pro dětské oběti obchodování s lidmi a případné rozšíření programu pro dětské oběti obchodování s lidmi
B.3 Podpora ochrany obětí a snižování rizik spojených s extremismem a předsudečnou nenávistí a eliminace společenského napětí, které vyvolávají	B.3.1 Naplňovat Koncepti boje proti extremismu a předsudečné nenávisti na roky 2021 až 2026 a její konkretizované dvouleté Akční plány, v rámci nich se zaměřovat i na problematiku ochrany obětí a snižování rizik spojených s extremismem a předsudečnou nenávistí a eliminace společenského napětí, které vyvolávají
B.4 Podporovat provoz linek na pomoc obětem trestné činnosti	B.4.1 Poskytovat dotace na provoz bezplatného volání na evropské asistenční a krizové linky 116 xxx
B.5 Zjišťovat stav a vývoj problematiky obětí trestných činů	B.5.1 Realizace výzkumu obětí trestné činnosti B.5.2 Realizace kriminologického výzkumu pachatelů a obětí domácího a genderově motivovaného násilí v ČR
B.6 Usilovat o snížení latence trestné činnosti prostřednictvím včasné identifikace zvláště zranitelných obětí (ZZO)	B.6.1 Prostřednictvím zlepšení komunikačních dovedností policie vůči veřejnosti zvýšit proklientský přístup zejména k obětem trestných činů a oznamovatelům B.6.2 Podporovat a zapojovat se do projektů zaměřených na průběžné zvyšování právního povědomí seniorů („Obezřetný senior“, „Senior akademie“)

a motivace k oznamování protiprávních činů	B.6.3 Zapojení specialistů PČR do šíření dobré praxe a manuálu pomoci obětem domácího násilí do interní firemní kultury a péče o zaměstnance
B.7 Realizovat opatření vedoucí ke snížení sekundární viktimizace obětí	B.7.1 Zvyšovat důvěru PČR při práci s obětí – využívat novou metodiku pro identifikaci obětí, v maximální možné míře využívat SVM při práci s ZZO, informovat veřejnost o práci policie s obětí
	B.7.2 Pokračovat v modernizaci vybudované sítě speciálních výslechových místností (SVM)
	B.7.3 Analyzovat možnosti podpory a ochrany osob poškozených v přestupkovém řízení
	B.7.4 Vytvořit a zpřístupnit video s poučením oběti podle zákona o obětech trestných činů
	B.7.5 Snižovat sekundární viktimizaci při kladení otázek zvláště zranitelným obětem v přípravném řízení trestním prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení (OČTŘ)
B.8 Zvýšit povědomí veřejnosti v oblasti boje proti násilí	B.8.1 Realizovat celorepublikovou osvětovou kampaň proti násilí NE násilí
B.9 Podporovat rozvoj služeb pro oběti trestných činů	B.9.1 Realizovat dotační program Rozvoj služeb pro oběti trestné činnosti poskytovaných na základě zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů
B.10 Komplexně zajišťovat boj proti všem formám domácího a genderově podmíněného násilí včetně zaměření na prevenci, identifikaci obětí a pomoc a podporu obětem	B.10.1 Naplňovat opatření ve Strategii rovnosti 2021–2030 a Akčního plánu prevence domácího a genderově podmíněného násilí

C. PRÁCE S PACHATELI TRESTNÉ ČINNOSTI, PREVENCE RECIDIVY

Strategický cíl C: Česká republika se zaměřuje na boj proti recidivě, na včasnou a koordinovanou resocializaci pachatelů a podporuje práci s násilnou osobou.

Zatímco ještě v roce 2000 představovalo **zastoupení opakovaně stíhaných osob mezi pachateli** trestné činnosti 30 %, v roce 2011 to bylo 48,5 % a v roce 2014 již dokonce 53,3 % (v případě majetkové trestné činnosti pak jejich zastoupení činí dokonce 65 %, např. u krádeží věcí z automobilů dokonce 80 %). V průběhu platnosti předchozí Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 se tato čísla dařilo úspěšně snižovat, v roce 2016 zastoupení opakovaně stíhaných osob mezi všemi registrovanými pachateli trestných činů činilo 46,3 %, v roce 2020 dokonce již jen 39,9 %. Absolutní počet opakovaně stíhaných pachatelů s klesající kriminalitou také logicky klesal, a to za období strategie o více než 40 %.

Příčiny recidivy jsou u pachatelů různé, ale zcela zřejmé je, že při práci s pachatelem, ať již odsouzeným či propuštěným z výkonu trestu, nestačí pouze věnovat se osobnostním předpokladům pachatele. Příčiny recidivy **velmi často leží ve vnějším prostředí**, kdy pachatel po návratu z výkonu trestu se dostává bez adekvátní pomoci do situace, kdy je zadlužený, rozpadla se mu rodina, nemá bydlení, práci, nedokáže si zajistit vlastními silami obživu a základní životní potřeby. V podstatě se nachází v bludném kruhu, ze kterého si bez pomoci nedokáže najít cestu ven. V takové situaci je mnohem vyšší riziko, že se dříve či později opět vrátí k trestné činnosti jako zdroji své obživy a uspokojování potřeb.

Základ práce s pachatelem (odsouzeným, propuštěným) stojí především na aktivitách Ministerstva spravedlnosti a jeho podřízených organizací, konkrétně Vězeňské služby ČR (dále jen „VS“) a Probační a mediační služby. Dále hrají svou nezastupitelnou roli i další orgány veřejné správy, jako jsou sociální pracovníci, zejména sociální kurátoři, úřady práce, ale i nejrůznější neziskové organizace podporované z veřejných i soukromých prostředků. Pro integraci propuštěných osob do běžného samostatného života je totiž nezbytné komplexně zabezpečovat potřebné návazné služby. Pro zabezpečení těchto služeb musí vytvářet v rámci svých působností potřebné podmínky také Ministerstvo práce a sociálních věcí, kraje a obce.

Při práci s odsouzeným je nutné **vycházet z pečlivé analýzy** odsouzeného, jeho okolí, vnitřních i vnějších vlivů na jeho chování a jednání, na základě které budou identifikovány příčiny jeho patologického jednání a navržen **ucelený komplex vzájemně provázaných a koordinovaných aktivit** pro stanovení programu zacházení a další péče. Tento komplex opatření a aktivit musí být nastaven nejen pro období pobytu **ve věznicích**, ale **i po jejím opuštění** a musí být pravidelně vyhodnocován a v případě potřeby aktualizován.

Pro úspěšné uplatnění programů zacházení a postpenitenciární péče je také nutné před jejich zahájením ověřit, zda odsouzený je ochotný a vůbec schopný takovou práci s ním přijmout a zvládnout. Proto by jednou z prvních oblastí, kterým je u odsouzených nutné se věnovat, měla být léčba závislostí, případně jiných zejména duševních onemocnění, které brání efektivní práci s odsouzeným a jeho resocializaci.

Propojení politik a opatření v oblasti vězeňství, prevence kriminality, sociální práce, sociálního bydlení, boje proti sociálnímu vyloučení atd. je vhodné realizovat v následujících úrovních:

na republikové (strategické) úrovni – platformy jako Republikový výbor pro prevenci kriminality, meziresortní pracovní skupiny pro tvorbu strategií v sociální oblasti, pro Koncepti vězeňství, Koncepti rozvoje probace a mediace jsou platformou, kde je možné vzájemně propojovat a ovlivňovat jednotlivé politiky jejich souvislosti,

na místní (realizační) úrovni – pracovní skupiny a akční multidisciplinární týmy odborníků a zástupců jednotlivých institucí a organizací (státních, samosprávných, neziskových atd.), které komplexně, multidisciplinárně, s individuálním přístupem řeší jednotlivé problémy a případy. Je nezbytné určit, kdo by takovou spolupráci a koordinaci měl vést a řídit. Nabízí se např. sociální odbory (sociální kurátoři) měst – ty v rámci svých činností mohou spolupracovat s osobami připravujícími se na výstup z výkonu trestu odnětí svobody a následně opouštějícími vězení, nebo Probační a mediační služba, která může být činná v rámci přípravy odsouzených na podmíněné propuštění a v případě jejich propuštění s dohledem také po propuštění.

Efektivitu tohoto přístupu dokazuje např. pilotní projekt Společně na svobodu³⁴, který s podporou EU fondů realizovalo RUBIKON Centrum z.ú., v úzké spolupráci s Vězeňskou službou ČR od června 2018 ve věznicích Horní Slavkov, Příbram, Světlá nad Sázavou a Stráž pod Ralskem a trval 2,5 roku. Po tuto dobu pracovníci projektu věnovali klientům pomoc a podporu v oblastech zaměstnanosti, bydlení, závislostí, rodiny a vztahů, financí ad.). Jeho součástí byl výzkum, který porovnal výsledky u 80 zapojených klientů s kontrolní skupinou 40 odsouzených, s nimiž se v projektu nepracovalo. U první skupiny potvrdil dvojnásobnou míru zaměstnanosti a pozitivní vliv na kriminální myšlení. Každá stokoruna vložená do práce s klienty, kteří získali práci, nepobírali tedy sociální dávky a nepáchali trestnou činnost, uspořila státu 414 Kč (občanům na škodách z kriminality, která se nestala; orgánům činným v trestním řízení, které nemusely zahajovat své úkony; Vězeňské službě náklady na odsouzeného; a také dodatečné příjmy na daních a úspory na sociálních dávkách, že se podařilo klienty zaměstnat).

Tyto principy se nově odrážejí i ve strategických dokumentech Vězeňské služby ČR a Probační a mediační služby.

Koncepce vězeňství do roku 2025 schválená usnesením vlády ČR č. 79 ze dne 3. února 2016 je zaměřená na budování vězeňství propojeného s prevencí kriminality, postpenitenciární péčí, sociální sférou a vzdělávacím systémem, směřujícího k reintegraci pachatelů trestné činnosti do společnosti. Plní úkoly nápravy odsouzených osob na základě individuálních postupů za účelem předcházení recidivě kriminálního chování. Zaměřuje na programy práce s násilnou osobou. Přitom klade důraz mj. na zvýšení zaměstnávání vězněných osob, snížení jejich zadluženosti, vzdělávání a praktickou přípravu pro vyšší uplatnění na svobodě. Přistupuje individuálně a s využitím analytických postupů a nástrojů k definování problémů a potřeb pachatelů za účelem stanovení individuálních plánů zacházení, přičemž využívá standardizované programy, jejichž efektivita byla ověřena. Spolupracuje se subjekty mimo věznice s cílem připravit vězněné osoby na jejich propuštění a zajistit tak jejich resocializaci a reintegraci do společnosti.

Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025 schválená usnesením vlády ČR č. 733 ze dne 11. října 2017 je v oblasti rozvoje probace a mediace při práci s pachatelem trestné činnosti zaměřená na odklon pachatele od kriminální kariéry (prevenci recidivy) v rámci výkonu alternativních trestů a odklonů či při přípravě na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a na integraci pachatele zpět do života v úzké spolupráci a koordinaci s relevantními subjekty. Soustředí se na přímou práci s pachatelem a jeho rodinou. Přistupuje individuálně a s využitím analytických postupů a nástrojů k definování problémů a potřeb pachatelů za účelem stanovení individuálních plánů práce, přičemž využívá standardizované programy, jejichž efektivita byla ověřena. Zvláštní důraz klade na práci s rizikovými pachateli, zejména s násilnou osobou.

Tyto koncepce je třeba nadále průběžně (probíhá každoročně) vyhodnocovat a po roce 2025 navázat novými koncepčními dokumenty pokračujícími v osvědčených přístupech a postupech.

Ministerstvo spravedlnosti pak cestou **dotačních programů** podporuje rozvoj probačních a resocializačních programů pro pachatele a pro práci s jejich rodinami, konkrétně dotační

³⁴ Více viz https://www.rubikoncentrum.cz/wp-content/uploads/2021/04/TZ_Spole%C4%8Dn%C4%9B-na-svobodu.pdf?swcfpc=1 či <https://www.youtube.com/watch?v=CpeecXXvw5k>.

programy Rozvoj probačních a resocializačních programů pro mladistvé delikventy³⁵, Rozvoj probačních a resocializačních programů pro dospělé³⁶, Program podpory práce s rodinami osob odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody³⁷. Probační a resocializační programy je potřebné podporovat i v dalších letech.

Důležitým aktérem v problematice prevence recidivy a resocializace pachatelů jsou **sociální pracovníci a sociální kurátoři** na obcích, kteří vedle práce s klienty (včetně práce terénu) se rovněž účastní pracovních skupin a partnerství s dalšími subjekty (včetně výše zmiňovaných). Tito pracovníci spadají pod působnost Ministerstva práce a sociálních věcí, které zajišťuje jejich každoroční financování, akreditované vzdělávání, metodickou podporu a konzultace. Cílem MPSV je upevňovat pozice sociálního pracovníka a sociálního kurátora při prevenci recidivy a resocializace pachatelů včetně ukotvení pozice a činností sociálních pracovníků ve veřejné správě.

Stejně jako v jiných oblastech, i při prevenci recidivy trestné činnosti je vhodné **sdílet příklady dobré praxe** a motivovat realizátory k realizaci osvědčených projektů (i za využití finanční podpory např. Programu prevence kriminality na místní úrovni). Mezi takové patří i **projekty RUBIKON Centra, z.ú., realizované ve spolupráci s kraji, které mají vysokou účinnost**. Např. projekt „Nová šance, jak překročit minulost“, který se v roce 2018 umístil na prvním místě v Ceně o nejlepší projekt prevence kriminality na místní úrovni, zajišťuje pachatelům trestné činnosti, zejména recidivistům před výstupem/po výstupu z vězení komplexní podporu v řešení zaměstnanosti, zadluženosti a sociální stabilizaci. Projekt usiluje o komplexní řešení rizikových faktorů, které stojí v cestě úspěšné integrace cílové skupiny. Důležitým prvkem projektu je multioborová spolupráce: v jednotlivých regionech je projekt navázán na činnost klíčových aktérů v oblasti práce s pachateli trestné činnosti. Jedná se zejména o sociální kurátory, Probační a mediační službu a Úřad práce ČR a další služby veřejného a neziskového sektoru. **Pozitivní dopad projektu na snižování recidivy a prevenci kriminality** potvrdil výzkum Institutu pro kriminologii a sociální prevenci „Zaměstnání jako faktor desistence“ z roku 2017³⁸, provedený na vzorku klientů RUBIKON Centra. Výsledky ukázaly, že podpora v oblasti hledání zaměstnání a řešení zadluženosti významně přispívá k integraci. U zkoumaného vzorku klientů RUBIKON Centra byla zjištěna pouze recidiva u 11,4 % osob, u kontrolní skupiny byla recidiva více než 90 %. V roce 2021 takové projekty s podporou dotačního Programu prevence kriminality na místní úrovni už ale realizoval pouze jeden kraj, a tak je cílem počet takových krajů zvýšit.

Velmi důležitým aspektem při práci s pachateli trestné činnosti je **práce s násilnou osobou** (této problematice prevence násilí se věnuje i strategických cíl B Pomoc obětem trestné činnosti a jejich podpora). Ministerstvo vnitra podporuje tuto specializaci **v rámci**

³⁵ Jedná se probační programy ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Tyto programy svým obsahem reagují na konkrétní potřeby mladistvých v daném regionu a jejich cílem je snížení rizika opakování trestné činnosti.

³⁶ Předmětem dotačního programu je podpora poskytování probačních a resocializačních programů pro dospělé formou specifického a strukturovaného způsobu práce s pachatelem, jemuž byla podle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, uložena přiměřená povinnost: podrobit se vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy, nebo podrobit se vhodným programům psychologického poradenství.

³⁷ Účelem programu obecně je úspěšná resocializace klientů a jejich začlenění do společnosti, podpora procesu desistence (tj. ukončení kriminálního chování) a následné snížení recidivy.

³⁸ Viz <http://www.ok.cz/iksp/docs/441.pdf>.

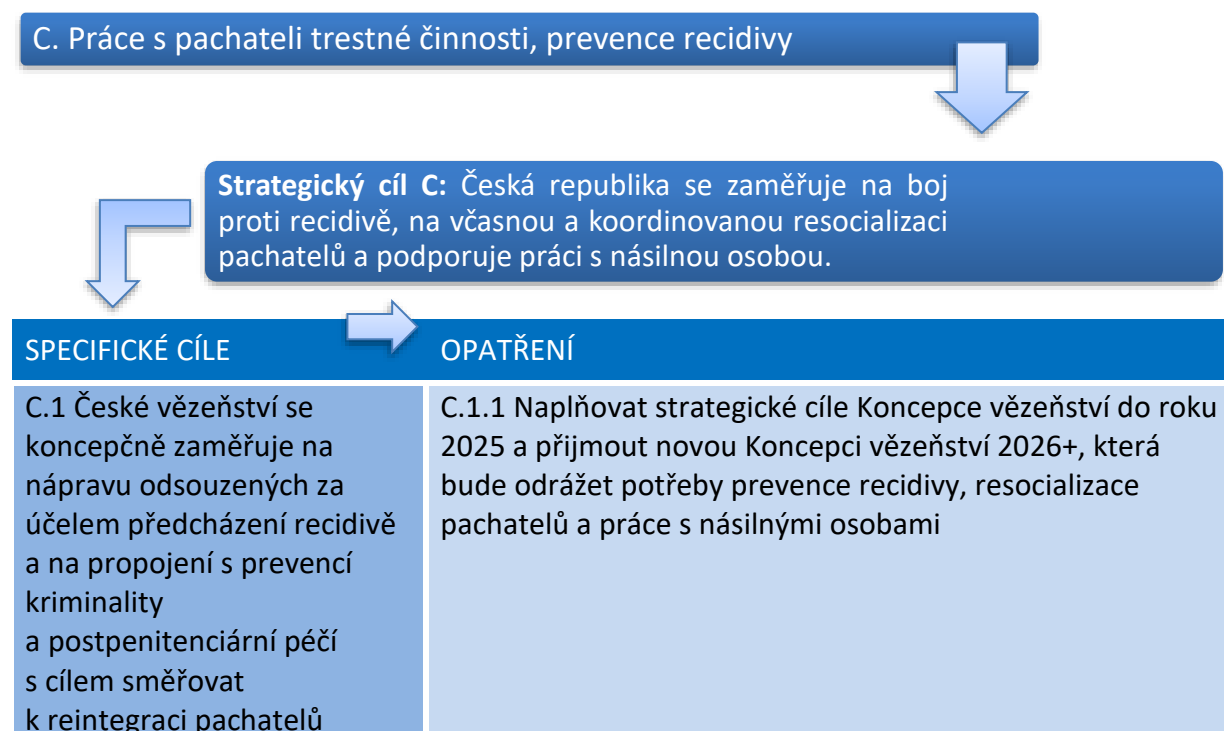
problematiky prevence domácího násilí ve vztazích prostřednictvím práce s násilnou osobou a osobami jí blízkými.

Tato **podpora** je jednak **metodická** prostřednictvím spolupráce mezi státním a neziskovým sektorem, kdy je třeba se zaměřit na zastřešení činnosti stávající neformální skupiny do formální, navázat na dobrou praxi evropské sítě pracovníků s násilnou osobou a vytvořit jednotný nástroj aplikovatelný v systému práce s násilnou osobou a jejími osobami blízkými. Tyto výstupy pak šířit do praxe.

MV rovněž realizuje **dotační Program prevence sociálně patologických jevů se zaměřením na prevenci a eliminaci domácího násilí prostřednictvím práce s násilnými osobami a osobami nevládajícími agresí ve vztazích**. Účelem dotačního programu je prevence a eliminace domácího násilí spočívající v realizaci terapeutických či resocializačních programů pro násilné osoby a osoby nevládající svoji agresi v mezilidských vztazích, v přípravě systémového rámce programů pro práci s těmito osobami, ve vzdělávacích aktivitách dotčených subjektů a v propagaci a osvětě těchto aktivit. Je velmi důležité pracovat s celou domácností, kde dochází k domácímu násilí, tudíž nejen s jeho obětí, ale i s násilníkem. Neméně důležitá je i práce s dítětem, které žije v násilném prostředí.

V souladu s Akčním plánem domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019–2022 a Strategií pro rovnost žen a mužů na léta 2021–2030 má MV úkol navýšit dotační program min. o 2 mil. Kč (na min. 4 mil. Kč) a tím vytvořit prostor pro rozšíření terapeutických služeb (případně rozšíření systémového rámce programů, koncepce a metodiky pro práci s násilnými osobami či rozšíření dostupnosti a kvality vzdělávání, výcviku, ale i osvěty v této oblasti, které je možné z dotačního programu rovněž podporovat) pro práci s násilnými osobami a osobami nevládajícími agresí ve vztazích.

Na základě výše uvedeného jsou tak stanoveny v rámci strategického cíle C následující specifické cíle a opatření k jejich naplňování:

C.2 Probační a mediační služba se při práci s pachateli koncepčně zaměřuje na odklon pachatele od kriminální kariéry a jeho integraci do společnosti	C.2.1 Naplňovat strategické a specifické cíle Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025 a přijmout novou Koncepti rozvoje probace a mediace 2026+, která bude odrážet potřeby prevence recidivy, resocializace pachatelů a práce s rizikovými, zejména násilnými osobami
C.3 Upevňovat pozice sociálního pracovníka a sociálního kurátora v rámci penitenciární a postpenitenciární péče	C.3.1 Zajistit každoroční financování výkonu sociální práce
	C.3.2 Poskytovat další vzdělávání (akreditované) sociálním pracovníkům se zaměřením na pachatele trestné činnosti, propuštěné z výkonu trestu a v oblasti postpenitenciární péče
	C.3.3 Poskytovat metodickou podporu a konzultace sociálním pracovníkům a metodikům
	C.3.4 Vytvářet/účastnit se pracovních meziresortních/mezioborových skupin za účelem koordinované spolupráce
	C.3.5 Ukotvení pozice a činností sociálních pracovníků ve veřejné správě
C.4 Podporovat prevenci domácího násilí ve vztazích prostřednictvím práce s násilnou osobou a osobami jí blízkými, rozšířit dostupnost terapeutických služeb	C.4.1 Realizovat dotační Program prevence sociálně patologických jevů se zaměřením na prevenci a eliminaci domácího násilí prostřednictvím práce s násilnými osobami a osobami neovládajícími agrese ve vztazích a usilovat o jeho navýšení
C.5 Podporovat rozvoj probačních a resocializačních programů pro pachatele a pro práci s jejich rodinami	C.5.1 Realizovat dotační program Rozvoj probačních a resocializačních programů pro mladistvé delikventy
	C.5.2 Realizovat dotační program Rozvoj probačních a resocializačních programů pro dospělé
	C.5.3 Realizovat dotační Program podpory práce s rodinami osob odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody
C.6 Zvýšit počet krajů, v nichž jsou realizovány projekty na prevenci recidivy pachatelů trestné činnosti v rámci Programu prevence kriminality na místní úrovni	C.6.1 Sdílet příklady dobré praxe na realizaci projektů prevence recidivy pachatelů trestné činnosti a motivovat kraje, případně obce k realizaci takových projektů za využití finanční podpory Programu prevence kriminality na místní úrovni
C.7. Podpořit výzkumnou činností efektivitu práce s propuštěnými pachateli	C.7.1. Realizovat výzkumný projekt „Institut podmíněného propuštění v aplikační praxi
	C.7.2. Realizovat penologický výzkum přípravy odsouzených na propuštění
	C.7.3. Realizovat výzkum návaznosti penitenciární a postpenitenciární péče o odsouzené uživatele drog

D. KOMPLEXNÍ A KOORDINOVANÝ PŘÍSTUP K BEZPEČNOSTI V RIZIKOVÝCH LOKALITÁCH, PRÁCE POLICIE ČR VE VZTAHU K MENŠINÁM

Strategický cíl D: Česká republika uplatňuje komplexní a koordinovaný přístup k řešení kriminality v rizikových lokalitách založený na partnerské spolupráci odpovědných subjektů a zástupců/obyvatel lokalit, přičemž se zaměřuje nejen na projevy, ale i příčiny problémů. Zohledňuje přitom specifické potřeby a problémy menšinových skupin žijících v těchto lokalitách.

a) Sociálně vyloučené lokality a jejich bezpečnostní aspekty

V České republice žije podle zjištění publikovaných v aktualizované **Analýze sociálně vyloučených lokalit v ČR** (GAC spol. s r.o., květen 2015) v sociálně vyloučených lokalitách 95 000 až 115 000 obyvatel. Celkem bylo v ČR v 297 městech a obcích identifikováno 606 sociálně vyloučených lokalit³⁹ a přibližně 700 ubytoven.

Odbor pro sociální začleňování (Agentura) Ministerstva pro místní rozvoj vyvinula jednotný nástroj, který v sobě zahrnuje klíčové ukazatele z různých oblastí sociálního vyloučení a umožňuje tedy v celorepublikovém rozsahu míru zatížení sociálním vyloučením posoudit – **index sociálního vyloučení**.⁴⁰

Podle indexu sociálního vyloučení se v roce 2020 v nejzatíženějším pásmu (12 až 30 bodů) nacházelo 208 obcí, střední pásmo zatížení (8 až 11 bodů) tvořilo 271 obcí. V pásmu 2 až 7 bodů se umístilo 2450 obcí a do pásma žádného nebo minimálního zatížení sociálním vyloučením spadalo 3329 obcí. Z dílčích indikátorů, ze kterých je index složen, došlo k meziročnímu poklesu v případě exekucí, což může souviset se změnami v legislativě a rozšiřováním dluhového poradenství. V případě dávek příspěvku na živobytí, příspěvku na bydlení a předčasných odchodů ze základního vzdělávání byl jejich vliv na hodnoty indexu obdobný jako v předcházejícím roce. Významněji než v roce 2019 se na hodnotě indexu podílela dlouhodobá nezaměstnanost nad 6 měsíců.

Celkově hodnota indexu sociálního vyloučení za rok 2020 oproti roku 2019 stoupla, tj. v meziročním srovnání došlo v České republice ke zvýšení rozsahu sociálního vyloučení. Konkrétně řečeno, v nejzatíženějším pásmu (12 až 30 bodů) přibýlo 34 obcí, v druhém nejzatíženějším pásmu (8 až 11 bodů) bylo o 45 obcí více.

Pro obce se zvýšenou mírou sociálního vyloučení je uplatňován **tzv. koordinovaný přístup k sociálnímu vyloučení 2021+** (KPSV 2021+).⁴¹ Umožňuje nalézat a implementovat řešení pro

³⁹ Za sociálně vyloučenou nebo sociálním vyloučením ohroženou lokalitu v rámci výzkumu Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR je považována taková lokalita, kde dochází ke koncentraci více než 20 osob žijících v nevyhovujících podmínkách (indikováno počtem příjemců příspěvku na živobytí), které obývají fyzicky či symbolicky ohraničený prostor (indikováno vnější identifikací).

⁴⁰ Index sociálního vyloučení je sestaven z dat příjemců příspěvku na živobytí, příjemců příspěvku na bydlení, osob v exekuci, dlouhodobě nezaměstnaných osob a počtu předčasných odchodů ze systému vzdělávání. Index je každoročně aktualizován. Základní územní úrovní, k níž se index sociálního vyloučení vztahuje, reprezentují obce. Škála indexu nabývá hodnot od 0 do 30 bodů, přičemž hodnota 0 znamená absenci nebo minimální rozsah sociálního vyloučení a hodnota 30 bodů nejvyšší míru zatížení sociálním vyloučením. Více viz <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/metodika-pro-posouzeni-miry-a-rozsahu-socialniho-vyloucení-v-uzemi/>.

⁴¹ Základním dokumentem upravujícím spolupráci odboru pro sociální začleňování s dalšími partnery v rámci KPSV 2021+ je **Metodika koordinovaného přístupu k sociálnímu vyloučení** (Metodika KPSV 2021+). Bližší podrobnosti naleznete na <https://www.socialni-zaclenovani.cz/kpsv-2021/> a <https://www.socialni-zaclenovani.cz/o-nas/#koordinovany-pristup>.

zmírňování sociálního vyloučení v oblastech bydlení, dluhové problematiky, bezpečnosti, zaměstnanosti, přístupu ke službám a zdraví. Vybrané rozvojové aktivity pak je možno podporovat v rámci operačních programů – IROP 2021–2027, OPZ (+), OP VVV (JAK). KPSV 2021+ navazuje na předchozí spolupráci v rámci koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL).

Výzkum projektu Brizolit⁴² z roku 2019 definoval **rozdíly v sociodemografických ukazatelích mezi tzv. majoritní společností a obyvateli sociálně vyloučených lokalit**. Nejvyšší rozdíly byly patrné zejména u statusu rodinného stavu; vzdělání; ekonomického statusu jedince, typu bydlení, počet členů domácnosti a délka bydlení na dané adrese a v obci; národnostní/etnická sebeidentifikace. Autoři výzkumu Brizolit jinými slovy zjistili, že lidé v sociálně vyloučených lokalitách jsou častěji svobodní, mají významně nižší vzdělání, potýkají se s vyšší „nezaměstnaností“ a nižšími příjmy, žijí v domácnostech s vyšším počtem členů a častěji se stěhují než osoby v tzv. majoritní společnosti.

I z výše popisované struktury obyvatel SVL vyplývá, že tito lidé v naprosté většině musí **čelit nikoli jednotlivým problémům, ale rovnou celému komplexu problémů** jako jsou nezaměstnanost, nízké příjmy, vysoká zadluženost, nedostatečné vzdělání, nedostupné bydlení či jeho nízká kvalita, závislosti (alkohol, drogy, patologické hráčství), absence rodinného zázemí atd. Těmto lidem se pak často nedostává ani potřebná zdravotní péče a sociální služby. V mnoha případech se pak navíc potýkají s diskriminací. Existence více těchto příčin najednou a jejich vzájemná provázanost pak způsobují, že pro osoby, které v takovém prostředí žijí, je velmi **složitě se vlastními silami z tohoto prostředí vymanit**.

Nemožnost či absence víry na lepší život a neexistence náhradních legálních způsobů k zajištění obživy vlastní a rodiny pak představuje **zvýšené riziko, že tyto osoby si potřebné zdroje začnou obstarávat nelegální cestou**. Osoby žijící v SVL se ale také sami často stávají **oběťmi trestné činnosti**, v řadě případů i organizovaného charakteru jako je např. lichva, vydírání, obchod s lidmi. Pachatelé této organizované trestné činnosti však nezřídka bývají rovněž lidé žijící v SVL či z nich pocházející.

Takové prostředí se vyznačuje rovněž vyšším rizikem **vzniku radikálních až extremistických nálad**, rasismu, xenofobie a s tím spojených verbálních či dokonce fyzických útoků, demonstrací, nepokojů apod. Taková radikalizace hrozí na obou stranách, jak v majoritní populaci, tak i mezi minoritou žijící v SVL. Přitom podnětem k vyhrocení bezpečnostní situaci v lokalitě může být často i zdánlivě nenápadný konflikt, a to i v oblastech, které ve srovnání s jinými nevykazují až tak velké potíže. To je do značné míry ovlivněno i náladou a postoji ve společnosti jako celku.

Vzhledem ke komplexnosti a hloubce problémů, které SVL tíží, je třeba i v prevenci kriminality přistupovat k jejich řešení nikoli pouze s ohledem na viditelné projevy kriminality, ale s ohledem na **komplexní přístup k řešení příčin** těchto problémů a podmínek, ve kterých zde lidé žijí. Navrhovaná opatření je tedy nutné vytvářet jako komplexní, s konkrétními krátkodobými i dlouhodobými dopady, při řešení problémů pak uplatňovat multioborový, partnerský přístup a kombinovat opatření z více oblastí, jako jsou vedle prevence i represe kriminality oblasti zaměstnanosti, sociálních služeb, dluhového poradenství, dostupného bydlení, vzdělání, zdravotní péče, řešení závislostí, ad.

⁴² Více viz <http://brizolit.org/>

b) Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů 2021-2030 (SRI) a téma anticiganismu

Problematikou postavení a začleňování Romů, kteří tvoří velkou část obyvatel sociálně vyloučených lokalit, se velmi podrobně zabývá nová **Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů 2021-2030 (SRI)**, přijatá usnesením vlády ČR č. 447 ze dne 10. května 2021. Velmi podrobně se zabývá problematikou anticiganismu ve společnosti, boji proti předsudkům a stereotypům, projevům nenávisti, kompetencemi orgánů vymáhajících právo, ale i konkrétními problémy v oblasti bezpečnosti a kriminality, jako jsou domácí a genderově podmíněné násilí v romských rodinách. SRI stanoví konkrétní cíle a opatření k jejich dosažení. Proto tato Strategie již tyto cíle a opatření ze SRI neopakuje a klade důraz na to, aby i ze strany subjektů této Strategie byla SRI plněna, zohledňována v rámci jejich preventivních politik.

SRI rovněž uvádí **definici anticiganismu**, ze které mají vycházet i další vládní materiály včetně této Strategie. Definuje anticiganismus, v souladu s Aliancí proti anticiganismu, jako historicky konstruovaný, přetrvávající komplex rasismu proti sociálním skupinám identifikovaným v rámci jednotícího stigma gypsy (cikáni), nebo pod jinými souvisejícími výrazy, a zahrnuje: 1. homogenizaci a esencializaci vnímání a popisu těchto skupin, 2. přiřazování specifických charakteristik těmto skupinám, 3. diskriminující sociální struktury a násilné praktiky, které mají degradující a ostrakizující efekt a reprodukují strukturální nevýhody. Podle definice jde o specifický rasismus namířený vůči Romům, Sintům, travelerům a dalším, který vede k širokému spektru diskriminačních výrazů a praktik, včetně mnoha implicitních nebo skrytých projevů.

c) Práce Policie ČR ve vztahu k menšinám

Práce Policie ČR ve vztahu k menšinám byla dlouhá léta upravena samostatným interním koncepčním materiálem v rámci MV (naposledy to byla Strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k menšinám do roku 2020, prodloužená v důsledku covidu-19 do roku 2021; strategie obsahovala i akční plán). Z rozhodnutí vedení MV a po projednání v Republikovém výboru se resortní koncepce stává nyní součástí této vládní Strategie. I proto je následující text, ve srovnání s řadou jiných v této Strategii, podrobnější

Policie ČR vnímá **činnost na úseku menšin za nepostradatelnou a nezbytnou součást policejní činnosti** při zabezpečování vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku v ČR. Policie ČR je garantem bezpečnosti a ochrany pro všechny osoby bez rozdílu rasy, náboženského vyznání, pohlaví, etnického původu, sociálního statutu. Tato **činnost je postavena na vizi**, že Policie ČR úzce spolupracuje s menšinovými skupinami, podporuje jejich integraci a zařazení do služebního poměru. Účastní se aktivit, které pořádají, a dbá na dobré vztahy s nimi. Staví na objektivním a rovném přístupu ke všem menšinám jako obětem kriminality, pomáhá předcházet konfliktům mezi většinovou společností a příslušníky menšin, uplatňuje moderní postupy a metody.

Pro účely této problematiky jsou **za menšiny považovány** všechny osoby nebo skupiny osob, které se odlišují jednak na základě sexuálních preferencí, etnických, rasových, náboženských nebo obecně kulturních charakteristik, jednak na základě sociálního statutu, který vede k jejich marginalizaci, nebo podle odlišného právního rámce, tj. občané jiného státu (cizinci ze států EU i třetích zemí).

Základním nástrojem pro činnosti **Policie ČR** ve vztahu k menšinám jsou **tzv. styční důstojníci pro menšiny**. Jejich hlavním úkolem je zprostředkování komunikaci mezi příslušníky menšin

a Policií ČR. Jako další posláním je navazování spolupráce s lokálními samosprávami a vytváření sítě partnerů, se kterými mohou účinně a komplexně řešit bezpečnostní aspekty týkající se menšin. Od roku 2014 v rámci pilotního projektu Policie ČR rovněž zavádí **policejní specialisty v oblasti policejní práce ve vztahu k minoritní skupině Romů v SVL**. Cílem projektu je zlepšení vzájemných vztahů mezi policií a romskou komunitou, zejména v oblastech se zvýšeným sociálním napětím a dílčími konflikty mezi Romy a majoritou, vedoucí k minimalizaci trestné činnosti a interetnických konfliktů.

Policie ČR má upravenou formu práce s menšinami **pokynem policejního prezidenta č. 258 ze dne 20. prosince 2013 o činnosti na úseku menšin**. Na základě tohoto pokynu jsou v jednotlivých krajích zřizovány pozice styčného důstojníka a pracovní skupiny pro práci s menšinami. V současné době Policie ČR disponuje 14 styčnými důstojníky (dále jen „SD“) při všech KŘP, které metodicky vede a koordinuje SD ŘSPP. Policie ČR tedy disponuje 14 pracovními skupinami, ve kterých pracuje celkem 252 policistů zabývajících se problematikou menšin a 60 specialistů pro práci s romskou menšinou v sociálně vyloučených lokalitách.

V rámci plnění **úkolů na úseku práce s menšinami** dochází k cílevědomému posilování metodického, personálního a organizačního zázemí Policie ČR a posilování důvěry mezi příslušníky menšinových skupin a Policií ČR. Hlavním principem policejní práce na úseku menšin je otevřená komunikace policie s menšinovými skupinami, založená na vzájemné důvěře a respektu. Policie ČR usiluje o prohloubení vazeb s dalšími zainteresovanými subjekty ve státním i neziskovém sektoru, se kterými spolupracuje při řešení kritických situací minoritních skupin a osob ohrožených sociálním vyloučením. Policie ČR se prostřednictvím SD a jejich pracovních skupin podílí zejména na situační prevenci, když působením přímo v ohnisku vzniklého problému předchází opakování trestné činnosti, případně vytváří podmínky k odvrácení odvetných akcí. Policie disponuje zásluhou styčných důstojníků a pracovních skupin relevantními informacemi a kontakty, na jejichž základě dokáže úspěšně předvídat ohniska možných konfliktů.

Zajištění bezpečnosti a veřejného pořádku ve vztahu k sociálně vyloučeným lokalitám (SVL) představuje pro policii komplexní téma, které je mnohdy výslednicí jiných faktorů než problémem samo o sobě. **Kriminalita v SVL** mívá často svou **specifickou podobu**. Nejčastěji si ji můžeme představit jako pyramidu, na jejímž vrcholu stojí ti, kteří **zneužívají složité životní situace lidí žijících v sociálním vyloučení**. Jde často o lichváře, drogové dealery, podvodníky, kuplíře.

V souvislosti s omezeným přístupem k legálním zdrojům obživy, vzdělávání a zdravotní péči si sociálně vyloučené osoby **osvojují a reprodukují specifické návyky a vzorce jednání, které přizpůsobují daným podmínkám a prostředí**. Výrazně se zde promítá nebezpečí mezigeneračního přenosu těchto vzorců.

Ve specifickém prostředí SVL je potřeba činnost Policie ČR zaměřovat na **roli garanta spravedlnosti a ochránce utlačovaných**. Policie ČR má nezastupitelnou roli při zvyšování právního povědomí a informovanosti ohledně pomoci ze strany Policie ČR (případně jiných subjektů), včetně **informací o postizích za nelegální jednání**.

Důležitým východiskem pro činnost Policie ČR je pochopení, že jednání sociálně vyloučených osob, včetně kriminálního jednání, je **výsledkem adaptace na specifické životní podmínky, tzn. jednání je vždy osvojené (negenetické), utvářené v určitém prostředí a předávané během procesu socializace**. Jedná se tedy primárně o **problém sociální, nikoliv etnický**.

K socializaci do prostředí sociálního vyloučení může tudíž dojít u **jakéhokoliv jedince nebo skupiny, bez ohledu na okolím připisovanou etnicitu**.

V prostředí SVL se Policie ČR běžně setkává se **zvýšenou nedůvěrou ve vymahatelnost práva** a pomoc ze strany státních orgánů, včetně **nedůvěry v pomoc ze strany samotné policie**. Policie ČR proto v posledních letech zavádí nové nástroje a opatření, která mají tuto situaci zvrátit, či alespoň zmírnit a ke zvýšení důvěry a spolupráci s policií přispívat. Jedná se zejména o již zmíněné instituty styčných důstojníků pro menšiny a policejních specialistů pro práci s minoritní skupinou Romů v SVL.

Se SVL je spojena také **vysoká fluktuace (migrace) osob**, a to převážně v rámci jednoho regionu. Stěhování je často spojeno s nutností opustit předcházející bydlení, přičemž nejčastějším **důvodem** ke stěhování bývá **zadluženost**. **Nestabilita v oblasti bydlení** (včetně nestability v **zaměstnání**) a **důstojném zajištění základních životních potřeb** dává prostor pro **související patologické jevy**, jako např. zanedbání školní docházky, nebo dublování odběru dávek pomoci v hmotné nouzi, které musí návazně řešit Policie ČR. Fluktuací jednotlivců a rodin jsou **postiženy jednak samotné rodiny, jednak tím trpí sousedské vztahy**. Může docházet k vymezování se vůči „novým přistěhovalcům“, mohou se objevovat verbální i fyzické útoky, které nakonec musí řešit Policie ČR. Samotné jádro problému (stabilní bydlení) se však nachází mimo gesci a možnosti pomoci ze strany Policie ČR.

Otázka bezpečnosti ovšem zahrnuje kromě samotné trestné činnosti také **pocit bezpečí a strach z kriminality**, a to zejména v okolí SVL. Zajištění pozitivního pocitu bezpečí je pro Policii ČR jednou z jejích priorit, protože vnímání bezpečnosti je v přímé souvislosti se zájmem obyvatel o zapojování se do společenských a kulturních aktivit a podmiňuje jejich výslednou **spokojenost v místě bydliště**.

Jedním z negativních fenoménů, které v souvislosti se SVL musí Policie ČR intenzivně řešit, je problematika **návykových látek**, jejich užívání, ale i výroba a distribuce. Cílem Policie ČR je **navázat důvěru místních obyvatel**, iniciovat nebo prohlubovat stávající spolupráci s dalšími orgány veřejné správy i zástupci nevládních neziskových organizací, které zde působí. Souběžně je zde **potřeba viditelného postihu směrem k dealerům**. Cílem by měla být **eliminace jejich činnosti, narušení jejich sítí a znemožnění distribuce** mezi koncové uživatele SVL.

Dalším z fenoménů, který je se SVL spojován, je **lichva**. Lichva představuje závažný společenský problém a jako takový vyžaduje komplexní přístup nejen z hlediska právní úpravy, ale i z hlediska prevence. Pro úspěšný boj proti lichvě je z pohledu Policie ČR **klíčová spolupráce poškozeného, jeho důvěra v policejní orgány, vytrvalost v podávání svědectví, existence listinných podkladů** (smlouvy, směnky, stvrzenky) či svědectví. Prokázání trestného činu lichvy v trestním řízení je bohužel velmi problematické, neboť prokázání všech znaků skutkové podstaty trestného činu lichvy může být v konkrétním případě obtížné, je zde důkazní nouze a hranice mezi tím, co lichva je a co není, je vcelku široká.

Problematika lichvy je primárně v gesci SKPV. ŘSPP cestou styčného důstojníka pro menšiny obecně zaměřuje svou pozornost na trestní a jinou protiprávní činnost páchanou na sociálně vyloučených skupinách obyvatel, ale také protiprávní činnost páchanou těmito skupinami. V rámci své činnosti se kontinuálně monitoruje výskyt negativních jevů v jednotlivých sociálně vyloučených lokalitách. Jako jedno z možných řešení může představovat plynulé a kontinuální zapojení styčných důstojníků pro menšiny a členů jejich pracovních skupin jednotlivých KŘP např. do koordinačních platforem pro řešení problematiky bezpečnosti v SVL.

Situaci v SVL a v jeho okolí je nutné řešit **komplexně** za účasti Policie ČR a dalších relevantních partnerů, a pomocí včasných **preventivních aktivit posilovat spolupráci s obyvateli SVL, aktivně předcházet šíření a replikaci patologických jevů**. Ve spolupráci s organizacemi působícími v SVL je Policie ČR schopna nacházet společné řešení konkrétních problémů, včas zamezit případným negativním tendencím a tím přispívá ke stabilizaci vztahů uvnitř lokalit se zvýšenou koncentrací menšin a předchází problémům soužití s majoritní částí obyvatelstva. Policie ČR tak sehrává důležitou roli při prevenci i řešení konfliktů v sociálně vyloučených lokalitách a jejich okolí. Vhodnými preventivními aktivitami usiluje o zvyšování právního povědomí a informovanosti obyvatel SVL (např. v jakých oblastech je vhodné se obrátit na Policii ČR, kdy na jiné subjekty apod.) včetně předání informací o postizích za nelegální jednání. Ze strany Policie ČR je pak žádoucí, aby do SVL vstupovala jako partner, který obyvatelům SVL nabídne faktickou pomoc při řešení bezpečnostních otázek v rámci své zákonné kompetence, přičemž současně disponuje informacemi ohledně pomoci ze strany dalších orgánů veřejné správy nebo neziskového sektoru.

Mezi **rizikové faktory, které ztěžují práci Policie ČR na úseku menšin**, a které je třeba překonávat, aby byly v této problematice dosaženy výraznější úspěchy, jsou zejména: nízké povědomí o menšinových specifikách, nevhodná komunikace, předsudky a vzájemná nedůvěra, chybějící interkulturní kompetence, jazyková bariéra a vysoká fluktuace a nízká motivace.

Další kroky a **možnosti rozvoje policejní činnosti na úseku menšin** jsou:

- prohlubovat spolupráci s orgány veřejné správy, nestátními neziskovými organizacemi a dalšími zainteresovanými institucemi;
- dodržovat korektní a rovný přístup ke všem příslušníkům menšinových skupin v souladu se zásadami Etického kodexu Policie ČR;
- posilovat rozvoj kompetencí pro práci s menšinami a sociálních dovedností policistů na všech územních odborech;
- realizovat projekty směřující k posilování vztahů mezi Policií ČR a menšinami na lokální, regionální i celorepublikové úrovni, za využití finančních zdrojů MV, Norských finančních mechanismů nebo EU;
- využívat zkušeností, příkladů a postupů dobré praxe z ČR i ze zahraničí;
- působení sportovních trenérů z řad Policie ČR v soc. vyloučených lokalitách;
- předcházet syndromu vyhoření a odbourávat negativní postoje k příslušníkům menšinových skupin ve svých vlastních řadách;
- klást důraz na princip etnické neutrality;
- podporovat antidiskriminační jednání, principy aktivního občanství, demokratických zásad a důstojné služby veřejnosti;
- participovat na kulturních, společenských nebo sportovních aktivitách, které pořádají nebo se jich účastní příslušníci menšin;
- důsledně vyhledávat a potírat jakékoliv formy diskriminace nebo projevů nesnášenlivosti uvnitř Policie ČR, ale i směrem k veřejnosti;
- využívat poznatky o dané menšině k co nejefektivnějšímu vyřešení situace, zajištění bezpečnosti a veřejného pořádku;
- podporovat integraci příslušníků menšin;
- dodržovat principy etického chování, pravidla zdvořilosti a dbaní cti, vážnosti a důstojnosti všech zúčastněných osob (i své vlastní);

- informovat průběžně o činnosti na úseku menšin napříč všemi službami Policie ČR;
- zajišťovat kontinuální a pravidelné vzdělávání napříč Policií ČR k dané problematice.

Cílem této Strategie je tak **na úseku práce Policie ČR ve vztahu k menšinám** podporovat specializaci v rámci Policie ČR ve vztahu k menšinám, rozvíjet kompetence příslušníků při práci ve vztahu k menšinám a posilovat vzájemnou spolupráci a participaci. Za tím účelem bude vhodné také stávající letitý systém a interní předpisy Policie ČR na úseku menšin vyhodnotit a navrhnout případné změny k zefektivnění a zpružnění práce Policie ČR ve vztahu k menšinám.

d) Aktivity a projekty v oblasti prevence kriminality, role ministerstev

i. Ke zmírnění sociálního napětí a zvýšení pocitu bezpečí obyvatel žijících v sociálně vyloučených lokalitách přispívá realizace projektů z výzev OPZ na podporu koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám a **spolupráce Odboru pro sociální začleňování (Agentura) Ministerstva pro místní rozvoj s obcemi v lokálních partnerstvích**. Agentura během spolupráce s obcemi zakládá platformy tzv. lokální partnerství, na kterých dochází k pravidelnému setkávání zástupců samosprávy, státní správy, neziskového sektoru a dalších aktérů, kteří jsou nebo mohou být angažováni v procesu sociálního začleňování. Členové partnerství se setkávají na pravidelných jednáních případně v tematických pracovních skupinách a společně připravují strategické plány a využití nástrojů pro podporu sociálního začleňování.

ii. Důležitým aktérem v problematice sociálního začleňování jsou **sociální pracovníci a sociální kurátoři** na obcích, kteří vedle práce s klienty (včetně práce terénu) se rovněž účastní pracovních skupin a partnerství s dalšími subjekty (včetně výše zmiňovaných). Tito pracovníci spadají pod působnost Ministerstva práce a sociálních věcí, které zajišťuje jejich každoroční financování, akreditované vzdělávání, metodickou podporu a konzultace. Cílem MPSV je upevňovat pozice sociálního pracovníka a sociálního kurátora při prevenci kriminality v rizikových oblastech a sociálně vyloučených lokalitách včetně ukotvení pozice a činnosti sociálních pracovníků ve veřejné správě.

iii. **Ministerstvo vnitra** dlouhodobě a úspěšně realizuje ve spolupráci s dalšími partnery (samospráva, obecní policie, Policie ČR, neziskový sektor, dobrovolníci; velký důraz je kladen na aktivní zapojení samotných obyvatel SVL) celou řadu aktivit a programů, jejichž cílem je zlepšovat veřejný pořádek a bezpečnost v SVL zejména nerepresivními prostředky a eliminací kriminálně a sociálně rizikových jevů v lokalitě. Jde o kombinaci osvědčených a úspěšných preventivních opatření, jako jsou Asistent prevence kriminality, Domovník-preventista, romský mentor (sociální pracovník pomáhající vykonat soudem uložený alternativní trest obecně prospěšných prací a působit proti jeho přeměně v trest odnětí svobody), vzdělávání strážníků obecních policií a pracovníků samosprávy a státní správy působících v lokalitě, projekty sociální prevence, podpora smysluplného využití volného času dětmi a mládeží, posilování finanční gramotnosti či prvky situační prevence (kamerové monitorovací systémy, fotopasti, bezpečnostní dveře či mříže ve společných částech domu, ochrana předmětů pomocí syntetického DNA ad.).

Asistent prevence kriminality

Nejúspěšnějším a nejžádanějším projektem je **Asistent prevence kriminality** (dále jen „APK“), který má prokazatelně pozitivní výsledky a dopady na zvýšení veřejného pořádku a bezpečí

v problémových lokalitách a na zaměstnanost dlouhodobě a obtížně zaměstnatelných osob včetně Romů. Cílem projektu je snížení počtu spáchaných trestných činů i přestupků (protiprávního jednání obecně) v SVL, zajištění vymahatelnosti práva, prevence sousedských sporů, bagatelní a latentní protiprávní činnosti, kterou Policie ČR a obecní policie v rámci sociálně vyloučených lokalit obtížně řeší, a změna negativního pohledu majoritní společnosti na osoby sociálně vyloučené.

APK je zaměstnancem samosprávy zařazeným v obecní policii ve smyslu zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů (není strážníkem ani čekatelem). Podílí se na prevenci kriminality v obci, přispívá k ochraně a bezpečnosti osob a majetku, předchází možnému protiprávnímu jednání svou přítomností a zejména svými komunikačními schopnostmi, vystupuje jako mediátor možných sousedských sporů, monitoruje dodržování čistoty veřejných prostranství, pomáhá ostatním občanům v sociálně vyloučené lokalitě. Při své činnosti je asistent řízen konkrétním strážníkem v roli mentora, se kterým úzce spolupracuje. Na úspěšnosti projektu se podílí také jednotlivá pracoviště Policie ČR v příslušných lokalitách.

Podpora projektu APK ze strany MV se od roku 2010, kdy byl projekt poprvé pilotně podpořen dotacemi ve výši necelých 4 mil. Kč, dostala až na 33,7 mil. Kč v roce 2021 (což ale bylo ovlivněno pandemií nemoci covid-19 a souvisejícími opatřeními, kdy nebylo možné realizovat řadu jiných typových preventivních projektů a APK mohl být podpořen takto masivně; před pandemií podpora dosahovala max. výše 25 mil. Kč). V případě APK (i domovníků-preventistů) bylo od r. 2018 pilotně povoleno podávání žádosti na víceleté projekty. V roce 2020 byly ale podpořeny pouze jako jednoleté, neboť v takovém rozsahu, v jakém MV podpořilo projekty APK v tomto roce (viz výše) nedokázalo MV garantovat finanční prostředky na tyto projekty i v následujících letech.

Další asistenti pak působí v rámci ČR **i z jiných zdrojů**, než jsou prostředky zajišťované MV – např. z podpory úřadů práce – na základě dohody mezi MV a Generálním ředitelstvím Úřadu práce ČR. Asistenti jsou financováni dále přímo z vlastních rozpočtů obcí či z evropských projektů v rámci Operačního programu zaměstnanost. V celé ČR tak na konci roku 2020 z výše uvedených zdrojů MV, ÚP a ESF působilo 361 asistentů prevence kriminality, další odhadem desítky byly financovány z vlastních zdrojů obcí. Oproti předchozím letům se jedná o mírný pokles v důsledku omezení financování ze strany ÚP a končícího programového období EU fondů (v předchozích letech byly počty APK ze všech zdrojů, včetně samostatného financování obcemi, odhadovány na cca 500).

I přes tak velkou podporu **bohužel dostupné finanční prostředky nestačí krýt reálnou poptávku a potřebu** po asistentech prevence kriminality (pro léta 2021 až 2023 provedlo MV monitoring potřeb v celé ČR a požadavky na financování projektu APK ze strany dosahovaly až 56 mil. Kč). MV musí nastavovat limity maximálního počtu podporovaných APK na jednu obec, a i přes to není v dotačním Programu prevence kriminality na místní úrovni dostatek finančních prostředků a řada žádostí, kde je odbornou komisí vyhodnocena nejmenší potřeba projektu, musí být zamítána. Je zde tak urgentní potřeba navýšení financování tohoto projektu. Zároveň je vhodné v dotačním programu nastavit předvídatelná kritéria určování prioritních lokalit pro poskytování dotační podpory a nejvíce prioritní lokality podporovat také v rámci víceletého financování.

Domovník-preventista

Dalším projektem, který se snaží reagovat na konkrétní potřeby obcí a měst s cílem pozitivně ovlivnit situaci především v SVL a úzce souvisí s projektem APK, je preventivní projekt **„Domovník-preventista“** (dále jen „DP“), který je realizován od roku 2013. Vytvoření nové pracovní pozice domovníka pomáhá řešit neutěšenou situaci v oblasti správy bytového fondu obce, zejména v SVL, a současně výrazně napomáhá zvýšení bezpečnosti a veřejného pořádku v dané lokalitě tzv. „řízenou samosprávou“ domu. Občanům žijícím a bydlícím v sociálně vyloučených či rizikových lokalitách projekt ukazuje, že i v nich se může bydlet čistě, na vyšší sociální úrovni a bezpečně, a to za dodržování jasně definovaných pravidel chování. Projekt zároveň pomáhá řešit alespoň částečnou zaměstnanost osob dlouhodobě nezaměstnaných. DP verbálně a organizačně reaguje na aktuální situaci, zajišťuje nejen bezprostřední reakci na případné závady či nedostatky, porušování domovního řádu, pravidel občanského soužití a požárních předpisů, ale je v pravidelném kontaktu se svým mentorem a pověřenou osobou bytového fondu města. Jeho úkoly vyžadují mj. i základní orientaci v oblasti sociální a situační prevence, práva, veřejného pořádku, komunikačních dovedností, předcházení a zvládání konfliktů ad.

Uvedený projekt probíhal ve dvou rovinách: jednak jako projekt podporovaný v rámci Programu prevence kriminality na místní úrovni, jednak jako systémový projekt podporovaný z ESF OPZ. Projekt z ESF OPZ po vzoru projektu APK vytvořil potřebnou **komplexní metodiku** pro realizátory projektu, informačně-edukativní DVD i pomocné příručky pro samotné domovníky-preventisty, jejich mentory i představitele obcí, které následně byly implementovány do dlouhodobé podpory projektu Domovník-preventista z Programu prevence kriminality na místní úrovni. Byla získána představa o vhodném školení i celá řada příkladů dobré praxe.

Součástí projektu byla i komplexní a podrobná **evaluace**. Projekt se celkově v zapojených obcích osvědčil, ve všech sledovaných parametrech došlo ke zlepšení. Namátkou lze uvést, že se zlepšila komunikace a vztahy mezi nájemníky, nájemníky a městem, zvýšil se veřejný pořádek a bezpečí, došlo ke zvýšení kvality bydlení, zlepšení schopnosti nájemníků řešit havarijní a krizové situace v domech. Zaměstnaní domovníci získali potřebné dovednosti a pracovní zkušenosti. Projekt svojí činností vhodně doplňoval působení městské policie a asistentů prevence kriminality. Tam, kde byl projekt aktivně podporován koordinátorem, městem, obecní policií a APK, tam měl i lepší výsledky.

e) Bezpečnost v průmyslových zónách

MV se problematikou **bezpečnostních aspektů zaměstnávání cizinců v průmyslových zónách** (dále jen PZ) začalo intenzivně zabývat od roku 2017, a to zejména v souvislosti se zhoršením bezpečnostní situace v průmyslových zónách v Královéhradeckém kraji (PZ Kvasiny – obce Kvasiny, Solnice, Rychnov nad Kněžnou), a Plzeňském kraji (zejména statutární město Plzeň, Tachovsko). V roce 2018 se obdobné bezpečnostní problémy objevili i ve Středočeském kraji (průmyslová zóna Mladá Boleslav).

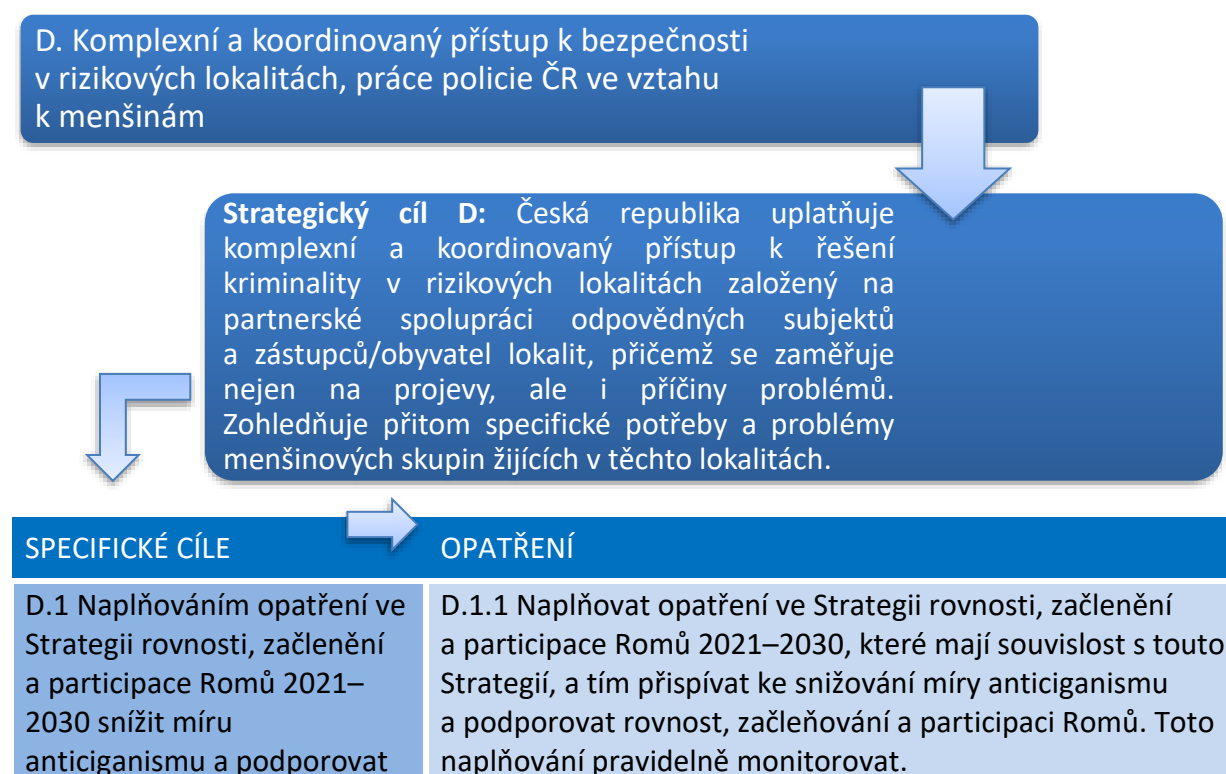
Postupně uzavřelo MV **Memoranda o spolupráci** s Plzeňským, Královéhradeckým a Středočeským krajem. Na základě těchto memorand se schází minimálně dvakrát ročně expertní **pracovní skupina** složená ze zástupců MV, kraje, obcí, pořádkové a cizinecké policie z výše uvedených krajů. Pracovní skupina vyhodnocuje bezpečnostní situaci v průmyslových zónách těchto krajů (vždy k 30. 6. a 31. 12.) a dále předkládá návrhy na legislativní

i nelegislativní opatření, která jsou následně projednávána meziresortní a mezioborovou pracovní skupinou pro řešení problémů spojených se zaměstnáváním cizinců. Podněty z krajů a obcí slouží právě jako východiska pro řešení problémů v meziresortní skupině (čtyři odborné pracovní skupiny – oblasti kontroly pobytu, trhu práce, lékařské péče a metodické podpory samospráv).

Bezpečnostní situaci v nejpostiženějších regionech se dle policejních statistik a vyjádření místních samospráv podařilo již během let 2017 a 2018 **významně zlepšit** (ve Středočeském kraji během roku 2019) a i nadále je tato situace hodnocena jako stabilizovaná s přetrvávajícím poklesem.

MV v roce 2017 ve spolupráci s dalšími relevantními subjekty vytvořilo **Metodickou příručku pro města a obce sousedící s průmyslovými zónami**⁴³. Zástupci samospráv požádali MV o zpracování metodické příručky, která popíše možnosti měst a obcí, jak výše uvedený stav řešit, respektive včasné přijatými opatřeními mu předejít. V roce 2020 byla provedena aktualizace Metodické příručky a její rozšíření o nová relevantní témata. Metodická příručka poskytuje samosprávám, v jejichž blízkosti jsou průmyslové zóny, souhrnné, přehledné a aktuální informace (legislativní a metodické), jak předcházet vzniku bezpečnostních a dalších problémů (integrace cizinců, vymáhání práva, zdravotní péče, ubytování cizinců, integrace dětí cizinců do školského systému, průmyslové zóny z pohledu územního plánování atd.), případně, jak tyto vzniklé problémy efektivně řešit, kde hledat pomoc při jejich řešení (např. Centra na podporu integrace cizinců).

Na základě výše uvedeného jsou tak stanoveny v rámci strategického cíle D následující specifické cíle a opatření k jejich naplňování:

⁴³ Dostupná na <https://www.mvcr.cz/clanek/prevence-kriminality-na-regionalni-a-lokalni-urovni.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.

rovnost, začleňování a participaci Romů	
D.2 Podporovat specializaci v rámci Policie ČR ve vztahu k menšinám, rozvíjet kompetence příslušníků při práci ve vztahu k menšinám a posilovat vzájemnou spolupráci a participaci	<p>D.2.1 Vyhodnotit současné systémové nastavení činnosti Policie ČR na úseku menšin, dle potřeby provést příslušné aktualizace/změny</p> <p>D.2.2 Jako součást systému Policie ČR pro práci ve vztahu k menšinám využívat a podporovat tzv. Antikonfliktní týmy, zejména pro potřeby odvrácení akutní eskalace napětí mezi příslušníky minority a majority</p> <p>D.2.3 Realizovat akreditovaný vzdělávací program "Kurzy I. a II. styčných důstojníků pro menšiny a členů pracovních skupin"</p> <p>D.2.4 Realizovat pravidelné proškolení interních lektorů PČR zážitkové pedagogiky na problematiku menšin</p> <p>D.2.5 Realizovat pravidelně vzdělávací program "Kurz interkulturních kompetencí"</p> <p>D.2.6 Realizovat pravidelné IMZ a) pro SD pro menšiny a členy jejich pracovních skupin; b) proškolení stávajících i nových policejních specialistů pro práci s romskou menšinou v SVL</p> <p>D.2.7 Pokračovat v informovanosti příslušníků menšin o možnostech zaměstnání v řadách PČR</p> <p>D.2.8 Zintenzivnit účast příslušníků PČR na společensky významných akcích souvisejících s problematikou menšin</p> <p>D.2.9 Realizovat pravidelná setkávání SD pro menšiny s krajskými koordinátory pro romské záležitosti a dalšími zainteresovanými orgány veřejné správy, neziskového sektoru, odborníky apod.</p> <p>D.2.10 Realizace zahraniční stáže zástupců MV a PČR k problematice policejní práce na úseku menšin</p>
D.3 Upevňovat pozice sociálního pracovníka a sociálního kurátora při prevenci kriminality v rizikových oblastech a sociálně vyloučených lokalitách	<p>D.3.1 Zajistit každoroční financování výkonu sociální práce</p> <p>D.3.2 Poskytovat další vzdělávání (akreditované) sociálním pracovníkům se zaměřením na práci v rizikových oblastech a sociálně vyloučených lokalitách</p> <p>D.3.3 Poskytovat metodickou podporu a konzultace sociálním pracovníkům a metodikům</p> <p>D.3.4 Vytvářet/účastnit se pracovních mezíresortních/mezioborových skupin za účelem koordinované spolupráce</p> <p>D.3.5 Ukotvení pozice a činností sociálních pracovníků ve veřejné správě</p>

D.4 Pokračovat v podpoře osvědčených projektů Asistent prevence kriminality (APK) a Domovník-preventista (D-P) v sociálně vyloučených lokalitách a dle možností tuto podporu posilovat	D.4.1 Nadále finančně podporovat a metodicky vést osvědčené projekty zajištění bezpečnosti, veřejného pořádku a pokojného občanského soužití v obcích se sociálně vyloučenými lokalitami – Asistent prevence kriminality a Domovník-preventista
	D.4.2 Usilovat o navýšení alokace na dotační podporu projektů Asistent prevence kriminality a Domovník-preventista v rámci dotačního Programu prevence kriminality na místní úrovni min. o 15 mil. Kč. Stanovit garanci výše finanční podpory projektů APK a D-P, ale i jiných typů projektů prevence kriminality.
	D.4.3 Nastavit předvídatelná kritéria určování prioritních lokalit pro poskytování dotační podpory Programu prevence kriminality na místní úrovni pro projekty Asistent prevence kriminality a Domovník-preventista. Nejvíce prioritní lokality podporovat také v rámci víceletého financování.
	D.4.4 Aktivně propagovat a nabízet podporu projektů Asistent prevence kriminality a Domovník-preventista v obcích s definovanou sociálně vyloučenou lokalitou a informovat o všech dostupných možnostech finanční podpory těchto projektů
D.5 Podporovat realizaci projektů prevence kriminality zaměřených na kriminalitu a kriminálně rizikové jevy v sociálně vyloučených lokalitách	D.5.1 V rámci dotačního Programu prevence kriminality na místní úrovni umožnit podporu projektů prevence kriminality zaměřených na kriminalitu a kriminálně rizikové jevy v sociálně vyloučených lokalitách, vhodné projekty šířit cestou dobré praxe a metodicky podporovat jejich realizátory / žadatele. Podporovat zapojení obyvatel SVL do realizace těchto projektů. Zvyšovat kompetence relevantních pracovníků.
D.6 Předcházet nárůstu kriminality a zhoršování bezpečnostní situace v obcích v okolí průmyslových zón	D.6.1 Monitorovat bezpečnostní situaci v obcích, na jejichž území nebo v jejichž okolí se nachází průmyslové zóny, a to v souvislosti se zvýšeným zaměstnáváním cizinců i obyvatel ze vzdálenějších částí ČR
	D.6.2 Spolupracovat na komplexním a koordinovaném řešení problémů dopadajících na bezpečnostní situaci v těchto obcích
	D.6.3 Realizovat účinná preventivní i operativní opatření a projekty
	D.6.4 Aktualizovat existující Metodickou příručku pro města a obce sousedící s průmyslovými zónami

E. SITUAČNÍ PREVENCE KRIMINALITY A NOVÉ PŘÍSTUPY

Strategický cíl E: Česká republika rozvíjí a podporuje situační prevenci kriminality, posiluje odolnost míst proti trestné činnosti, zvyšuje povědomí veřejnosti o možnostech ochrany a přitom podporuje a implementuje nové přístupy a technologie.

i. **Oblast kriminality a její prevence**, chování a cíle pachatelů, možnosti ochrany obětí se vlivem změn ve společnosti, v právních normách, vlivem nových technologií **neustále dynamicky vyvíjejí, mění**, přizpůsobují novým podmínkám. S rozvojem vědy a techniky a neustálým přísunem nových technologií rostou nejen možnosti pachatelů k páčání trestné činnosti a ke ztížení jejich odhalení či usvědčení, ale také se objevují **nové možnosti ochrany před trestnou činností**, zejména **majetkovou**. Tomu je třeba přizpůsobovat i aktivity a opatření směřující k předcházení negativním dopadům těchto změn, případně nové prostředí využívat ve svůj prospěch (např. nové technologie uplatnitelné v situační prevenci). Stejně tak je třeba nové **inovativní postupy a přístupy, nástroje a technologie zavádět do práce subjektů, které se prevencí kriminality zabývají**, a to na všech úrovních (mezinárodní, národní, místní), aby i jejich postupy byly co nejefektivnější a mohly držet krok s vývojem trestné činnosti a možnostmi pachatelů. A rovněž **i v oblasti komunikačních prostředků** směrem k veřejnosti.

Prioritou v této oblasti je **situační prevence kriminality**, která staví na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Prostřednictvím opatření režimové, fyzické a technické ochrany se snaží kriminogenní podmínky minimalizovat. Nejefektivněji působí při omezování majetkové trestné činnosti, ale třeba i pouliční násilné kriminality a dalších typů kriminality odehrávajících se ve veřejném prostoru. Úspěšnost situační prevence je vysoká, je však podmíněna adekvátní volbou opatření a finančními a personálními prostředky do ní vložených. Těžiště odpovědnosti za opatření situační prevence nesou především občané a obce a v rámci vymezených kompetencí i Ministerstvo vnitra, respektive Policie ČR.

V oblasti situační prevence kriminality může v identifikaci a zavádění těchto inovací úspěšně pomoci i spolupráce s partnery sdruženými v **Poradním sboru MV pro situační prevenci kriminality**. V něm se setkávají jak zástupci státních institucí, samospráv, tak odborníci a zástupci organizací, sdružujících podnikatelské subjekty z oblasti prevence kriminality, zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku a dohledu nad ním a sdílejí nejnovější přístupy a technologie a jejich využití v praxi pro potřeby ochrany veřejnosti.

ii. **Majetková trestná činnost** představuje dlouhodobě **největší podíl mezi veškerou trestnou činností**, kdy tvoří více než 50 %. Mezi lety 2016–2020 došlo k celkovému poklesu o 35 966 trestných činů, tj. -30,5 %. Pokles probíhal zejména mezi roky 2016–2018, kdy došlo k poklesu z 139 092 na 98 670 trestných činů, tedy o 40 422 skutků (-29,1 %). V roce 2019 došlo naopak k nárůstu o 3 466 skutků (+3,5 %). V roce 2020 v důsledku covidu-19 a změny trestního zákoníku pak došlo opět k poklesu, a to o 20 020 skutků (-19,6 %).

Nárůst byl sledován v roce 2019, a to zejména u krádeží vloupáním (+4,8 %), nejvíce u krádeží do víkendových chat (+25,1 %), do obchodů (+15,3 %), do rodinných domků (+7,6 %). U krádeží prostých byl registrován jen mírný nárůst (+0,7 %), a to u kapesních (+14,1 %) a u krádeže jízdních kol (+8,1 %), kde nárůst však pokračoval i v roce 2020 společně s nárůstem poptávky a prodeje nových kol (+3 %).

Nelze empiricky doložit, jakou roli mají konkrétní vlivy v tomto dlouhodobém snižování (nejen) majetkové kriminality (k čemuž dochází nejen v ČR, ale ve většině zemí světa). Obecně se ale pokládá za **jeden z důležitých faktorů i vyšší zabezpečení majetku** jak ze strany veřejných orgánů (včetně dohledu nad veřejnými prostranstvími), tak i ze strany samotných občanů, majitelů nemovitostí ad.

K rozvoji situační prevence kriminality realizuje dlouhodobě MV, ve spolupráci s partnery z Poradního sboru pro situační prevenci kriminality, **projekty Bezpečná lokalita, Bezpečné bydlení, Bezpečná země**, v rámci nichž se realizují konkrétní informační a osvětové aktivity, jsou vydávány materiály obsahující důležité rady a doporučení k ochraně osob a majetku, vydáván katalog doporučených certifikovaných výrobků, pořádány semináře či konference na úrovni obcí či krajů k problematikám forenzní identifikační značení, kamerové systémy, mechanické zábranné prostředky, bezpečné bydlení či elektronické zabezpečení ad., realizovány veletržní aktivity. Probíhá součinnost s odbornou a laickou veřejností s důrazem na **posilování osobní zodpovědnosti občanů za svou bezpečnost a ochranu majetku**.

V roce 2018 se začal realizovat nový celorepublikový preventivní **projekt „Zabezpečte se, chraňte majetek sobě i svým sousedům“**. Jedná se o komplexní projekt zaměřený na zabezpečení majetku, zejména obydlí proti vloupání, jehož součástí je i v rámci PČR a MV vyvinutá interaktivní **mobilní aplikaci** s informacemi k efektivnímu a komplexnímu zabezpečení majetku (domy, byty, chalupy, chaty, sklepy atd.), která je a i do budoucna bude dále rozvíjena.

Od roku 2019 se ČR aktivně zapojuje do **Evropského dne proti vloupání**. Evropská síť prevence kriminality (EUCPN) se nechala inspirovat v Belgii, kde má „den proti vloupání“ dlouholetou tradici a je využíván k intenzivnímu preventivnímu působení na veřejnost. Cílem preventivně informační kampaně je zintenzivnit potírání zločinu vloupání do domovů tím, že budou občané varováni a informováni, jak se před vloupáním ochránit. Evropský den proti vloupání je také součástí politického cyklu EU: „European multidisciplinary platform against criminal threats – EMPACT“. Europol v rámci EMPACT definuje devět prioritních oblastí, pro které vypracovává strategické plány, projekty a operace. Kampaň k vloupání je vytvářena pro prioritní oblast organizované majetkové kriminality. Zapojení do této mezinárodní iniciativy přináší ČR nové zkušenosti a empirické evaluované poznatky, jaká opatření využívat k zabezpečení majetku a jak je efektivně cestou osvěty a kampaní mezi veřejnost šířit.

iii. MV dlouhodobě v rámci dotačního Programu prevence kriminality na místní úrovni, jeho investiční části, podporuje (aktuálně jako jediný program v ČR s bezpečnostním zaměřením) **budování a modernizaci městských kamerových dohlížecích systémů** (MKDS). Jedná se každoročně po Asistentech prevence kriminality o druhý nejžádanější preventivní projekt v ČR. Podpora MKDS v posledních letech dosahuje každoročně cca 15–20 mil. Kč. V této oblasti se významně projevují **nové technologie a inovace**, ať již jde o kvalitu záznamů, rychlost přenosu dat, možnosti uchovávání dat, tak o analytické nástroje (jako samostatný SW, nebo přímo součást HW), které umožňují efektivněji, rychleji a přesněji sledovat výstupy z jednotlivých kamer, v reálném čase automatizovaně upozorňovat na vyskytující se nebezpečí či následně analyzovat nejrůznější zaznamenané situace. Je však nutno podotknout, že při takto rychlém technologickém vývoji je ale třeba také neustále myslet na **právní aspekty těchto nástrojů a činit nezbytná opatření proti jejich zneužívání**.

Při množství již poskytnuté podpory do projektů MKDS, rozdílných požadavcích obcí v rámci žádostí o dotace (odpovídají jejich rozdílným potřebám a technologické úrovni) a skutečnosti,

že ani v této oblasti nedisponuje MV dostatečným množstvím finančních prostředků, které by bylo nezbytné posílit, je potřeba v dalších letech **provést přehled stávajících existujících řešení** a způsobů využívání MKDS v ČR a na základě toho zpracovat **koncepci dalšího rozvoje a podpory MKDS** z veřejných zdrojů.

iv. Jedním z druhů majetkové kriminality, kde Policie ČR eviduje v posledních letech ve statistikách nárůst, je počet **krádeží jízdních kol**. Od roku 2018 vzrostl jejich počet z 4 723 na 5 258 trestných činů v roce 2020 (v tomto roce rostl i navzdory dopadům pandemie nemoci covid-19, neboť během pandemie vzrostl mezi veřejností o jízdní kola zájem, dokonce se stala nedostatkovým zbožím, což trestné činnosti jen nahrálo). Výše škod spáchaných tímto trestným činem roste už od roku 2017, a to z 92,5 mil. Kč na 134,8 mil. Kč v roce 2020. Vliv na výši škod má kromě nárůstu počtu krádeží i stále vyšší hodnota jízdních kol včetně elektrokol. Přitom objasněnost tohoto trestného činu se pohybuje pouze okolo 20 %.

MV z dotačního Programu prevence kriminality podporuje úspěšný projekt **Forenzní identifikační značení předmětů – FIZ**, zejména jízdních kol a kompenzačních pomůcek (ale označit touto metodou lze i jiné předměty, jako městský mobiliář, elektroniku, některé cennosti ad.), které provádějí strážníci obecních či městských policií pro občany zdarma. Smyslem technologie FIZ⁴⁴ je v rámci situační prevence předcházet krádežím majetku, městského, obecního i soukromého a v případě krádeže a nalezení tohoto majetku, pak spolehlivě identifikovat původního majitele.

I přes stále rostoucí počet zapojených obcí a označených jízdních kol (v roce 2020 zapojeno 71 obcí, označeno cca 25 tisíc jízdních kol) bylo za celou dobu existence projektu FIZ (do konce roku 2020) odcizeno pouze 199 označených jízdních kol, vráceno díky tomuto projektu bylo celkem 18 kol svým majitelům. Označené předměty jsou, dle zkušeností lokalit, ve kterých značení probíhá, ukradeny 5x méně, než předměty neoznačené a neuvedené v databázi forenzně označených předmětů. Ještě větší efektivity a většího zapojení obcí do projektu bude možné dosáhnout cestou celorepublikového zapojení Policie ČR do tohoto projektu tak, aby Policie ČR v rámci celé republiky byla schopná identifikovat a navracet takto označená kradená jízdní kola, bez ohledu na to, ve které obci bylo značení pořízeno.

v. Další z oblastí, kde kriminalita a škody z dlouhodobého hlediska neklesají (s výjimkou covidového roku 2020) je **trestný čin sprejství**. I přes výkyvy v počtu evidovaných trestných činů platí, že v období předchozí Strategie prevence kriminality v ČR (léta 2016 až 2020) bylo spácháno nejvíce skutků s největšími škodami ke konci tohoto období, a to v roce 2019 – 4 543 trestných činů se škodou přesahující 65 mil. Kč. I v případě tohoto trestného činu je objasněnost velmi nízká, oscilující kolem 20 %.

Pilotně již jsou v ČR využívány (Městská policie Břeclav) moderní technologie v podobě **nástroje pro sběr dat – graffiti/tagů a nástroje na automatizovanou analýzu těchto graffiti/tagů**, které dokáží ztotožnit jejich pachatele a přispět tak k jejich odhalení a potrestání. Což má ve výsledku i významné preventivní dopady, kdy na území města Břeclavi se podařilo tuto trestnou činnost eliminovat. Takový nástroj by bylo vhodné implementovat celorepublikově v rámci Policie ČR, pro což je však nutné nejprve vytvořit jak vhodné legislativní, tak i technologické podmínky. Tuto aktivitu pak mohou vhodně doplnit i další

⁴⁴ Vlastní forenzní identifikační značení je speciální emulze, která obsahuje UV rozjasňovač a plastové mikrotečky, nesoucí specifický kód. Tato emulze se nanese na příslušná místa na jízdním kole, se kterými se po zaschnutí pevně spojí a je lidským okem neviditelná (zprůhlední). Identifikace se pak provádí pomocí UV lamp (značení pod UV lampou modře svítí), popř. pomocí mikroskopu (ten přečte specifický kód na mikrotečce).

preventivní aktivity zaměřené na pachatele, rizikové osoby a místa, legální prostory pro graffiti apod., k jejichž realizaci může pomoci i sběr dobré praxe nejen v rámci ČR, ale i ze zahraničí (např. cestou EUCPN, Europolu ad.).

vi. V oblasti situační prevence jsou významným nástrojem pro posilování prevence a bezpečnosti také **technické normy (standards)**, které popisují doporučená (v ČR doporučená, v některých zemích i přímo závazná) technická, personální, režimová, organizační opatření vybraných činností či požadavky na výrobky, budovy, prostranství apod.

Na národní úrovni v ČR se technickou normotvorbou zabývá Česká agentura pro standardizaci (ČAS), která pro oblast prevence kriminality zřídila technickou normalizační komisi **TNK 148 Prevence kriminality a ochrana obyvatel**. Tato TNK posuzuje, projednává a zpracovává návrhy národních, evropských a mezinárodních norem, zejména návrhy evropských komisí CEN/TC 325 Prevence kriminality prostřednictvím navrhování budov, objektů a území a CEN/TC 391 Ochrana společnosti a obyvatel. Za období předchozí Strategie prevence kriminality v ČR (léta 2016–2020) tato TNK přijala normu ČSN 73 4400 Prevence kriminality – řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání škol a školských zařízení (upravuje zásady a návrhy pro snižování rizika kriminality, obavy z kriminality a antisociálního chování ve školách ve fázích plánování a realizace stavebního řešení a bezpečnostních opatření prostřednictvím preventivního řízení bezpečnostních rizik, k nimž může ve školách docházet; MV k této normě pak vypracovalo metodiku pro uživatele) či technickou specifikaci ČSN P CEN/TS 16850 Ochrana společnosti – Pokyny pro řízení bezpečnosti ve zdravotnických zařízeních (poskytuje návod pro řízení bezpečnosti ve zdravotnických zařízeních, zabývá se ochranou lidí, důležitých, respektive kritických procesů, majetku a informovaností o bezpečnostních hrozbách). Podle těchto norem byla provedena např. celá řada bezpečnostních auditů, vzdělávání dotčených osob a realizována navazující opatření ke zvýšení bezpečnosti daných zařízení.

Na mezinárodní (resp. evropské) úrovni je ČR aktivní v technické komisi **CEN/TC 325 Prevence proti kriminalitě při plánování městské výstavby a navrhování budov**, kde dokonce ČAS ve spolupráci s MV zajišťuje funkci sekretariátu a zástupci ČR zastávají významné pozici předsedkyně CEN/TC 325 a předsedkyně jedné z pracovních skupin. CEN/TC 325 spadá pod Evropský výbor pro normalizaci (CEN/CENELEC) a zabývá se vývojem evropských norem zaměřených na prevenci kriminality v průmyslových zařízeních, vzdělávacích institucích, nemocnicích, obytných budovách, obchodních centrech, náměstích a v místech veřejných setkání, a to prostřednictvím návrhů budov, zařízení a veřejných prostor. V normách musí být jasně stanovena oblast, pro kterou je lze aplikovat, příslušné strategie, bezpečnostní úrovně, koncepce budov a ploch, použití stavebních prvků, silnic a chodníků. Normy mohou být aplikovány na nové a významně zrekonstruované budovy, objekty a prostory, nesmí však klást požadavky na stavební výrobky a komponenty bezpečnostních systémů, které spadají pod působnost jiných technických komisí.

V současné době spadají do působnosti technické komise čtyři pracovní skupiny (Working Groups – WG). S výjimkou WG 4 jsou plně aktivní, mají mezinárodní vedení a expertní obsazení a pracují na přidělených úkolech. Jsou to:

CEN/TC 325/WG 1: Terminologie se věnuje specifikaci termínů a jejich definic používaných v oblasti vymezené působností technické komise;

CEN/TC 325/WG 2: Územní plánování pracuje na metodách hodnocení a na požadavcích na územní plánování pro nové a stávající zastavěné prostředí;

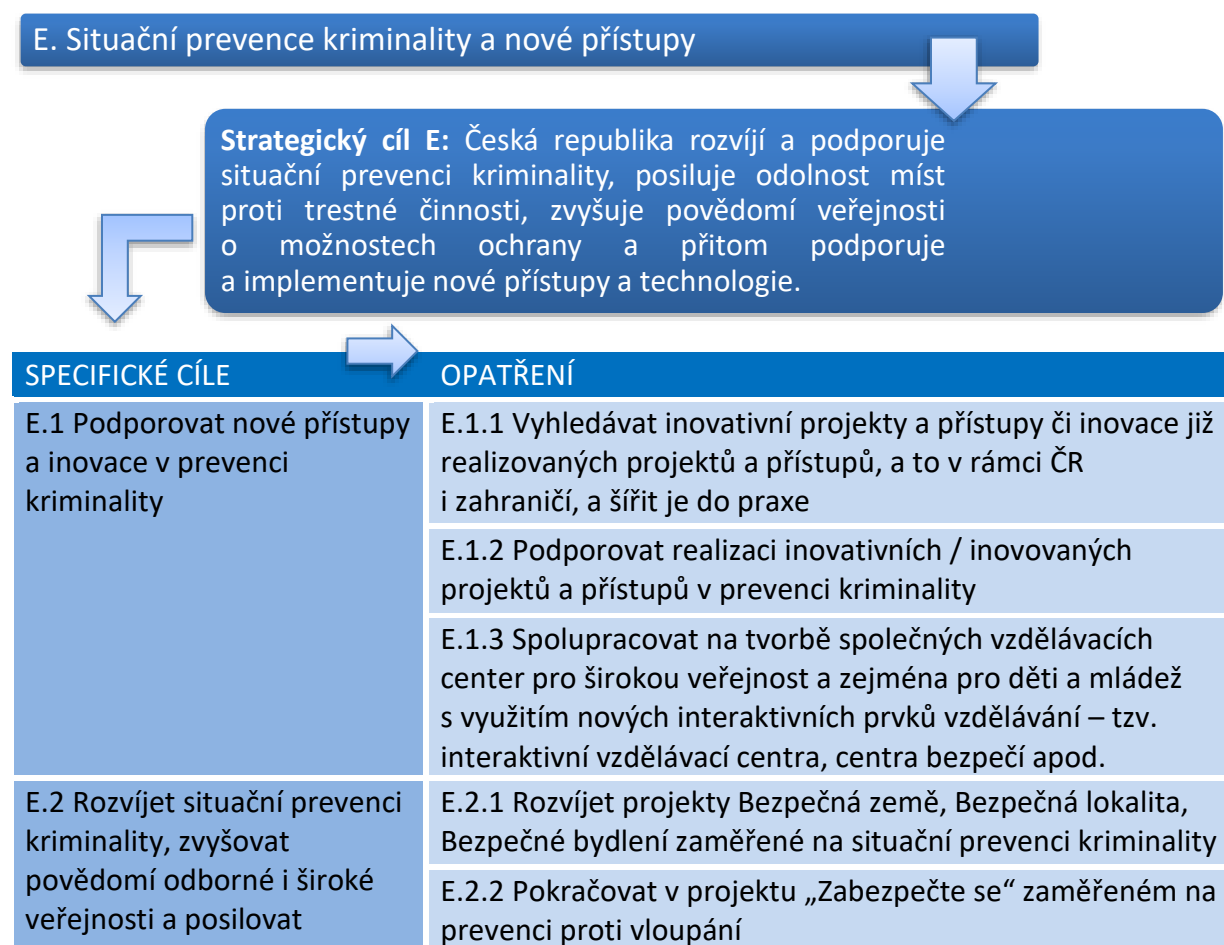
CEN/TC 325/WG 3: Design budov se zabývá metodami a požadavky na navrhování a redesign nových a stávajících budov;

CEN/TC 325/ WG 4: Zařízení veřejné dopravy je na základě rozhodnutí CEN/TC 325 neaktivní, oblast působnosti je zařízení veřejné dopravy.

MV docílilo v období předchozí Strategie prevence kriminality v ČR (léta 2016-2020) na mezinárodním poli velkého úspěchu s národní normou ČSN 73 4400 a procesem auditů ve školách, preventivního školení učitelů apod. – to nikdo jiný v Evropě prozatím nemá. Naším cílem je prostřednictvím pléna komise a pracovní skupiny komise WG3 (řídí a vede ČR) prosadit vznik celoevropské technické normy na základě úspěchů s celým procesem zlepšování bezpečnosti ve školách v ČR.

vii. S problematikou situační prevence kriminality a technických norem prevence kriminality velmi úzce souvisí **zajišťování bezpečnosti/odolnosti veřejných prostranství a veřejných budov**, viz normy na bezpečnost ve školách či zdravotnických zařízeních zmíněné výše. Správné nastavení pravidel/doporučení pro zajišťování bezpečnosti v těchto prostorech **v podobě personálních, režimových, organizačních opatření** (ta by měla být vždy na prvním místě) a také **technických opatření** garantuje vyšší bezpečnost jak z pohledu prevence protiprávního jednání, tak i lepší reakce a minimalizace škod v případě, že k protiprávnímu jednání dojde.

Na základě výše uvedeného jsou tak stanoveny v rámci strategického cíle E následující specifické cíle a opatření k jejich naplňování:

odolnost míst proti trestné činnosti a jiným deliktům	E.2.3 Pokračovat v činnosti Poradního sboru MV pro situační prevenci kriminality, zapojovat do jeho práce i soukromé subjekty s poznatky z praxe a využívat inovativní nástroje a přístupy ze soukromé sféry i pro veřejný sektor
	E.2.4 Aktivně se podílet na mezinárodních iniciativách a kampaních v oblasti situační prevence kriminality, zejména organizované majetkové trestné činnosti a vloupání do obydlí
	E.2.5 Posilovat odolnost veřejných / veřejnosti přístupných prostranství či budov, hromadných dopravních prostředků proti trestné činnosti a jiným deliktům
	E.2.6 Realizovat informační a osvětové aktivity směrem k odborné i široké veřejnosti zaměřené na situační prevenci kriminality
	E.2.7 Finančně podporovat oblast situační prevence kriminality, a to jak v oblasti neinvestiční, tak v oblasti investic
E.3 Podporovat a rozvíjet tvorbu a využívání technických norem prevence kriminality	E.3.1 Podílet se na tvorbě technických norem v oblasti prevence kriminality na národní i mezinárodní úrovni
	E.3.2 Šířit povědomí o existenci a užitečnosti technických norem prevence kriminality a příkladech jejich vhodného využití v praxi
E.4 Efektivně rozvíjet využívání městských kamerových a dohlížecích systémů (MKDS) za účelem zvyšování bezpečnosti a prevence kriminality	E.4.1 Provést přehled stávajícího řešení a využívání MKDS
	E.4.2 Zpracovat koncepci dalšího rozvoje a podpory MKDS z veřejných zdrojů za účelem zvyšování bezpečnosti a prevence kriminality
	E.4.3 Podporovat finančně a metodicky projekty na pořízení a modernizaci MKDS
	E.4.4 Šířit dobrou praxi a inovace ve využívání MKDS mezi obce
E.5 Nadále rozvíjet a rozšiřovat využívání forenzního identifikačního značení (FIZ) jako efektivního zabezpečení proti krádežím	E.5.1 Zajistit celorepublikové zapojení Policie ČR do projektu FIZ, přístup PČR jako celku do REFIZ a vybavení PČR nástroji k identifikaci označených předmětů
	E.5.2 Podporovat finančně a metodicky projekt FIZ v obcích ČR
	E.5.3 Šířit dobrou praxi a inovace v projektu FIZ
E.6 Využívat moderní technologie a analytické nástroje v boji proti graffiti a k prevenci tohoto deliktu	E.6.1 Vytvořit vhodné legislativní prostředí pro operativní práci Policie ČR v oblasti boje a předcházení graffiti
	E.6.2 Vybudovat národní databázi graffiti, ve které jsou shromažďovány graffiti vyfocené jak při operativní činnosti PČR, tak zasílané ze strany dalších subjektů

	E.6.3 Vytvořit a využívat analytický nástroj/SW k porovnávání graffiti v databázi za účelem určení shody autorství
	E.6.4 Rozvíjet mezinárodní spolupráci v oblasti boje a předcházení graffiti

F. KRIMINALITA PÁCHANÁ DĚTMI A NA DĚTECH

Strategický cíl F: Česká republika sleduje vývoj kriminality páchané dětmi a na dětech a včas reaguje vhodnými opatřeními, zvyšuje ochranu dětí před násilím a dalšími kriminálně rizikovými jevy, včas identifikuje ohrožené děti a realizuje potřebné intervence a rozvíjí funkční systém pátrání po pohřešovaných dětech.

i. Pro děti je charakteristická určitá fyzická, psychologická i sociální odlišnost od dospělých jedinců. Vzhledem k těmto rozdílům jsou **děti považovány za zvlášť zranitelnou skupinu osob více ohroženou kriminalitou** než jiné sociální skupiny, a to jak z hlediska páchaní trestné činnosti, tak z hlediska jejich vyrovnávání se se situacemi, kdy se stanou oběťmi či svědky trestných činů. Kriminalita páchaná osobami mladšími 18 let (mládeží) se v mnoha ohledech liší od trestné činnosti páchané ostatními věkovými skupinami. Jedná se o skupinu osob nejvíce ohroženou sociálně patologickými jevy, a to především negativními společenskými jevy charakteristickými pro moderní společnost (chudoba, nemocnost, úrazovost), tak i asociálními společenskými jevy (vandalismus, extremismus, výtržnictví a podobně), v neposlední řadě rovněž sociálně-patologickými jevy v užším slova smyslu (sebevražednost, prostituce).

Republikový výbor pro prevenci kriminality v období předchozí Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 **pravidelně monitoroval situaci dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou**, když každé 2 roky (2016, 2018 a 2020) MV pro účely Republikového výboru zpracovávalo podrobnou *Informaci pro Republikový výbor pro prevenci kriminality o naplňování doporučení vyplývajících z materiálu „Rozbor situace dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou a kriminálně rizikovými jevy“*. Tato informace obsahuje nejen stav a vývoj v oblasti kriminality páchané dětmi a na dětech, ale zabývá se také identifikací potřeb, stanovením doporučení v této oblasti a jejich monitorováním. V této praxi hodlá Republikový výbor pokračovat i v období této Strategie.

Počty stíhaných osob – dětí do 18 let v období předchozí strategie (2016 až 2020) po předchozím poklesu začaly stoupat, od roku 2016 do 2019 o 867 (+25,4 %) až na 4 279. Největší nárůst byl v roce 2016 (+623, +18,3 %). V roce 2020 pak i vlivem pandemie nemoci covid-19 a změny v trestním zákoníku (zvýšení hranice výše škody rozhodné pro trestný čin) klesl na 3 689. Je však třeba také poukázat na to, že demografické vlivy částečně vysvětlují nárůst v posledních letech. Ve srovnání s předchozím obdobím totiž začaly do věku, kdy je výskyt delikvence čtenější, vstupovat početnější věkové ročníky, než tomu bylo v předchozím období.

Dle poslední Informace pro Republikový výbor⁴⁵ jsou **nejčastější delikty mladistvých** násilí proti jednotlivci či skupině, opilství a výtržnictví, vandalismus, toxikomanie, prostituce, gamblerství. Rapidně se však rozšířila trestná činnost páchaná právě prostřednictvím internetu, hlavně šíření a přechovávání pornografie či podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod. Dlouhodobě převládá majetková trestná činnost páchaná osobami mladistvými i nezletilými, především krádeže, poškozování cizí věci, neoprávněné užívání cizí věci. Motivem páchaní této trestné činnosti bývá často závislost na omamných a psychotropních látkách, hraní na výherních automatech, pořízení si značkového oblečení, mobilních telefonů.

Přetrvávajícím celorepublikovým problémem je **stoupající počet kriminálních deliktů páchaných prostřednictvím internetu a sociálních sítí**, což souvisí se životním stylem příslušné věkové skupiny dětí a jejich přílišnou otevřeností, důvěrou a sdělováním informací neznámým osobám bez domýšlení důsledku. Děti často zasílají své nahé fotografie (sexting), texty útočící na osoby neoblíbené v kolektivu (kyberšikana). Děti si zakládají stránky na sociálních sítích v průměru od 9 let (byť Facebook lze až od 13 let), komunikují důvěřivě s osobami, které neznají (snadné oběti vydírání) atd. Prioritou v této oblasti je boj proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí, a to online i off-line. Je důležité zefektivnit boj proti pohlavnímu zneužívání a vykořisťování dětí na národní i mezinárodní úrovni. Dlouhodobě dochází také k nárůstu páchaní mravnostní trestné činnosti proti dětem, zejména kvůli aktivnímu využívání moderních informačních technologií (internet a s tím související sociální sítě). Policie ČR zaznamenává výrazný nárůst videí, kdy se děti sami natáčejí mobilními telefony a tato svá videa sdílí. Na předmětných videosouborech jsou děti v čím dál více sexuálně vyzývavých polohách a nezřídka se snaží napodobovat masturbaci dospělých. Více k této problematice viz Specifický cíl G: Prevence kybernetické kriminality.

Charakteristické pro trestnou činnost mládeže je, že páchá trestnou činnost častěji se spolupachateli a ve skupině. Trestná činnost je ve většině případů páchaná živelně pod vlivem momentální situace (převládá emotivní motivace oproti rozumové). Bývá typické, že si dětští pachatelé plně neuvědomují, jaké následky jejich jednání zanechá na oběti, svůj podíl na následku zlehčují, nepřipouští si odpovědnost a nechápou, proč by měli být trestáni. Pokud děti páchají trestnou činnost, jejímž znakem je použití fyzického násilí, ať už se jedná o loupeže, ublížení na zdraví, znásilnění či vraždy, vyznačují se až nepochopitelnou brutalitou.

Vzhledem k setrvávajícímu stavu v oblasti kriminality páchané dětmi a na dětech je potřeba **zaměřit se na prevenci**, vyšetřování a stíhání těchto trestných činů, ale také **na poskytování podpory dětským obětem** trestných činů, opatřením v průběhu trestního řízení, majícím za cíl chránit dětské oběti.

V posledních letech médií proběhlo několik reportáží na téma dětských gangů v ČR, avšak po důkladném rozboru se problém nejeví jako bezpečnostní, ale spíše politicko-mediální. Existenci dětských gangů tak, jak je představila média, Policie ČR nepotvrdila.

Trestné činnosti se dopouští nejvíce **děti z výchovných ústavů**, a to nejen po dobu pobytu v ústavu, ale také po odchodu z tohoto zařízení. Setrvalým problémem jsou **sociálně vyloučené lokality a ubytovny**. Neexistence sociálního bydlení podporuje stěhování

⁴⁵ Informace pro Republikový výbor pro prevenci kriminality o naplňování doporučení vyplývajících z materiálu „Rozbor situace dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou a kriminálně rizikovými jevy“ v letech 2018-2020, Ministerstvo vnitra, říjen 2020, viz <https://www.mvcr.cz/clanek/tiskova-zprava-ze-zasedani-republikoveho-vyboru-pro-prevenci-kriminality-111896.aspx>.

ekonomicky nezajištěných rodin, ve kterých je zachována snaha o udržení sociálního statusu, do vyloučených lokalit, kde se časem přizpůsobují podmínkám lokality. Přístup dětí z takovýchto lokalit ke vzdělání je většinou negativní. Ve spojení s demografickým složením obyvatel sociálně vyloučených lokalit jde o výrazný kriminogenní faktor. Poznatky IKSP⁴⁶ pak potvrzují, že dle současného výzkumu kriminality mládeže se často stojí na počátku jejich delikventní dráhy **drogy** a mladí lidé se k nim celkem snadno dostávají. Dlouhodobé zkušenosti kriminologického výzkumu v oblasti kriminality mládeže rovněž ukazují, že k akceleraci asociálních či antisociálních tendencí některých mladých lidí dochází zejména v období jejich **přechodu ze základního školství do školství středního**. Výzkumem se též prokazuje, že z hlediska genderových charakteristik dochází k pozvolnému **vyrovnávání** výskytu **antisociálního jednání dívek a chlapců**. Je třeba i nadále usilovat o lepší koordinovanost preventivních kapacit a o zajištění účinné depistáže ohrožených osob, zejména je třeba účinněji rozpracovat postupy naznačené v Systému včasné intervence (viz níže).

ii. **Děti** patří z pohledu kriminality a dopadů kriminogenních faktorů mezi nejzranitelnější skupinu obyvatel. Pro účely vymezení cílové skupiny jde o osoby, které nepřekročily osmnáctý rok svého věku. Z hlediska zákona o obětech se na děti pohlíží jako na **zvláště zranitelnou oběť**, jelikož jsou pro pachatele dostupnějším a snadnějším cílem, případně způsobenou škodu pociťují intenzivněji, než ostatní.

Děti jsou snadno **ovlivnitelné** i nevhodnými **vzory**, dostává se jim **velké množství informací**, ve kterých se ještě nedokáží orientovat, filtrovat je a správně na ně reagovat. Zatím **nemají dostatek zkušeností** pro vyhodnocování informací, často je přebírají bez kritického myšlení, zvláště když zdrojem těchto informací je jejich „vzor“. Děti se pak rozhodují na základě daných informací, a pokud nemají podporu, možnost rady, nejsou schopny se v obrovském množství informací dostatečně zorientovat, případně dohlédnout důsledky svých rozhodnutí. V dnešní době nastal fenomén rychlého a snadného vyhledávání informací, tudíž děti často hledají na internetu, kde ale ne každý zdroj je důvěryhodný a text či informace nejsou dodávány jen odborníky. Děti, ale i dospělí, tak často volí různé články reklamního charakteru či Wikipedii jako zdroj informací, kde ale mohou být informace chybné nebo zavádějící. Díky vzestupu a **snadné dostupnosti informačních technologií, kterou podpořila i covid-19 pandemie**, díky hustotě, rychlosti a snadné **dostupnosti dopravy a dalších věcí** mají děti více příležitostí a zároveň jsou tak **snadnějším terčem**.

Z tohoto důvodu si tato Strategie stanovuje za cíl zaměřit se na ochranu dětí samostatně a reagovat na rychle se měnící podmínky v ČR i ve světě.

Při **vhodně zvolené prevenci** kriminality představují děti skupinu obyvatel, kde je ale na druhou stranu předpoklad **značné účinnosti** preventivního působení jak z hlediska snížení počtu potenciálních obětí, tak budoucích pachatelů trestné činnosti. Správně cílená a komunikovaná prevence kriminality má **nejvýraznější efekt i do budoucna**, jelikož jsou děti na počátku života – tedy na startu mnoha produktivních let a dobré návyky je budou provázet po celý život.

Co se týká stanovení **cílů a opatření Strategie**, bylo sestaveno několik zásadních kroků, jak efektivně pomoci dětem **ochránit se před kriminalitou spáchanou na dětech** samotných, ale i před negativním dopadem kriminogenních faktorů na jejich vývoj. Zároveň je třeba hledat

⁴⁶ Dtto

cestu, jak ochránit děti **před nastoupením vlastní kriminální kariéry**, případně pomoci dětem **vymanit se ze stereotypů již nastoupené kriminální kariéry a zapojit se zpět do společnosti**.

Na tom, že se jedná o **stěžejní kroky v ochraně dětí**, se shodují průřezově zástupci všech resortů v rámci Výboru pro práva dítěte (ÚV ČR), NNO (např. Locika – viz výroční zpráva 2020⁴⁷), MPSV (viz Národní strategie ochrany práv dětí 2021-2029) atd.

Stěžejními kroky jsou:

- **včasná identifikace** ohroženého dítěte
- jeho **zachycení systémem**
- **koordinovaná pomoc** v rámci meziresortní multioborové spolupráce (založená na myšlence – pilotním projektu SVI a koordinovaná MPSV – s využitím IS SPOD či bez), ideálně v centrech pomoci
- **vzdělávání** v oblasti zdravých mezilidských a partnerských **vztahů** (eliminace násilí mezi přáteli, partnery, v rodině)
- **rozvoj rodičovských kompetencí** u dětí jako budoucích rodičů.

iii. V rámci prevence kriminality a omezení dopadu kriminogenních faktorů je nutné **včas identifikovat** každé dítě v ohrožení, nastavit systém tak, aby byla nabídnuta a poskytnuta **pomoc každému dítěti** a aby to bylo **včas**. Je nesmírně důležité zasadit se o to, aby žádné dítě, které potřebuje pomoc, **„nepropadlo systémem“**. Systém ČR má dostatek prostředků, jak pomoci ohroženému dítěti, které není dostatečně zajištěno jak sociálně, zdravotně, fyzicky nebo psychicky, ale jednotlivé **prostředky a instituce nejsou provázané**, pomoc někde „vážne“ nebo se některým dětem nedostane pomoci vůbec. Neexistuje celorepublikově propojený **informační systém** evidence dětí, které pomoc potřebují, kde by oprávněné osoby mohly zjistit, že již ohrožení dítěte bylo zjištěno či ne, zda se dítěti již někdo věnuje, případně kdo. Úkolem státu je, aby jednotlivé instituce a organizace provázal a aby vytvořil **systém mezioborové multidisciplinární spolupráce a komunikace** za účelem ochrany dětí jak před násilím a jinými rizikovými či přímo patologickými jevy, tak před nastoupením vlastní kriminální kariéry a ničením vlastní budoucnosti.

Ministerstvo vnitra se dlouhodobě věnuje zkvalitňování meziresortního systému péče o ohrožené a rizikové děti. Stěžejním meziresortním projektem byl do roku 2011 projekt **Systém včasné intervence** (dále jen „SVI“), který byl jako pilotní projekt v letech 2000 až 2010 zaměřený na zlepšení spolupráce institucí, do jejichž působnosti spadá péče o ohrožené děti v nejranějších stádiích sociálně patologického vývoje dítěte, ať již jde o kriminalitu, týrání, zanedbávání či zneužívání dětí. Poté, co se projekt podařilo úspěšně zavést ve více než 30 pilotních obcích v ČR, vláda svým usnesením č. 191/2011 pověřila realizaci Národního projektu SVI ministra práce a sociálních věcí, ve spolupráci s ministrem vnitra. MPSV ale tento celonárodní projekt bohužel nezrealizovalo.

Vzhledem k tomu, že praxe ukázala projekt jako velmi zdařilý, a i bez další podpory v řadě bývalých pilotních obcí jako stále fungující, rozhodlo se MV ve spolupráci s MPSV a PMS k oživení myšlenky a k rozšíření principů systému jako vhodného spojovacího článku v chybějící meziresortní komunikaci a spolupráci. Výše zmíněné resorty se shodly na co nejvyšší spolupráci (v další fázi bude nutné zapojení i dalších resortů a institucí) s cílem rozšířit ověřené principy do co nejvyššího počtu oblastí s tím, že pokud se podaří nalézt finanční podporu, tak

⁴⁷ [http://centrumlocika.cz/v%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va_final%20\(1\)%20\(1\).pdf](http://centrumlocika.cz/v%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va_final%20(1)%20(1).pdf)

by bylo ideální celorepublikové propojení SVI, týmů pro mládež a nákup vhodného informačního systému pro propojení komunikace k ohroženému dítěti na celém území ČR. Zásadní změnou proti pilotní myšlence je jednohlasná shoda na **rozšíření cílové skupiny ohroženého dítěte** tak, aby problémy bylo možné zachytit v jejich plné šíři a již v zárodku.

iv. Jako zásadní aspekt v souvislosti s kriminalitou páchanou dětmi a na dětech se dále jeví **problematika násilí**, a to jak v rovině násilí, kterému jsou děti vystavovány, tak které samy také páchají. V rámci boje proti násilí patří mezi cíle této Strategie prosazovat právo dítěte na **dětství bez násilí** jakéhokoli druhu včetně fenoménu partnerského násilí či násilí v rodině. Za tím účelem je potřebné vyvinout úsilí k medializaci problému a **rozšíření do povědomí široké veřejnosti** prostřednictvím nejrozličnějších komunikačních kanálů, jako jsou letáky, videospoty, e-learning či prezenční vzdělávání (práva a povinnosti dětí, rodičů, identifikace ohroženého dítěte, systém meziresortní spolupráce a kam se obrátit atd.). Je nutné zaměřit se na **snížení rizika přenosu násilného chování do dalších generací** pomocí vzdělávání, medializace formou pojmenování problému, žádoucího chování, případně nástinu možností řešení problému. Na ochranu a podporu samotných dětí se navrhuje vytvořit pilotní model **Center pro ohrožené děti**, které mimo jiné pomohou k dalšímu snížení rizika sekundární viktimizace.

Mezi priority patří dále **podpora vzdělávání** v oblasti mezilidských a partnerských vztahů, bezpečného chování i bezpečné komunikace, sexuálního chování, sebeprezentace on-line i off-line jak na základních, středních školách a vysokých školách pedagogického směru (vzdělávání budoucích učitelů).

Nelze opomenout ani **nová rizika**, která se projevila s pandemií **covid-19**. Pandemie covid-19 a téměř roční absence dětí ve škole, na kroužcích či v přirozeném kontaktu s kamarády situaci dětí ještě více ztížila. Bohužel v tomto období byl zaznamenán **nárůst depresí**, úzkosti a **sebevražedných myšlenek** u dětí a dospívajících a nárůst **domácího násilí**.

Zásadní je také potřeba pokračovat v rozvíjení **mezinárodní spolupráce**, i pokud jde o kriminalitu dětí a na dětech, ať již v oblasti pátrání po pohřešovaných dětech, obchodování s lidmi, ochraně dětí před pohlavním zneužíváním a vykořisťováním ad.

v. V souvislosti s péčí o ohrožené děti, děti oběti trestné činnosti nebo dětské svědky realizuje Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Policií ČR projekt **Národní koordinační mechanismus pátrání po pohřešovaných dětech**, který byl vyvinut za účelem rychlého a úspěšného nalezení pohřešovaných dětí a počítá se zapojením široké veřejnosti do pátrání a také se zajištěním potřebné psychologické podpory rodinám pohřešovaných dětí. Za tímto účelem MV dále podporuje činnost provozovatelů **evropských asistenčních a krizových linek, zejména linky 116 000 pro pohřešované děti**. MV také úzce spolupracuje s evropskou platformou pro pohřešované děti AMBER Alert Europe a neziskovou organizací Aplikace ECHO, z.s., která vyvinula softwarovou aplikaci upozorňující na vyhlášení pátrání po pohřešovaném dítěti.

Národní koordinační mechanismus pátrání po pohřešovaných dětech (NKMPPD) počítá se zapojením široké veřejnosti do pátrání a také se zajištěním potřebné psychologické podpory rodinám pohřešovaných dětí. Do projektu je zapojeno cca 10 médií. V roce 2017 byla uzavřena dohoda o partnerské spolupráci s neziskovou organizací Aplikace Echo, z.s., která vyvinula softwarovou aplikaci, jejíž spuštění proběhlo na přelomu let 2020/2021. Vyhlášené pátrání se tak dostane k veřejnosti bez zbytečného prodlení. AMBER Alert Europe je nadace, která pomáhá při záchraně pohřešovaných dětí spojením orgánů vymáhajících právo s dalšími policejními odborníky a veřejností v celé Evropě. Výstražný systém AMBER Alert upozorňuje na pohřešované dítě v rámci Evropy a umožňuje tak rychlou a efektivní mezinárodní

spolupráci. V současné době sdružuje 41 oficiálních organizací, veřejných orgánů a podnikatelských subjektů z 25 zemí. Přitom významnou podporu sehrává také v preventivních aktivitách. Nově dále vznikla úsilím AMBERT Alert Europe a policejních sborů členských států Síť policejních expertů pro pohřešované osoby (PEN-MP). Cílem PEN-MP je spojit odborníky na vymáhání práva v oblasti pohřešovaných osob, konkrétně dětí. Mezi členy PEN-MP patří i policejní experti z ČR. Při pátrání s cílem nalézt co nejvíce pohřešovaných osob v celé Evropě, se mohou členové rychle spojit a konzultovat případy pohřešovaných osob. PEN-MP mj. poskytuje svým členům odbornou podporu, poradenství a školení.

NKMPPD je každoročně připomínán i během realizace **Pomněnkového dne**, který každoročně připadá na 25. května. Hlavním cílem tohoto projektu je osvěta, na které se podílí Policie ČR a MV. Tato aktivita je směřována primárně k široké veřejnosti. Jedním z hlavních cílů je upozornit na skutečnost, že útěk z domova z jakéhokoli důvodu není řešením, dále pak naplňovat povědomí veřejnosti o problematice pátrání po pohřešovaných osobách a jak pomoci při pátrání. Dále apelovat zejména na rodiče, jak nejlépe poučit své děti, aby se třeba nestali obětí trestného činu a propagovat formou preventivně propagačních předmětů stránku www.pomoztemenajit.cz.

Jedním z hlavních projektů MV v oblasti poskytování pomoci obětem trestné činnosti jsou **Speciální výslechové místnosti**. Hlavním důvodem pro budování SVM je zabránit vzniku či prohlubování sekundární viktimizace u dětských obětí a u skupin zvláště zranitelných obětí, jak je vymezuje zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Speciální výslechové místnosti, kterých má Policie ČR k dispozici aktuálně 81 (stav ke květnu 2021), jsou využívány k výslechům všech zvláště zranitelných obětí, v praxi nejvíce dětí, a významně přispívají ke snížení viktimizace dětských obětí a svědků. Na základě nově vytvořeného „Standardu vybavení speciálních výslechových místností pro zvláště zranitelné oběti“ dochází k postupnému vybavování těchto místností moderními technologiemi. V květnu 2021 tak v ČR bylo celkem již 81 speciálních výslechových místností (SVM). V roce 2020 došlo k významné modernizaci SVM z finančních prostředků MV. V rámci modernizace došlo k vybavení SVM novou audio a video technikou a počítačovou technikou. Některé SVM byly doplněny také o sady demonstračních pomůcek. Modernizace byla provedena ve 20 SVM. Dochází k neustálému nárůstu **využívání SVM**, v roce 2018 proběhlo ve SVM 1507 úkonů s dětmi, v roce 2019 dokonce již 1561 těchto úkonů.

K ještě větší efektivitě SVM a dalšímu omezení rizika sekundární viktimizace zrychlením práce OČTŘ je prioritou zavedení **opatření pro zjednodušený/zrychlený přepis výslechů** ze SVM. To povede k eliminaci nutnosti opakovaných výslechů obětí a dětských svědků před soudem díky využívání záznamů z výslechů prováděných ve SVM, což významně sníží riziko sekundární viktimizace prostřednictvím opakovaných výslechů či prodlužováním trestního řízení.

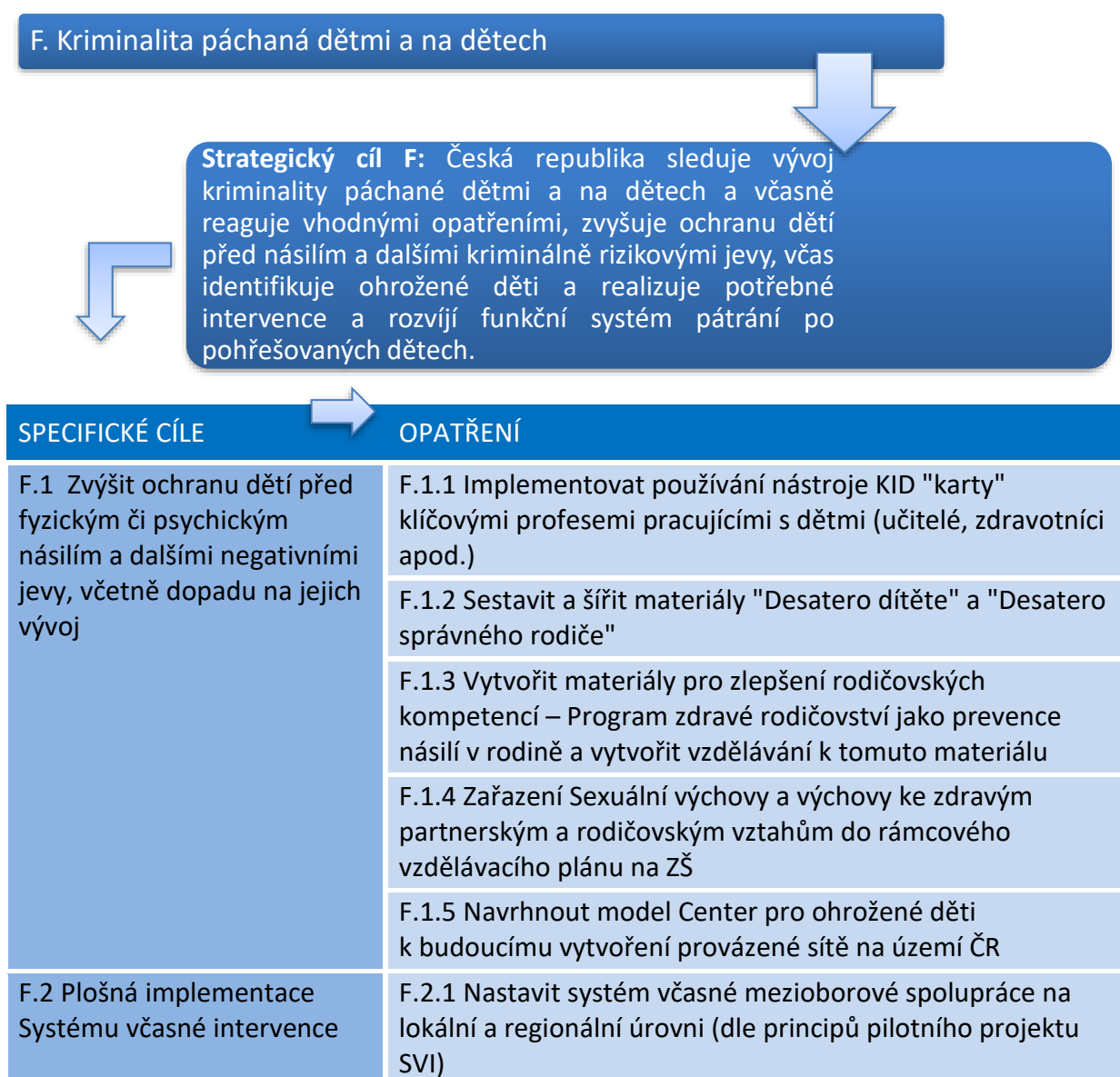
vi. Významným materiálem v oblasti péče o děti je také **Národní strategie ochrany práv dětí 2021–2029** (gesce MPSV) přijatá v roce 2021 a na ni navazující **Akční plány** k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí na období 2021–2029. **Meziresortní koordinační skupina k transformaci systému péče o ohrožené děti** v rámci MPSV se zabývá dalším směřováním procesu transformace systému péče o ohrožené děti. MPSV rovněž dlouhodobě podporuje služby pro rodiny, které mají preventivní a podpůrný charakter, a to prostřednictvím podpory nestátních neziskových organizací v oblasti podpory rodiny, k čemuž slouží i několik dotačních programů.

Rovněž Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy podporuje síť preventivních služeb v rámci systému péče o ohrožené dítě. V rámci Programu na realizaci aktivit v oblasti prevence rizikového chování v působnosti resortu MŠMT a v rámci finanční **podpory metodiků prevence** jsou finančně podporovány mj. pedagogicko-psychologické poradny. Zásadním dokumentem v oblasti primární prevence na školách je **Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027**.

Ministerstvo zdravotnictví se také podílí na řešení problematiky **péče o děti bez rodinného zázemí a děti ohrožené a podporuje vznik dětských center**, jejichž hlavním principem je multioborová týmová spolupráce a vzetí rodiny do aktivní péče o dítě.

Výstupy ze strategických materiálů zainteresovaných rezortů budou využitelné pro vytvoření mezioborové spolupráce na všech úrovních (lokální, regionální i centrální).

Na základě výše uvedeného jsou tak stanoveny v rámci strategického cíle F následující specifické cíle a opatření k jejich naplňování:

do práce s ohroženými dětmi v ČR	F.2.2 Vytvořit SW nástroj / definovat požadavky na SW nástroj poskytující podporu při práci s daty a informacemi v rámci SVI
F.3 Pružně reagovat na vývoj kriminality páchané dětmi a na dětech	F.3.1 Monitorovat vývoj a trendy v kriminalitě páchané dětmi a na dětech (včetně kriminálně rizikových jevů) a průběžně aktualizovat a sledovat naplňování doporučení vyplývajících z materiálu Rozbor situace dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou a kriminálně rizikovými jevy (RDM) F.3.2 Realizovat výzkumný projekt „Děti mladší patnácti let v systému soudnictví ve věcech mládeže“
F.4 Pokračovat v rozvoji projektu Speciálních výslechových místností	F.4.1 Podpořit účelná opatření pro zrychlení a zefektivnění postupu při využívání výsledků ze SVM
F.5 Zajistit pokračování a další rozvoj Národního koordinačního mechanismu pátrání po pohřešovaných dětech (NKMPPD)	F.5.1 Rozvíjet aktivity související s NKMPPD F.5.2 Podporovat šíření a další rozvoj Aplikace ECHO F.5.3 Rozvíjet mezinárodní spolupráci se subjekty zapojenými do pátrání po pohřešovaných zvláště zranitelných osobách (děti, senioři, osoby se sníženou fyzickou či mentální soběstačností), jako jsou Amber Alert EU (AA EU) nebo PEN-MP

G. PREVENCE KYBERNETICKÉ KRIMINALITY

Strategický cíl G: Česká republika aktivně, systémově a koordinovaně posiluje prevenci kybernetické kriminality a rizikového chování v kyberprostoru a poskytuje pomoc a podporu obětem v kyberprostoru.

i. Česká republika patří mezi země, které v rámci EU činí významně agilní posun směrem k plnohodnotně digitalizované společnosti. S ohledem na zvyšující se nutnost digitalizace, potřebu inovací stávajících informačních technologií i systému, i potřebu digitální důvěry společnosti jako celku, je nezbytné, aby se prevence kybernetické kriminality, kybernásilí i kyberagrese ve virtuálním prostředí stala jedním z hlavních strategických cílů, na které zaměříme v následujícím strategickém období pozornost.

Kybernetická kriminalita⁴⁸ patří dlouhodobě v České republice **k nejstrměji rostoucím** trestným činům. Zatímco v roce 2011, od kdy se samostatně eviduje, činil počet případů cca 1500, v roce 2019 dosáhla vrcholu s více než 8400 případy (tj. nárůst na více než 500 %, zatímco celková kriminalita od té doby do dnešních dnů klesla téměř o 50 %). V roce 2020 jsme poprvé zaznamenali meziročně pokles, a to o 4 % na necelých 8100 případů⁴⁹.

V období předchozí Strategie prevence kriminality v ČR na léta 2016 až 2020 stoupla kybernetická kriminalita o 3 050 skutků, tj. +60,7 %. Nejčastěji byly tímto způsobem spáchány

⁴⁸ Její definice se různí, lze však vycházet z toho, že se jedná o kriminalitu využívající informační a komunikační technologie.

⁴⁹ Přitom ale do 31. 8. 2020 tato trestná činnost měla rovněž stoupající tendenci, pokles v posledním čtvrtletí je zřejmě odůvodněn skutečností, že došlo ke změně výše škody z 5 na 10 tisíc Kč při určování, kdy je spáchán přestupek a kdy se již jedná o trestný čin.

podvody mezi soukromými osobami, poškození a zneužití záznamu na nosiči informací, úvěrové podvody a nezanedbatelnou měrou též ostatní mravnostní trestné činy.

Stále lze také tvrdit, že je v oblasti kybernetické kriminality **značná latence** (dle druhu kriminality i 85–95 %, viz dále), i když do statistik jsou zahrnuty skutky oznámené napříč všem úrovním Policie ČR. S rozvojem současných a vývojem nových informačních a komunikačních technologií lze předpokládat, že kybernetická trestná činnost bude i nadále prostupovat všemi kriminálními problematikami, jelikož řada činností je realizována ve virtuálním prostředí.

Bohužel, kybernetická kriminalita **se nevyhýbá ani těm nejzranitelnějším, tj. dětem**⁵⁰. Děti nefigurují pouze jako oběti těchto trestných činů, ale často (a hlavně v té latentní sféře) i jako pachatelé kyberkriminality. Přetrvávajícím celorepublikovým problémem je stoupající počet kriminálních deliktů páchaných prostřednictvím **sociálních sítí**, což souvisí se životním stylem příslušné věkové skupiny dětí a jejich přílišnou otevřeností, důvěrou a sdělováním informací neznámým osobám bez domýšlení důsledku. Děti často zasílají své nahé fotografie (sexting), texty útočící na osoby neoblíbené v kolektivu (kyberšikana⁵¹). Děti si zakládají stránky na sociálních sítích v průměru od 9 let (byť Facebook lze až od 13 let), komunikují důvěřivě s osobami, které neznají (snadné oběti vydírání) atd.

Rapidně se rozšířila trestná činnost páchaná právě prostřednictvím internetu, hlavně šíření a přechovávání pornografie či podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod. Zásadní prioritou současnosti by měl být **boj proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí**, a to online i off-line. Je důležité zefektivnit boj proti pohlavnímu zneužívání a vykořisťování dětí na národní i mezinárodní úrovni. Je rovněž alarmující, že pachatelé této trestné činnosti v současnosti využívají sociálních sítí či jiných elektronických komunikačních kanálů, jakož i šifrování a další anonymizační techniky, což představuje technologickou výzvu pro orgány činné v trestním řízení v boji proti tomuto typu kriminality.

Děti stále více využívají datové služby v **mobilních telefonech**. Přístupy na internet mají nechráněné bez omezujících rodičovských opatření nejen ve vztahu k obsahu internetu. Děti tak navštěvují stránky, kde jsou umístěna **videa s nevhodným, závadovým, nemorálním a neetickým obsahem** a stále podceňují rizikovost virtuálního prostředí. Informace a fotografie, které děti sdílí na sociálních sítích, přestávají být ve vlastnictví jejich autorů a může je využívat v budoucnu kdokoli, kdo k nim získá přístup. Zaznamenáváme výrazný nárůst videí, kdy se děti sami natáčejí a tato svá videa sdílí. Na předmětných videosouborech jsou děti v čím dál více sexuálně vyzývavých polohách a neřídka se snaží napodobovat masturbaci dospělých.

Rovněž ze zpráv státních zastupitelství vyplývá⁵², že **kybernetická trestná činnost prostupuje takřka všemi druhy trestné činnosti**, od násilné, mravnostní, majtkové až po činnost organizovaných zločineckých skupin. Anonymní prostředí internetu a jeho masové užívání vede k trvajícimu vzestupu mravnostní trestné činnosti, především šíření dětské pornografie

⁵⁰ Informace pro Republikový výbor pro prevenci kriminality o naplňování doporučení vyplývajících z materiálu „Rozbor situace dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou a kriminálně rizikovými jevy“ v letech 2018-2020, Ministerstvo vnitra, říjen 2020, viz <https://www.mvcr.cz/clanek/tiskova-zprava-ze-zasedani-republikoveho-vyboru-pro-prevenci-kriminality-111896.aspx>.

⁵¹ Obětí nejsou pouze vrstevníci těchto nezletilých nebo mladistvých pachatelů, ale i učitelé a další pedagogičtí pracovníci.

⁵² Dtto

a sexuálního nátlaku. Pachatelé využívají komunikační prostředí různých chatů, uzavřených skupin a komunikačních fór.

Také IKSP upozorňuje⁵³ na **stále větší vliv virtuální reality u ohrožené mládeže na páchaní asociálních činů**, a to ve dvou směrech – jednak se tento typ reality stává inspiračním zdrojem a prostředkem k rozšiřování oblasti domněle normálního chování (virtuální prostředí postrádá často zábrany, dává průchod agresivním způsobům řešení životních situací a zbavuje některé oblasti lidského chování intimity – např. sexualita, jakož i vytváří nevhodné postoje v různých segmentech sociálního života – např. rasismus, xenofobie, šíření nepravdivých informací, obsahuje různé nebezpečné návody a aktivizační pobídky), jednak se virtuální svět, který se stále více a více stává součástí světa reálného, stává místem, ve kterém se odehrávají často velmi agresivní a záluďné (a nejednou latentní) způsoby poškozování a zraňování spoluobčanů (např. šikanování, vydírání, vyhrožování) s často závažnými důsledky.

S virtualizací životního stylu mládeže lze spojovat i **trend v odcizování komunikační či záznamové elektroniky** (notebooky, mobilní telefony apod.). Tyto předměty se stávají obecně u mladé generace statusotvornou proměnnou, mají vedle značkového oblečení a dopravních prostředků (kola, motorky, auta) sebezpředmětnující význam, a proto jsou u části mládeže neodolatelným lákadlem. Cílem mladých pachatelů jsou dále hotové peníze či platební karty, případně cennosti z drahých kovů, či různé předměty, které lze zpeněžit jednodušším způsobem.

Do této oblasti se také významně promítla **pandemie nemoci covid-19**. Běžný život je kvůli pandemii nemoci covid-19 nyní výrazně omezen a řada aktivit, které jsme byli zvyklí dělat fyzicky, se přesunula do on-line prostředí (distanční výuka na všech typech škol, práce řady zaměstnanců na tzv. home office z domova, vysoký nárůst nákupů přes internet atd.). Přibývá počet dětí, které pro nemožnost věnovat se běžným volnočasovým aktivitám, tráví stále více času v online prostředí – mj. na sociálních sítích, hraním počítačových her apod., kde na ně číhá řada nových a nebezpečných nástrah. Děti se často stávají oběťmi kyberšikany, narušování soukromí, ale i tak odporných činů, jako jsou dětská pornografie nebo sexuální nátlak. Ty dětem způsobují vážné psychické potíže, některé případy končí až sebevraždami či pokusy o ně, sebepoškozováním atd. Děti ale bohužel nezřídka figurují i jako pachatelé kyberkriminality.

Neméně významné **poznatky** o stavu a vývoji kybernetické kriminality vyplývají také **z realizovaných výzkumů**.

Dle **výzkumu Agentury pro základní práva EU (FRA) Zločin, bezpečí a právo obětí**⁵⁴ publikovaného v roce 2021 se situace v ČR vyvíjela v jednom ze sledovaných ukazatelů v porovnání s ostatními zeměmi následovně:

Zkušenosti s obtěžováním v kyberprostoru za posledních 5 let

- Celkově 1. Německo 23 %, **6. ČR 17 %**, průměr EU 14 %, 27. Řecko 4 %
- **ČR** gender ženy – 16 %, muži 18 %.

⁵³ Dtto

⁵⁴ FRA – Crime, Safety and Victims' Rights (FRA, Fundamental Rights Survey 2019; data collection in cooperation with CBS (NL), CTIE (LU) and Statistics Austria (AT))

Zkušenosti s obtěžováním osob za posledních 12 měsíců

- Celkově 1. Francie 42 %, **11. ČR 29 %**, průměr EU 26 %, 27. Maďarsko 9 %
- **ČR** gender ženy 28 %, muži 29 %.

Zkušenosti s obtěžováním v kyberprostoru za posledních 12 měsíců

- Celkově 1. Německo 17 %, 5. ČR 11 %, průměr EU 9 %, 27. Portugalsko 1 %
- **ČR** gender ženy 12 %, muži 11 %.

Rozsáhlé poznatky pak vyplývají z příspěvku **IKSP** pro Republikový výbor pro prevenci kriminality dne 27. května 2021 pod názvem „**Kybernetická kriminalita v ČR z kriminologické perspektivy**“.⁵⁵

Byly tak analyzovány trestní spisy zahrnující řízení o počítačových trestných činech, v nichž byla podána obžaloba a trestní řízení pravomocně skončilo v roce 2015, provedeny polostrukturované rozhovory s vybranými odborníky a realizováno rozsáhlé dotazníkové šetření (listopad 2020).

Z analýzy trestních spisů vyplynulo mj., že nejpočetněji jsou zastoupeni **obvinění ve věku do 24 let**, téměř polovina jich je mladší 30 let (průměrný věk 34 let). Mezi obviněnými mladšími 30 let šlo **pouze zhruba ve třetině o recidivisty**, mezi staršími obviněnými pak jen o pětinu recidivistů (oproti zhruba polovině pachatelů-recidivistů v rámci kriminality celkové). Sledovaná jednání lze rozdělit zhruba na polovinu na virtuální násilí (např. zveřejňování intimních fotografií poškozených, dehonestující komunikace jejich jménem atp.) a majetkovou trestnou činnost.

K využití technických prostředků došlo jen minimálně. Více než ve třetině kauz šlo o **zneužití přístupu k informační a komunikační technologii** v souvislosti se zaměstnáním nebo díky důvěře poškozených, kteří usnadnili neoprávněný přístup tím, že dostatečně nezabezpečili svá hesla. V téměř dvou třetinách věcí **se obvinění s poškozenými osobně znali** (ve třetině šlo o jejich stávající či bývalé partnery, v pětině o prosté známé, v desetině o příbuzné), ve třetině útočili na své **zaměstnavatele** (stávající či bývalé).

Prvotní poznatky z dotazníkového šetření naznačují, že **penetrace kyberkriminalitou** se (přibližně) v uplynulém roce pohybovala převážně v řádu **do 5 %**. **Výjimku představuje tzv. phishing** požadující peníze, s nímž se setkala až téměř polovina respondentů. Respondenti se nejčastěji setkali s **napadením soukromé e-mailové schránky** (5 %), a to ve třetině se známým pachatelem ex-partnerem a ve třetině partnerem. Více než čtvrtina útoků spočívala v převzetí identity, pětina pak ve zjištění nějakých informací. Naproti tomu se 3 % respondentů k napadení e-mailové schránky přiznalo, přičemž za oběť označili nejčastěji partnera a někoho z úzkého rodinného kruhu (v obou případech zhruba třetina napadených) a za zdaleka nejčastější jednání zjištění informací (59 %). Partner figuroval i při **zneužití internetového bankovníctví** (zkušenost měla shodně 3 % obětí i útočníků). Oběti označovaly za pachatele

⁵⁵ Dostupné na <https://www.mvcr.cz/clanek/tiskova-zprava-ze-zasedani-republikoveho-vyboru-pro-prevenci-kriminality-713175.aspx>. Uvedené poznatky představují souhrn informací z ukončeného výzkumného úkolu IKSP, jehož podrobné výsledky jsou publikované a dostupné online na www.kriminologie.cz (J. Vlach, K. Kudrlová, V. Paloušová. Kyberkriminalita v kriminologické perspektivě. IKSP, 2020). Poznatky z dotazníkového šetření představují prvotní základní informace získané v rámci právě probíhajícího projektu. Výsledná zjištění budou postupně publikována a zahrnou podrobnější analýzy (např. vztah mezi věkem a pohlavím uživatelů a některými jejich bezpečnostními návyky), kromě oblastí stručně představených výše se budou věnovat mimo jiné také obchodování online a používání herních účtů.

kromě partnera (23 %) e-shop či poskytovatele nějaké služby (29 %, např. opakované strhávání plateb) nebo ex-partnera (14 %).

S **ransomwarem** se setkala 4 % v roli oběti (z toho 40 % opakovaně), s **phishingem** požadujícím peníze se setkala 45 % respondentů a s phishingem požadujícím osobní údaje 25 %. Další oblastí je **zneužití soukromého účtu na sociální síti** (převážně Facebook), kdy mezi oběti se zařadila 4 % respondentů (z toho 26 % opakovaně), mezi útočníky 2 % (z toho 14 % opakovaně). Mezi známé útočníky řadily oběti nejčastěji zcela cizí osoby bez vzájemného vztahu (20 %), dále partnery a ex-partnery (shodně po 15 %) a osoby z úzkého rodinného kruhu (12 %). Tito respondenti hovořili zejména o převzetí identity a vkládání obsahu (26 a 25 %), dále o změně přihlašovacích údajů (16 %) a zjišťování informací (13 %). Podobně jako u zneužití e-mailových schránek, zneužití spočívá v řadě případů v „pouhém“ zjištění informací, o kterém se napadený pravděpodobně nedozví.

Ve všech výše uvedených oblastech byli mimo jiné za účelem odhadnutí **míry latence** respondenti dotázáni, jakým způsobem řešili vlastní napadení/zneužití, včetně obrácení se na policii. Spíše jen sporadicky (do 5 %) se respondenti obrátili na policii při řešení phishingu (2–3 %), zneužití soukromé e-mailové schránky a soukromého účtu na sociální síti (obojí 5 % napadených). Výrazně častěji (kolem 15 %) však hledají pomoc policie respondenti, kteří se stali obětí zneužití internetového bankovníctví, ransomwaru či zneužití zaměstnaneckého e-mailu. Respondenti, kteří se na policii obrátili, s ní byli převážně spokojeni (56–82 % osob bylo zcela či spíše spokojeno).

ii. **Čím více se stáváme na moderních informačních a komunikačních technologiích závislí, tím více jsme ohroženi i kybernetickou kriminalitou.** Ještě více se tato závislost (a často se bohužel bavíme o skutečné psychické závislosti) projevuje u dětí a mladých lidí – kdo z nich dnes nemá alespoň mobilní telefon a není přihlášen na nějaké sociální síti, jako by ani neexistoval.

Role prevence a osvěty v oblasti kyberkriminality se stává **naprosto zásadní** a nepostradatelnou. Je nutné informovat o rizicích, která na nás v kyberprostoru číhají, naučit se je rozpoznávat, reagovat na ně. Tak jako v dopravě, je i v kyberprostoru nezbytné znát pravidla bezpečného chování. Stejně tak je nutné podporovat nástroje zaměřené na identifikaci možného útoku a na zabránění jeho realizaci, příp. odstranění jeho následků. Tyto aktivity je nutné zaměřovat nejen na širokou veřejnost, ale také na odborníky, kteří s nejohroženějšími skupinami pracují.

Zároveň je nutné tuto prevenci a osvětu dělat **neustále, dlouhodobě**, a to i **opakovaně**, neboť zkušenosti ukazují, že i když jsou lidé informovaní, jsou si rizik vědomi, tak je často podceňují, jsou až příliš důvěřiví a jsou přesvědčeni, že jich se to netýká, že se jedná o zbytečnou hysterii apod.

Z výše uvedených výzkumů plyne, že je potřebné v následujícím období posilovat taková preventivní opatření v kyberprostoru, která mají za cíl uvedenou oblast i nadále efektivně řešit a snižovat tím nejen přibývání zkušeností s kybernetickou kriminalitou, obtěžováním i dalšími druhy kybernásilí a kyberagrese, ale **i účinně přispět k omezení latence zvýšením důvěry** potencionálních obětí v činnost orgánů činných v trestním řízení při nahlašování uvedeného jednání v kyberprostoru.

Cílem všech subjektů, které se na aktivitách směřujících ke snižování kybernetické kriminality podílejí, je **naučit uživatele** informačních technologií **rozpoznávat signály rizikové**

komunikace na internetu, či **správně** na některé podezřelé skutečnosti **reagovat**, např. prostřednictvím informování policie a nemazáním obsahu této komunikace z počítače, mobilu atd. Je třeba neustále sledovat nově se objevující trendy v páchání kybernetické kriminality a reagovat na ně. Kontinuální poskytování informací o rizicích on-line komunikace a seznamování různých cílových skupin (děti, rodiče, pedagogové, senioři atd.) se základními pravidly bezpečného pohybu v kyberprostoru a další preventivní aktivity jsou tak pro ochranu ohrožených skupin zásadní.

V oblasti **zvyšování digitální důvěry a posilování digitálních kompetencí** uživatelů je potřebné zaměřit se na prevenci kyberkriminality z důvodu ochrany strategicky zásadních **koncových uživatelů**, a tu zacílit na zvláště zranitelné skupiny v kyberprostoru – tj. rodiče a jejich děti, seniory, ale stejně tak i v rámci širší společenské osvěty.

V terciární oblasti dopadů kybernetické kriminality je také nutno **vybudovat kvalitní celorepublikový poradenský systém** se zaměřením na efektivní pomoc i podporu obětem kybernetické kriminality a kybernásilí. Stejně tak je nezbytné aktuálně i pružně rozšiřovat přehled informací, dat, důkazních prostředků, detekčních nástrojů i postupů, které napomáhají zvyšování akceschopnosti i obranyschopnosti při potírání kybernetické kriminality a kybernásilí. Také je nutné zaměřit se na získávání i evaluaci validních dat pro kvalitnější a přesněji zaměřenou resocializaci pachatelů kybernetické kriminality a kybernásilí.

MV v letech 2016 až 2020, po dobu předchozí Strategie prevence kriminality v ČR, podpořilo více než 30 projektů prevence kybernetické kriminality v celkové částce přesahující 5 mil. Kč, tj. cca 1 milion korun ročně. Jedná se nejvíce o projekty prevence viktimizace a snižování rizikového chování na internetu či vzdělávání důležitých profesních skupin. Cílovými skupinami jsou nejčastěji děti a mladiství, jejich rodiče, senioři, pedagogové, sociální pracovníci či příslušníci Policie ČR.

iii. **Hlavní vize Strategického cíle G Prevence kybernetické kriminality jsou:**

- vytvořit systémovou koncepci prevence kybernetické kriminality
- koordinovat systém prevence kybernetické kriminality
- vytvořit a posilovat expertní základnu (vertikálně i horizontálně)
- posilovat prevenci v zabezpečování, vhodné manipulaci i užívání IT systémů a nástrojů expertní základny
- posilovat prevenci v oblasti ochrany uživatele před rizikovými jevy, sociálně patologickým chováním a pácháním kybernetické kriminality a kybernásilí (vzdělávání, posilování právního vědomí, osvěta) u expertní základny, zvláště zranitelných skupin i širší veřejnosti
- vybudovat kvalitní celorepublikový poradenský systém pro oběti i pachatele kybernetické kriminality
- získávat a evaluovat validní data, zpětnou vazbu pro zkvalitňování a zvyšování efektivity výstupů i zaměření nových strategických cílů v oblasti kybernetické kriminality, kyberagrese a kybernásilí – pro efektivní a smysluplnou prevenci na základě evidence – based postupů, stejně tak prostřednictvím kvalitativních nástrojů šetření pro zvyšování dostupnosti, zacílení i kvality prevence kybernetické kriminality.

V oblasti eliminace rizik v kyberprostoru a prevence kybernetické kriminality je nutné dlouhodobě **vycházet z mezinárodní situace** i záměrů v evropském i mezinárodním přesahu a **sledovat nové trendy** u nás i v zahraničí. **Zapojovat inovace** v oblasti prevence tak, aby bylo dosaženo modernizace i zvýšení kvality zabezpečení i dostupnosti nástrojů a lidských zdrojů,

kteřé mohou napomoci rychlejšímu a efektivnějšímu odhalování kybernetické kriminality. Je tedy nutno **vytvářet i kvalitní spojení**, vyměňovat si aktuální informace i zkušenosti, a to jak na národní, tak i na mezinárodní úrovni. Za předpokladu rostoucí míry digitalizace bude nutné úměrně tomu přizpůsobit i posilovat oblasti, které s digitalizací přímo souvisejí, tj. prevenci kybernetické kriminality.

Oblast kybernetické kriminality je nutno dlouhodobě systémově řešit. Oblast prevence řeší celkové posilování kybernetické bezpečnosti České republiky. Kvalitní centralizované i provázané zabezpečení technologií i informačních systémů zaručuje spolehlivou ochranu uživatelského prostředí stejně tak, jako kvalitní preventivní působení prostřednictvím upozorňování na rizika, zranitelnosti i hrozby, které by tuto spolehlivost, důvěrnost i integritu digitálního prostoru mohly narušovat. Uvedený rozsah je přesně vydefinován zákonem č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů a dalšími prováděcími předpisy a vyhláškami.

V oblasti prevence kybernetické kriminality je tedy nezbytné zaměřit se i na **ochranu „tvrdé“ bezpečnosti**, což spočívá v souhrnu kvalitního legislativně-technicko-bezpečnostního rámce i funkčního efektivního provozu jednotlivých infrastruktur. Stejně tak nelze opomenout zásadní důležitost ochrany i podpory přívětivého uživatelského prostředí či vytváření, průběžný monitoring i vyhodnocování analýz dat i rizik, které by mohly mít dopad na omezení dostupnosti infrastruktur a na snížení bezpečnosti a ochrany osob i majetku. Oblast kybernetické bezpečnosti jako gestor zajišťuje **Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost**. Uvedenou oblast podrobněji popisuje ve Zprávě o stavu kybernetické bezpečnosti České republiky. Opatření na nadcházející období vycházejí z Národní strategie kybernetické bezpečnosti⁵⁶ a Akčního plánu pro období na rok 2021–2025.⁵⁷

V oblasti zabezpečení je tedy nezbytné zaměřit se koncepčně i strategicky na oblast kvalitní **implementace moderních bezpečných i bezpečnostních systémových technologií pro oblasti prevence, detekce i řešení dopadů**. Stejně tak je klíčové vytvořit i dlouhodobě **posilovat expertní základnu**, která pak uvedenými nástroji disponuje a využívá je k potírání či dopadu kybernetické kriminality. V tomto případě s důrazem na **vzdělávání specialistů i expertů** z řad bezpečnostních složek i dalších expertů zabezpečujících systém koordinace i prevence před kybernetickou kriminalitou, a to jak koncepčně tak i věcně na úrovni horizontální i vertikální.

Nelze podceňovat naprosto zásadní význam nutnosti zvyšování digitální důvěry i digitálních kompetencí koncových uživatelů, tj. prevencí a cílenou ochranou před riziky, které nezpůsobují jen nástroje a technologie, ale které (si) může způsobit jednotlivec nevhodnou či neuvědomělou manipulací či záměrem. Proto je nutno nastavit opatření v oblasti **vzdělávání a osvěty** nejen **zvláště zranitelných osob v kyberprostoru**, ale i v **zaměření na osvětu širší veřejnosti**.

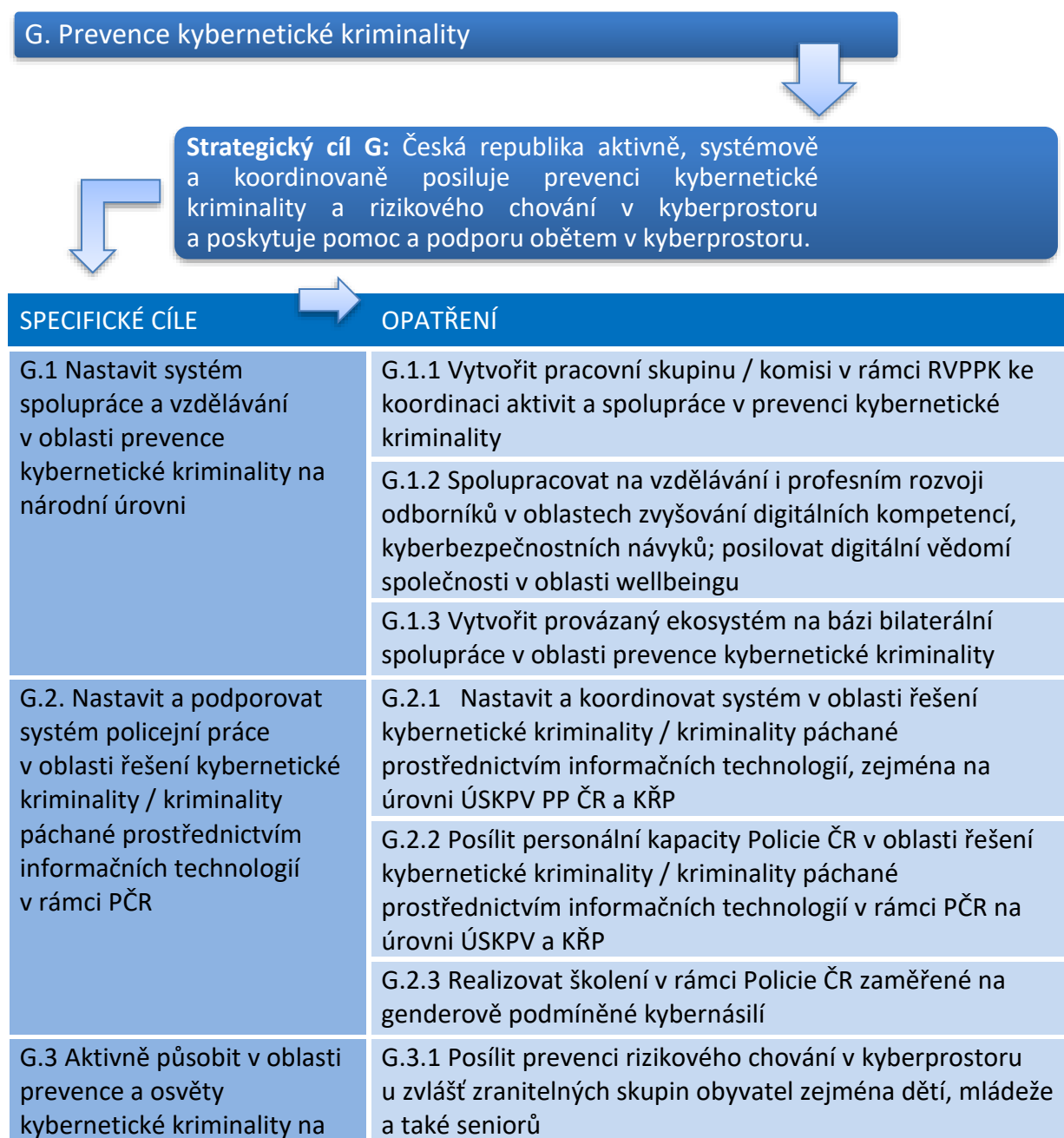
V rámci prevence směrem k široké veřejnosti i specificky zaměřené směrem na potenciální zvláště zranitelné oběti je potřebné povzbudit **posilování digitální vědomí**. Digitální vědomí zahrnuje přemýšlení a uvědomování si, tj. vědomí odpovědnosti, za vlastní chování a svou (re)prezentaci ve virtuálním prostředí (včetně právního vědomí), které může být z pohledu páčání kriminality rizikové. Týká se tedy zejména role, (vhodné) prezentace i zrcadlení vlastní (fyzické) osobnosti ve virtuálním prostředí.

⁵⁶ https://www.nukib.cz/download/publikace/zpravy_o_stavu/Zprava_o_stavu_KB_2020.pdf

⁵⁷ <https://www.nukib.cz/cs/kyberneticka-bezpecnost/strategie-akcni-plan/>

Nelze opomenout nezbytnost nastavení i uplatňování efektivních opatření – **systémovou podporu a pomoc obětem kybernetické kriminality, kyberagrese a kybernásilí**, i nutnost zvyšování kvality práce s pachateli kybernetické kriminality. Tato opatření budou uplatňována jako preventivní nástroj před opakovaným pácháním kybernetické kriminality a kybernásilí (re-factory, resocializace). Páchání kybernásilí velmi úzce souvisí s pácháním domácího a genderově podmíněného násilí. V partnerských, ale i postpartnerských vztazích dochází k vydírání mezi bývalými partnery za použití dokumentace ze společného života, sledování partnera a jeho obtěžování, které může vyústit až do páchání tzv. stalkingu. I obětem takového jednání je třeba pomoci a deliktů jednání prověřit, případně zahájit trestní řízení. Proto je třeba v této oblasti vzdělávat odborníky, aby byli připraveni oběti poradit a pomoci.

Na základě výše uvedeného jsou tak stanoveny v rámci strategického cíle G následující specifické cíle a opatření k jejich naplňování:

všechny cílové skupiny s důrazem na skupiny zvláště zranitelné v kyberprostoru, zejména děti a mládež	G.3.2 V rámci preventivních, vzdělávacích a osvětových aktivit v oblasti prevence kybernetické kriminality se zaměřit i na prevenci potenciálního páčání kriminality a nežádoucího chování, zejména cestou zvyšování právního vědomí.
	G.3.3 Vytvořit kampaň zaměřenou na prevenci a zvyšování povědomí o online sexuálním zneužívání i nátlaku na děti a mladistvé v kyberprostoru. Kampaň se zaměří konkrétně také na problematiku zvýšení povědomí u cílové skupiny dětí a mladistvých o rizicích při jejich vlastní sebe prezentaci na internetu a v online prostoru a jak těmto rizikům předcházet. Rovněž podporovat kampaně s takovým zaměřením realizované jinými subjekty.
	G.3.4 Vytvořit systém zajištění infrastruktur zabezpečení ICT ve školách. Posílit bezpečnost ve školách v oblasti prevence kybernetické kriminality a kybernetické bezpečnosti. Koordinovat systém kyberbezpečnostních auditů ve školách.
G.4 Podporovat oběti kybernetické kriminality	G.4.1 Podpořit vznik sítě krajských poradenských a informačních center
	G.4.2 Na základě analýzy viktimnosti v oblasti kyberkriminality vytvořit metodiku pro práci a pomoc obětem kybernetické kriminality s cílem snižovat latenci kybernetické kriminality
G.5 Zajistit důsledné zohledňování problematiky genderově podmíněného kybernásilí v rámci koncepční činnosti a sběru dat	G.5.1 Zahrnout problematiku genderově podmíněného kybernásilí v rezortních materiálech
	G.5.2 Zohledňovat problematiku genderově podmíněného kybernásilí v rámci výzkumu
	G.5.3 Zohledňovat problematiku genderově podmíněného násilí v rámci sběru statistických údajů kriminality v ČR